

2003.9.1.

LÉTBIZTONSÁG ÉS HARMÓNIA
EGY ZÖLD FORDULAT PROGRAMJA
A PÉNZURALMI RENDSZER ALTERNATÍVÁJA

SÍKLAKY ISTVÁN

2003

TARTALOM

BEVEZETŐ

A könyv célja.....	5
A könyv története.....	7
Nemzetközi eszmei kapcsolatok.....	8

1. ALAPOZÁS

1.1. A JELENLEGI VILÁGREND FENNTARTHATATLAN, GYÖKERES FORDULATRA VAN SZÜKSÉG.....	9
1.2. MUNKAMEGOSZTÁS ÉS TÖKÉS TERMELÉS.....	10
1.3. GLOBALIZMUS ÉS LOKALIZMUS.....	12
1.4. PIACGAZDASÁGI ALAPFOGALMAK A TERMÉSZETJOG ALAPÚ GAZDASÁGTAN SZELLEMEBEN (Értelmező szótár helyett)	
1.4.1. Gazdaság és munkamegosztás.....	14
1.4.2. Csere és pénz.....	15
1.4.3. Mi a kamat, és honnan ered? (<i>S.Gesell kamatelmélete alapján</i>).....	17
1.4.4. Infláció, bruttó és nettó kamat	18
1.4.5. Szabályozó: a kereskedők versenye.....	19
1.4.6. Szabályozó: a pénz "versenye".....	20
1.4.7. Csereközvetítés, pénzkölcsönzés, bank.....	20
1.4.8. Kölcsönkamat és beruházás.....	22
1.4.9. Pénzkibocsátás, köz- és magánpénzrendszer.....	22
1.4.10. Szövetkezet és részvénytársaság.....	24
1.4.11. Gazdasági szubszidiaritás, szülőföldön boldogulás.....	25
1.5. POLITIKAI ALAPFOGALMAK A TERMÉSZETJOG SZELLEMEBEN (Értelmező szótár helyett)	
1.5.1. A nemzet helye a világegyetem rendjében.....	26
1.5.2. A társadalmi szerveződés típusai.....	27
1.5.3. Politikai és nemzeti közösség.....	28
1.5.4. Ki magyar, és ki nem az?.....	29
1.5.5. A Trianon-probléma.....	29
1.5.6. Embertani axiómák - faj és személyiség.....	30
1.5.7. A rasszizmusról.....	31
1.5.8. Befogadás és nemzeti önazonosság.....	32
1.5.9. Gazdasági szuverenitás.....	33
1.6. A TÁRSADALMI ÉLET TERMÉSZETJOGI ALAPTÉTELEI, ÉS E TÉTELEK IDŐSZERŰ MAGYAR VONATKOZÁSAI (Az Alkotmány-helyreállító Nemzetgyűlés számára ajánlott kiindulópontok)	
1.6.1. Értékrend, természetjogi alapok.....	33
1.6.2. Társadalomszervezési alapelvek.....	34
1.6.3. Az emberi személy alapjogai, amelyek érvényesítéséről a társadalomnak gondoskodnia kell	34
1.6.4. A magyar nemzeti közösség sajátos politikai értékei	35
1.6.5. Magyarország és a nemzetközi közösség viszonyában érvényesítendő elvek	35
2. EGY TERMÉSZETES TÁRSADALOM TERVRAJZA	
2.1. A TÁRSADALOM HÁRMAS TAGOZÓDÁSA (R.Steiner nyomán).....	38
2.2. JOGI-POLITIKAI SZFÉRA: A RÉSZVÉTELI DEMOKRÁCIA INTÉZMÉNYRENDSZERE	
2.2.1. A demokrácia fogalma, a részvételi demokrácia feltételrendszere.....	39
2.2.2. A képviseleti demokrácia szükségessége és problémái.....	41
2.2.3. Területi és listás képviselők.....	43
2.2.4. A képviselők visszahívhatósága, kétkamarás parlament.....	44
2.2.5. Szomszédosági közösségek: a legalulról fölépülő öngazgatás.....	45

2.3. GAZDASÁGI SZFÉRA: SZOCIÁLIS (TŐKE NÉLKÜLI) PIACGAZDASÁG	
2.3.1. A geselli pénzreform.....	48
2.3.2. A geselli pénzreform hatásai.....	52
2.3.3. A szabadpénzzel eddig szerzett tapasztalatok.....	53
2.3.4. A hitelrendszer társadalmassítása.....	55
2.3.5. A földjárdék társadalmassítása.....	58
2.3.6. A természetjogot követő tulajdonszerkezet.....	59
2.3.7. A társadalmi öszttermék felosztásáról.....	62
2.3.8. A természetjogot követő adórendszer	
a/ Előzetes megfontolások.....	64
b/ Földérték-adó, telekérték-adó.....	64
c/ Örökösödési adó.....	66
d/ Általános fogyasztási (forgalmi) adó (ÁFA).....	67
e/ Évi adótervezés.....	67
f/ A szolidaritáson nyugvó nyugdíjrendszer visszaállítása.....	68
2.3.9. A lokalizáció és a szubszidiaritás alapja:	
önfenntartó kistáj-szövetkezetek	
a/ Bevezető.....	68
b/ Az önfenntartó kistáj-szövetkezet.....	69
c/ A helyi szövetkezeti elszámoló egység (HESZE).....	70
d/ A kistáj-szerveződés politikai öszttevéője, az alulról épülő helyi közigazgatás és a kistáj-szövetkezet közös alapja: szomszédsági körök	71
e/ Hogyan fogjunk hozzá kistáj-szövetkezet szervezéséhez?.....	71
f/ Egy lehetséges forgatókönyv a természetes társadalmat megvalósító kormány számára.....	73
2.3.10. A természetes társadalomhoz igazodó agrárstratégia: Kertmagyarország.....	74
2.3.11. A természetes társadalomhoz igazodó energiastratégia.....	75
2.3.12. A fenntartható közlekedésről.....	77
2.3.13. Ökopolitika	81
2.3.14. A külkereskedelmet szabályozó váltópiac	
a/ Gesell példája.....	82
b/ Mi a helyzet az Európai (monetáris) Unióban?.....	84
c/ ... és a természetes gazdaságban?.....	84
2.4. KULTURÁLIS SZFÉRA	
2.4.1. Általános elvek.....	84
2.4.2. A szabadság elve az alsófokú iskolázásban	85
2.4.3. A szabadság elve a felsőfokú oktatásban	86
2.4.4. Értelmiséget a szülőföldnek!.....	86
2.4.5. Az emberi és nemzeti öntudat és felelősségtudat ápolásáról	87
2.4.6. A “munka-központú kultúra” új kultúrával való felváltásának korszakos feladatáról	
a/ A munka-központú kultúra kialakulása és a többlettermék levezetése.....	88
b/ Az új jelenség, és a tévhitek	88
c/ A kapitalizmus új korszaka lebontja a “munkademokráciát”.....	88
d/ Fejlett államban élni - nyomorállamban, kevés adóval termelni.....	89
e/ A fő baj: a világrendváltás meggátlása.....	89
f/ A probléma megoldása.....	89
3. A MAGYARORSZÁGI MEGVALÓSÍTÁS EGY LEHETSÉGES ÚTJA	
3.1. A FORDULAT KULCSA: PATRIÓTA KÖZHATALOM	91
3.2. A FORDULAT GEOPOLITIKAI LEHETŐSÉGE.....	92
3.3. AZ ÖNRENDELKEZÉS VISSZASZERZÉSE	93
3.4. VÉDEKEZÉS ÉS TULAJDONSZERKEZET-ÁTALAKÍTÁS	
3.4.1. Földvédelmi törvény	94

3.4.2. Munkahelyvédelmi törvény.....	94
3.5. A GAZDASÁGI REFORM ELSŐ LÉPÉSE: A FEHÉR PROGRAM	
3.5.1. A Fehér Program kiindulópontja.....	96
3.5.2. A vásárlóerő ugrásszerű megnövelése.....	96
3.5.3. A vásárlóerőt a hazai piacra tereljük	97
3.5.4. A "fehér-pénz" forgásának biztosítása.....	97
3.5.5. A Fehér Program hatásai.....	98
3.5.6. A Fehér Program finanszírozása.....	99
3.5.7. Egybevetés a jelenlegi pénz-hitelrendszerrel.....	99
3.5.8. A forgásbiztosított pénz kiterjesztésének előkészítése.....	100
3.6. AZ ADÓSSÁGCSAPDA FELSZÁMOLÁSA	
3.6.1. Mi az adósságcsapda?.....	101
3.6.2. A magyar adósságcsapda története.....	101
3.6.3. Lehet-e kilábalni?.....	102
3.6.4. Egy kilábalási forgatókönyv.....	103
3.6.5. Védekezés az esetleges embargó (gazdasági zárlat) ellen	103
3.6.6. Az újabb eladósodás megelőzése.....	104
3.7. AZ INFLÁCIÓ MEGÁLLÍTÁSA	104
3.8. "BÁRSONYOS FORRADALOM" - TISZTA LAP A KÖZÉLETBEN.....	105
3.8.1. Tényfeltárási törvény.....	105
3.8.2. Az igazságügyi apparátus megtisztítása és az eljárások jogi kereteinek szigorítása.....	106
3.8.3. Vagyonrendezési törvény	106
3.9. TOVÁBB "A CSILLAGOS ÉGIG"!	107
4. AZ INTEGRÁCIÓ HELYES IRÁNYA ÉS MÓDJA:	
KELET-KÖZÉPEURÓPAI KONFÖDERÁCIÓ	
4.1. MIT JELENT AZ EU-CSATLAKOZÁS KÖZÉP-KELET-EURÓPA NÉPEI SZÁMÁRA?	108
4.2. INTEGRÁCIÓ MÁSKÉPP - A CÉL ÉS AZ ALAPVETŐ FELTÉTELEK.....	108
4.3. JAVASOLT LÉPÉSEK A KÖZÉP-KELET-EURÓPAI KONFÖDERÁCIÓ FELÉ.....	110
FÜGGELÉKEK	
ad Bevezetés: Silvio Gesell.....	111
ad 1.1.: Befektetők a népfelség fölött	114
A GDP - a manipuláció fő eszköze	115
ad 1.5.1.: Grandpierre Attila: A Természet és a nemzet.....	119
ad 1.4.2.: Az eredeti felhalmozásról.....	122
Bakócz Tamás Róma előtt (A világ-pénzöligarchia kialakulásának egy magyar vonatkozásáról).....	125
ad 2.2.1.: Esélyegyenlőség és verseny.....	128
ad 2.2.2.: A háromszakaszos népi törvényhozás tervezete.....	133
ad 2.3.2.: Katedrálisok és brakteátok - forgásbiztosított pénz a középkorban	135
ad 2.3.9./f : Tanmese egy kistáj-szövetkezet szervezéséről.....	141
ad 2.3.11. : Egy globális "zöld" energia stratégia intézménye	142
ad 2.3.13: Az ökopolitika irányelvei.....	144
Javaslat egy globális ökostratégia központi intézményére.....	148
ad 2.4.6.: Két tanulmány a munka-központú kultúra kérdéséről	151
ad 3.1.: Példa egy - természetes társadalom felé vezető - keretprogramra.....	167
Javaslat az alkotmány-helyreállítás folyamatára.....	170
ad 3.4.2.: Munkavédelmi törvény teljes szövegének tervezete	175
KÖSZÖNETEK.....	179

TÁRGYMUTATÓ180

BEVEZETO

A könyv célja A kamatra (kizsákmányolásra) épülő, globalizálódó kapitalizmus az emberiség túlnyomó többségét egyre nagyobb nyomorba és kiszolgáltatottságba taszítja, és pusztítja az élet természeti feltételeit. Belső ellentmondásai folytán összeomlóban van. Eljöhét egy történelmi pillanat, amikor az elkeseredett tömegek - úgy érezvén, hogy már nincs veszténivalójuk - felkelnek elnyomóik, kizsákmányolóik ellen, szerencsés esetben az erőszak nélküli nyomás eszközeivel, rosszabb esetben erőszakkal. A humanista értelmiségnek mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy erre a pillanatra felkészüljön, és hogy időben kidolgozza és széles körben megismertesse olyan társadalmi berendezkedés tervét, amelynek megvalósítása

- a tömegerőket rombolás helyett - rosszabb esetben a rombolás után - építésre szervezi,
- és természetes társadalmi formációt hoz létre, amelyben jó esély van a nagy tömegek emberhez méltó életére, és az élet ökológiai feltételeinek biztosítására.

Ez a humanista értelmiség számára a cselekvés órája lesz. Könyvünk e pillanatra való felkészüléshez is hozzá kíván járulni.

Fennmaradásunk feltétele, hogy a jelenlegi világrend valamilyen módon átadja helyét egy **természetes társadalmi rendnek**. A természetes társadalom mentes a pénz- és párturalomtól, önigazgató, emberközpontú, harmóniában van a természeti környezettel, és mindenkinek létbiztonságot nyújtó szociális igazságosságot valósít meg. Erkölcsi (természetjogi) alapja a felebaráti szeretet. A természetjog része **a társadalmi élet természetjogi alaptételei**, amelyeknek általunk megfogalmazott formáját az olvasó az 1.6. alfejezetben találja meg. A természetjogról való mintegy kétezer-öt száz éves gondolkodás közös kiindulópontja, hogy a **természetjog** minden emberrel veleszületett jogok és kötelességek összessége, amely a tételes jog fölött áll. A természetjog a kozmikus törvények megjelenése az emberi kapcsolatokban. A természetjog tételei **erkölcsi-világnézeti**, és egyben **axióma** vagy **posztulátum** jellegűek, azaz olyan állítások ill. követelmények, amelyek esetében sem a bizonyítás, sem a cáfolás nincs értelmezve. Annak tehát nincs értelme, hogy a természetjog tételeiről vita induljon. (A tételek *megfogalmazását* illetően persze helye lehet vitának.) Régi tapasztalat, hogy az erkölcs, a világnézet alapkérdéseiről senkit nem lehet meggyőzni. Ezekre az alapkérdésekre vonatkozó ilyen vagy olyan válaszok valamilyen módon beleíródnak az emberek tudatába, és belső törvényként meghatározzák számára, hogy mi a jó és mi a rossz, és hogy az adott személynek mi a dolga a világban. (Voltaképpen ez a természetjog forrása.) Ez nem jelenti azt, hogy valakinek ilyen beállítódása nem változhat meg, de ilyen változást nem érvelés, vitában való meggyőzés, hanem csak élmény - egy "damaszkuszi út" - idézhet elő. Következésképpen azok számára van értelme **együttes közérdekű cselekvésre** szövetkezni, akiknél a beléjük írt törvények nem különböznek lényegesen. Ez a könyv azok együttes közérdekű cselekvését kívánja elősegíteni, akik alapján az 1.6. alfejezetben körvonalazott világnézetet hordozzák. "Vízválasztó" a globalizációs korszak alapkérdése:

- Azzal szolgáljuk jobban a magyar társadalom többségének érdekeit, ha alávetjük magunkat a tőkemozgás világszabadságának és ezzel szuverenitásunk még megmaradt részéről is lemondunk? **vagy**
- ha visszaszerezzük és megőrizzük szuverenitásunkat (a gazdaság területén is),

szociális piacgazdaságot teremtünk, és demokratikus, szuverén államként kapcsolódunk a világ többi országához?

Könyvünk azt igyekszik megmutatni, hogy a második válasz ad nagyobb esélyt emberként és magyarként való fennmaradásunkhoz.

Könyvünk egy **természetes társadalom magyarországi megvalósításának tervét** tartalmazza. Célja, hogy mennél többen megismerjék ezt a tervet, és hogy váljék tudatossá: a terv megvalósulásának egyetlen feltétele az állampolgárok ilyen vagy hasonló terv alapján való összefogása, békés, de határozott együttes cselekvése. A terv kialakításánál a szerző Magyarország adottságaira igyekezett figyelemmel lenni. Visszapillantva azonban úgy látja, hogy a tervet fő vonalaiban számos más ország jobbító szándékú erői is kiindulópontnak tekinthetik. Ez a terv - a szerző szándéka szerint - nem tökéletes megoldásokat tartalmazó elvi modell, hanem elvi alapokon nyugvó gyakorlatilag is megvalósítható modell, amely a jelenlegihez képest jobban kielégíti a társadalmi-természeti harmónia követelményeit, és jó kiindulópontot szolgáltat e követelmények további közelítéséhez.

A könyv címe a **társadalompolitika céljára** utal, amely a létbiztonság, valamint a társadalmi harmónia és a természeti környezettel való harmónia megteremtése, megőrzése, fejlesztése.

A létbiztonság: a mindennapi lét- és családfenntartáshoz, a testi-lelki egészség fenntartásához szükséges élelem, ruházat, fedél és egészségügyi szolgáltatás, valamint a kenyérkeresethez szükséges ismeretek és készségek megszerzésének biztonsága, és az ezt veszélyeztető erőszakkal szembeni biztonság a társadalom minden tagja számára. (Ez az elemi létezés szintje.) Ez a tétel egyenesen következik a "testvériség" elvéből, amit "köteles szolidaritás"-nak is nevezhetünk. Ez korlátozza a *teljesítményelv* érvényesülését, a gazdaság azonban így is működőképes, mert az egészséges emberi személyiség lelki szükséglete, hogy másoknak használjon, hogy alkotó életet éljen.

A társadalmi harmónia alapvető összetevői:

- Az alapvető emberi jogokkal meghatározott szabadság, és az ezt veszélyeztető erőszakkal szembeni biztonság a társadalom minden tagja számára. A sokszor idézett (szólás, gyülekezés, stb.) szabadságokon kívül fontos a piaci szerep (vállalkozó vagy bérmunkás) megválasztásának szabadsága, és a kínálatból való választás szabadsága (mind az áru, mind a munkahely, mind a munkaerő-kínálat esetében).
- A képességek kifejlesztésének és működtetésének, és ezzel a kulturális örökség átvételének és gyarapításának lehetősége, és az ezt veszélyeztető erőszakkal szembeni biztonság a társadalom minden tagja számára. Az előbbieken megjelenő "erőszakkal szembeni biztonság" magában foglalja az **ésszerű erőszakmentesség** elvét. Ez azt jelenti, hogy a többség a rajta erőszakkal uralkodni törekvő, őt erőszakkal kizsákmányolni akaró kisebbséggel szemben jogosult erővel védekezni. A többség nézeteitől különböző nézeteket **hirdetőkkel** szemben (akik tehát nem alkalmaznak erőszakot) legfeljebb passzív erőszak (bojkott) alkalmazása jogosult.
- Esélyegyenlőség a természeti-gazdasági erőforrásokért folytatott versenyben, olyan szabályok szerint, amelyek révén az lesz jogosult egy erőforrás feletti rendelkezésre, az erőforrás használatára, akitől leginkább várható, hogy ezzel a legjobban szolgálja a közösséget. Liska Tibor tétele.

A természeti környezettel való harmónia alapvető összetevői:

- Az egyes tájakon csak annyi lakos, amennyit a táj ökológiai terhelhetősége megenged.
- Szelíd technológiák (beleértve a környezetbarát közlekedést és a hulladékok visszaforgatását is).
- Függetlenedés a nem pótlódó energiaforrásoktól, és a szűkös

nyersanyagkészletektől.

- A fajok sokféleségének megőrzése.

A könyv története A hetvenes évek végén tette közzé a Római Klub nagyhatású tanulmányát *“A növekedés korlátai”* címmel. Ez - sokadmagammal - engem is meggyőzött arról, hogy a jelenlegi világrend, az egyre inkább globalizálódó kapitalizmus fenntarthatatlan, összeomlása szükségszerű. Minthogy akkorra már bizonyossá vált, hogy a *“létező szocializmus”* sem fenntartható alternatívája a kapitalizmusnak, azt a feladatot tűztem magam elé, hogy - az irodalom és a tapasztalatok alapján - megpróbálom kialakítani egy *fenntartható társadalmi-gazdasági rend* tervét, hogy célképet és cselekvési vezérfonalat ajánlhassak azoknak, akik szervezeten cselekedni akarnak emberhez méltóbb életfeltételekért, és egyben a természeti környezettel való harmóniáért. Annak elemzése folytán, hogy mely tényezők okozzák a kapitalizmus fenntarthatatlanságát, a kutatás első szakaszában kirajzolódott, hogy milyen irányban kell keresni egy fenntartható társadalmi rend alapelveit. Ezt ismertette az 1992-ben megjelent *“Ajánlás a túléléshez”* c. könyvem.

A következő döntő lépés Silvio Gesell alternatív gazdaságtanának megismerése volt. Ez a kitűnő gondolkodó (lásd a függelék) először 1916-ban tette közzé főművét *“Természetes gazdasági rend szabad föld és szabad pénz révén”* címmel. Ebben egy olyan piacgazdaság elméleti alapjait és működési módját adja meg, amelyből hiányoznak a kapitalizmus fenntarthatatlanságát okozó elemek, mindenekelett a kamaton alapuló pénzrendszer, és a föld áruként, és így az ember alkotta tőkejóságokkal azonos módon való kezelése. Ezt a tant megszületése óta a főáramú gazdaságtan és politika - jó okkal - igyekszik agyonhallgatni, de - hála a Gesell szellemi hagyatékát gondozó németországi Gesell Archivumnak - mégis sikerült megszereznem a főművet. Lefordítottam, és alapvető tételeit hozzáillesztettem a fenntartható társadalmi-gazdasági rend már kialakult elemeihez. Így állt össze 1999 őszére egy - az elméleti megfontolásokból levezethetően - fenntarthatónak tekinthető társadalmi-gazdasági rend terve, amelyet - Gesell főműve címét követve - *természetes társadalmi rendnek* nevezek. (Az elnevezést az is igazolja, hogy ez a rend a természetjogi gondolkodás alapelveire épül.)

Egy fenntartható társadalom tervének program formájában való elkészültéről hírt véve civil aktivisták lelkes csoportja egy ilyen társadalom magyarországi megvalósulásának elősegítésére megalakította az *Összefogás a Fennmaradásért Mozgalmat*, és összeadta a pénzt a kézirat könyv alakban való közzétételéhez. Így került a nyilvánosság elé 2000 tavaszán, az Éliás Kiadó gondozásában *“A fennmaradás társadalmi programja”* c. könyv 2000 példányban. E példányok időközben elfogytak, a téma iránti érdeklődés azonban - a világválság mélyülése folytán - hónapról-hónapra nő. Ezért határozta el az Éghajlat Kiadó a könyv újabb kutatási eredményekkel kibővített szövegének kiadását *“Létebiztonság és harmónia”* címmel.

Nemzetközi eszmei kapcsolatok Könyvünk szemlélete és a benne foglalt program teljes összhangban van

a pápák szociális enciklikáival;

a Friends of the Earth (a Föld Barátai) által 2001-ben közzétett "Towards sustainable

economies" (Fenntartható gazdaság felé) című dokumentummal;
a Heinrich Böll Alapítvány által 2002-ben közzétett "Joh'burg Memo" (Memorandum a johannesburgi világtalálkozó számára) című dokumentummal;
az Internationale Vereinigung für Natürliche Wirtschaftsordnung (INWO - Nemzetközi Szövetség a Természetes Gazdasági Rendért) által terjesztett irodalommal.
A könyvben közölt program a Német Szociáldemokrata Párt 1959-es Bad Godesbergi Programjával is összhangban van, egy pont kivételével: a Bad Godesbergi Program ugyanis - az ökológiai szemlélet abban az időben még általános hiánya miatt - a gazdasági növekedés fenntartásának alapján állt. (Lásd a szerző összehasonlító tanulmányát a Leleplező 2000/4 számában.)

2003.9.1.

1. ALAPOZÁS

1.1. A JELENLEGI VILÁGREND FENNTARTHATATLAN, GYÖKERES FORDULATRA VAN SZÜKSÉG

A Krisztus utáni harmadik évezred küszöbén, a szociális és természeti-környezeti világválság kibontakozása helyzetében a tét a civilizáció, sőt egyáltalán az emberi lény megmaradása. A válság gazdasági oldalról megragadható oka az a pénzügyi világrendszer, amelynek uralomra jutása folytán a pénz-háttérhatalom befolyása alá került nemzeti kormányok átengedték a pénzkibocsátás és általában a pénz fölötti ellenőrzés jogát azoknak a nemzetek feletti erőknek, amelyek hatalmukat pénzügyi eszközökkel igyekeznek a Föld - a Glóbusz - egészére kiterjeszteni. Ez a globalizációnak (vagy szűkítve: **gazdasági globalizációnak**) nevezett folyamat lényege. A globalizációt irányító nemzetközi pénzhatalom propagandájában jólétet, biztonságot, egyetemes fejlődést, környezetvédelmet, emberi jogokat, szabadságot és demokráciát ígér, működésének tényleges következményei azonban: nyomor, természeti-környezeti pusztulás, kulturális-erkölcsi züllés, a személyiség kiszolgáltatottsága, az emberi viszonyok szétzilálása, a nemzeti karakter és önrendelkezés felszámolása, országok, sőt földrészek pénzgyarmatosítása. (Lásd a függelék.) A pénzhatalom diktatúrája lehetetlenné teszi a piac résztvevőinek valós szabadságát, tétnélküli színjátékká teszi a demokrácia intézményeinek működését, egyesületi mozgalommá erőtlenné a környezetvédelem ügyét, elaljasítja a kultúrát. A gigantikus pusztító erők keresztüzében talajt vesztett ember pedig rálép az önpusztítás delíriumos útjaira: a drog-, az alkohol-, az árufogasztás, a számítógépes-kommunikációs játékok függőség-szintű mámorába menekül. Ha a dolgok a nemzetközi pénzhatalom forгатókönyve szerint folytatódnak, rövid időn belül szociális és környezeti katasztrófa örvényeiben merülhet el az emberi történet a Földön.

A **főáramú gazdaságtan** "receptje" az emberiség problémáinak megoldására: *a tőke, az áru, a munkaerő szabad áramlása; dereguláció; privatizáció.* Az ennek alapját képező feltételezések:

a/ "Az **állandó gazdasági növekedés** (amit a GDP-vel mérnek) lehetséges, és az egész emberiség életkörülményeinek állandó javulását szolgálja." Ezzel szemben az

állandó növekedés elvileg lehetetlen, hiszen a véges Föld egyik alrendszere sem, így az emberiség gazdaságának volumene sem növekedhet végtelenül. (Emellett a GDP hamisan értelmezett mutató. Lásd a függelék.) Ezért a főáramú gazdaságpolitika egyik tendenciája: az **ökokatasztrófa**. Az elmúlt mintegy 50 év tényszámainak (ENSZ-statisztikák) fényében ma már az is nyilvánvaló, hogy a GDP növekedése nem jár együtt az általános jólét felé való közeledéssel, ellenkezőleg. Ezért a főáramú gazdaságpolitika másik tendenciája: világméretű **szociális katasztrófa**, beláthatatlan következményű "világ-polgárháború".

b/ **"A komparatív előnyök elmélete érvényes"**, holott a mai viszonyok között ez már nyilvánvalóan nem igaz. A komparatív előnyök elméletének rövid ismertetését, és mai érvénytelenségének megállapítását A FÖLD BARÁTAI (FRIENDS OF THE EARTH) "Towards sustainable economies - challenging neoliberal economic globalisation" c. 2001. évi tanulmányából idézem: *"A komparatív előnyök elmélete azt állítja, hogy minden ország hasznot húz abból, ha beruház azokba az ágazatokba, amelyekben a leghatékonyabban termel javakat, és utána kereskednek egymással. Ám ezt az elméletet olyan korszakban dolgozták ki, amikor a tőke keményen be volt horgonyozva a hazai gazdaságba. Ma, az új és hatalmas információs technológia és nyitott határok idején, a tőke virtuálisan pillanatról-pillanatra mozoghat szerte a világon. Ennek eredményeképpen azon országok számára, amelyeknek a kezében nincs nyerő kártya (például szilárd gazdaság, alacsony költségek és jó infrastruktúra) egyre nehezebb megtartani vagy megszerezni a nemzetközileg mozgékony beruházó tőkét. Más szavakkal az abszolút előny növekszik, és a rendszer nem mindenki számára kölcsönösen előnyös."*

c/ "Az a gazdaságpolitika vezet jóléthez, amelynek fő szempontja a **világgazdasági versenyképesség**, azaz - amíg léteznek nemzetgazdaságok - a minél pozitívabb külkereskedelmi mérleg, és ennek szolgálatában **a profit maximálása és a tőke szabad áramlása**." Holott a nemzetgazdaságok külkereskedelmi mérlege általánosan nem lehet pozitív, hiszen a külkereskedelemben minden pozitív egyenleget más nemzetgazdaságok negatív egyenlegének kell kiegyenlítenie. A profithajszá és a tőke szabad áramlása pedig tendenciájában megszünteti az emberhez méltó élet és a természeti környezettel való harmónia lehetőségét. A helyes gazdaságpolitikai irányelvek ezzel szemben: **a gazdasági szubszidiaritás** (minden kistáji közösség - amennyire a természeti feltételek megengedik saját erőforrásaiból biztosítsa létszükségleteit, és az e fölötti teljesítményeivel jelenjék meg a tájak közti munkamegosztásban - lásd az 1.4.11. pontot); továbbá a **kiegyensúlyozott külkereskedelem** (behozatal-kivitel) valamennyi nemzetgazdaságban.

1.2. MUNKAMEGOSZTÁS ÉS TŐKÉS TERMELÉS

A gazdaság alapvető jellegzetessége a **munkamegosztás**. Robinzon, aki mindent, amire szüksége volt, maga állított elő vagy gyűjtött be, kitalált figura. Egy elszigetelt ember nem életképes. Valójában nem emberek, hanem **emberi közösségek** léteznek, mégpedig olyan közösségek, amelyek munkamegosztásban élnek. Ez azt jelenti, hogy a közösség minden tagja sok más (vagy minden más) tag szükségleteinek kielégítését kell hogy elősegítse tevékenységével, az ő szükségleteinek zömét pedig a közösség más tagjainak a munkája kell hogy biztosítsa.

A gazdaságnak ezt az alapvető jellegét mutatja ki Rudolf Steinernek a **társadalom hármass tagozódásáról** szóló tanítása is. E szerint a társadalmi tevékenység három alapvető szférára tagozódik: a jogi-politikai, a kulturális és a gazdasági szférára. Steiner e szférákat a francia felvilágosodás híres hármass elvével

társítja: a jogi-politikai szféra természetes vezérlő elve az **egyenlőség**, a kulturális szféráé a **szabadság**, a gazdasági szféráé pedig a **testvériség**, nem pedig a haszon, a profit. (Részletesebben lásd a 2.1. alfejezetben.) A testvériség elve a gazdaságban éppen abban érvényesül, hogy én mindenki másért dolgozom, és mindenki más értem is dolgozik.

A gazdaság sok évezreden keresztül helyi, lokális gazdaság volt. Legjellemzőbb típusa a **hagyományos parasztgazdaság**, ahol a parasztcsalád minden szükségletének kielégítését a családtagok közös munkájával működtetett "háztáji" gazdaság szolgálja. Még száz éve hazánkban is a parasztgazdaságok zöme csak "sót és petróleumot" szerzett be a boltból, minden más a saját gazdaságból került ki. A paraszt portán szükséges ipari munkákat is (házépítés, ruházat, szerszámok készítése, stb.) nagyrészt a családtagok maguk végezték a család számára. A hagyományos parasztcsaládon belül olyan munkamegosztás volt, amelyet a nemek és az életkorok határoztak meg. Mindenki tudta, hogy mi a dolga: a gazda, a gazdasszony, a nagylány, a nagyfiú, a kisgyerek és a nagyszülő, és ki-ki tette a dolgát. A hagyományos parasztcsalád munkamegosztása **kommunistikus**: a családtagok nem "számolnak el" egymással - "te ennyit köszönhetsz nekem, én meg annyit neked", hanem a kommunizmus klasszikus elve érvényesül: *"Mindenkinek képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint"*.

A munkamegosztásos gazdaság alapvető szerepei a **termelői és a fogyasztói szerep**. Amint a munkamegosztás túllép a családi kereteken, szükségsszerűvé válik a **cseré**, amely összeköti a termelést a fogyasztással. Fejlett munkamegosztás nem működtethető **pénz** nélkül, amely - a cserekereskedelem helyébe lépve - közvetíti a cserét. Már nem búzát cserélnek csizmára, hanem búzát pénzre, és pénzt csizmára. Amikor a kereskedő zsebében a pénzzel megjelenik egy gazdánál, hogy búzát vásároljon, ez fizetőképes kereslet, röviden **kereslet** a búza iránt, amelyet a gazda **kínál** eladásra, így tehát **kínálat található kereslettel**, és végbemegy a **cseré**.

Fontos, hogy megkülönböztessük a **szükségletet és a keresletet**, különösen a pénz ill. a hitel esetében. A pénz- és hitelrendszernek nem a **pénzszükséglettel**, hanem a **pénzkereslettel** szemben kell **pénzkínálatot** állítania. Silvio Gesell így ír erről: *"A pénz iránti keresletnek nincs semmi köze a pénz iránti szükséglethez. Pénz iránti szükséglete van a koldusnak, az államnak, a kiuzsorázott parasztnak, és a kereskedőnek, a vállalkozónak is, aki egy váltóból pénzt akar csinálni; de pénz iránti keresletet csak az támaszt, aki árut kínál eladásra."* (Árun Gesell - a ma szokásos szóhasználatban - *árut vagy szolgáltatást* ért, azaz akár tárgyasult, akár nem tárgyasult teljesítményt. Tehát a bérmunkát kereső is pénz iránti **keresletet**, nem pedig **szükségletet** támaszt.)

A pénz lehetővé teszi a **piacgazdaságnak**, azaz egyenrangú, és nagyjából egyenlő erejű szereplők versenyén alapuló munkamegosztásos csererendszernek a kialakulását. A piacgazdaság körülményei között a termelői szerepen belül két jellegzetes réteg (szerep) jön létre: a vállalkozóké és a bérmunkásoké. (A mindennapi szóhasználatban *alkalmazottaknak* nevezettek is közgazdasági szerepük szerint bérmunkások, az önfoglalkoztatókat pedig vállalkozóknak tekinthetjük.) **A vállalkozó** szerepének alapvető elemei a következők: /a/ Kiválasztja a meglévő vagy kialakítható kereslet egy konkrét részét, azaz bizonyos áru- vagy szolgáltatás-fajtát, amelyre bizonyos konkrét embercsoportnak (fizetőképes) kereslete van, vagy a kereslet kialakíthatónak tűnik, és amely kereslet kielégítését szolgáló termelés/szolgáltatás megszervezésére (önfoglalkoztatás esetén

kielégítésére) alkalmasnak tartja magát. /b/ Szabadon, saját felelősségére és kockázatára megszervezi a termelést/szolgáltatást és eredményének értékesítését (eljuttatását a fogyasztókhoz), mégpedig olyan áron, amelyből költségei (beleértve saját teljesítményének ellenértékét is) megtérülnek. **A bérmunkás** a vállalkozó utasításait hajtja végre szerződéses ellenértékért (bérért). A piacgazdaság a munkamegosztásból eredő árucserén alapuló gazdasági rend, amelyet a vállalkozás viszonylag nagy szabadsága (árutermelői, kereskedői, szolgáltatói, vagy bérmunkás-szerep nagy szabadsággal való megválasztása és gyakorlása) valamint a fogyasztás viszonylag nagy szabadsága (a kínálatból való szabad választás) jellemez. A piacon szabad alkuval, a kereslet és a kínálat aránya szerint alakul az ár (az, hogy egy árufajta egységnyi mennyisége mennyi pénzre cserélődik), feltéve, hogy egyik piaci szereplő sem emelkedik ki túlerejével a többi közül olyan mértékben, hogy a maga javára tudja torzítani az ár alakulást, és a többi piaci tényezőt (monopólium, oligopólium). Mennél inkább észlelhető ez a jelenség, annál kevésbé beszélhetünk piacgazdaságról.

Az **ipari forradalom** a munkamegosztás kiterjedésének a forradalma is volt. Az így kibővült munkamegosztás típusa a városi ember, aki egy szűken körülhatárolt tevékenységi kör ellátásához ért, és szinte minden szükségletét idegenek (nem családjabeliek) tevékenysége biztosítja. Az ipari társadalom (tipikusan városi) embere csaknem minden szükségletét a többi emberrel való **kölcsönös elszámolás** keretében elégíti ki, **pénz közvetítette csere** útján. Az elszámolás alapelemei: a pénzért végzett munka és a pénzért vásárolt áruk és szolgáltatások. Ez tehát nem kommunisztikus, hanem **pénzgazdaság**.

A **tőkés (kapitalista) termelés** úgy alakult ki, hogy - a vállalkozó és a bérmunkás mellett - meghatározóvá vált egy újabb szerep: **a pénztulajdonos** szerepe, pontosabban egy olyan rétegé, amelynek **főös pénzvagyona** van, azaz olyan pénzvagyona, amely nem szükséges személyes/családi szükségleteinek kielégítéséhez, és így alkalmas arra, hogy tulajdonosa **kölcsön (hitelbe) adja** a vállalkozóknak. Az ipari forradalommal együtt kifejlődött tőkés gazdasági rendszer, a **kapitalizmus** központi eleme a **tőke**, azaz olyan vagyon, amelynek tulajdonosa e tulajdon jogcímén részesül a közösség által megtermelt javakból és szolgáltatásokból, anélkül, hogy személyes teljesítményével ("**munkával**") részt venne ezek létrehozásában. (Figyelem! A pénzgazdaság - mint látni fogjuk - nem szükségképpen tőkés gazdaság!)

Fontos felismernünk a **vagyon jogcímén** élvezett jövedelem és a **vállalkozási tevékenység** révén húzott jövedelem különbségét. Tekintsünk egy elvi modellt: Adva van egy vállalkozó (mondjuk gyáros), aki mind az induló tőkét (az épületek, gépek, stb. egyszeri biztosításához), mind a forgótőkét (az anyag, energia, bér stb. időről-időre való biztosításához) kölcsönkapott pénzből, **hitelből** fedezi, amiért a hitelnyújtónak **kamatot** (azaz időszakonként a hitelezett pénz meghatározott százalékának megfelelő összeget) kell fizetnie. A vállalkozó a gyárában elkészült termékeket eladja, a befolyó árból fedezi a költségeit és az adót, ami marad, az a haszon (**profit**). A haszonból kifizeti a hitelnyújtónak a kamatot, és ami marad, az a **vállalkozói nyereség**. Ez a (kamatot nem tartalmazó) vállalkozói nyereség az az összeg, amellyel a vevők (a "piac") elismerik a vállalkozó teljesítményét. A (kamatot nem tartalmazó) vállalkozói nyereség tehát éppúgy teljesítmény-ellenérték, mint a munkabér. Ezért a bérmunkásokat és a vállalkozókat (ha ez utóbbiak nem részesülnek tőkekamatban) egyaránt **munkából élőknek** kell tekintenünk. Ennek megfelelően **egy természetes gazdaságnak, amelyben nincs kizsákmányolás, a vállalkozói nyereség is - mint munkával szerzett jövedelem - jogosult eleme**. Ezzel szemben a kamat forrása nem a kamatot élvező teljesítménye, hanem az a hatalmi-gazdasági rendszer, amely lehetővé teszi, hogy a személyes

szükséglet fölötti vagyonok tulajdonosai teljesítmény nélkül részesüljenek jövedelemben, mégpedig nyilvánvalóan a munkából élők rovására. **A kamat forrása tehát a nem tőkéseknek a tőkések által való kizsákmányolása.** Ez a tőkés gazdaság lényege.

1.3. GLOBALIZMUS ÉS LOKALIZMUS

Az az irányzat, amely ezt a kizsákmányoló rendszert szélességben és mélységben a végletekig kiterjeszteni törekszik: a **gazdasági globalizáció**, ideológiája a **globalizmus**. A *szélességben* való kiterjesztésen azt értem, hogy a gazdasági globalizáció a tőkés rendszernek az emberiség egészére, minden országra, minden társadalmi rétegre való kiterjesztésére törekszik (innen a neve). A *mélységben* való terjeszkedésen két dolgot értek. Az egyik: a globalizáció az élet minden területét igyekszik bevonni a tőkés rendszerbe, így ma már nem csak a dologi javak előállítását, hanem például a csecsemőgondozástól a nevelésen keresztül a gyógyításig minden szolgáltatást is. A mélységben való terjeszkedés másik eleme az, hogy *“a tőke szabad áramlása”* és ezzel a kizsákmányolás minden mást semmibe vevő maximálása útjából egyre inkább kiiktat minden társadalmi ellenőrzést, napjaink fő irányaként a szuverén (önrendelkező) államokban működő demokratikus közhatalom ellenőrzését, ennek érdekében **megszüntetni igyekszik a nemzetállami önrendelkezést (szuverenitást).**

A tőkés termelési módnak vannak előnyei és hátrányai.

A tőkés termelési mód előnyei: bizonyos szintig erőteljesen ösztönzi a technika és ezáltal a munka termelékenységének növekedését, azaz adott létszámú termelő által előállított javak és szolgáltatások mennyiségét, valamint - a technika fejlődése folytán - a kényelmes élet és a tudományos kutatás műszaki feltételeinek javulását. (Előnyként csak a kényelem és a tudomány *műszaki feltételeiről* beszélhetünk! Azt, hogy e kényelemben kik részesülnek, kik nem, és milyen áron, és hogy a tudománynak és technikának a javuló feltételek folytán mely ágai és milyen irányban fejlődnek, azt a szűk értelemben vett gazdasági rendszerhez kapcsolódó *hatalmi rendszer* határozza meg.)

A tőkés termelési mód hátrányai:

Erőteljesen készíti a termelőket **a termelés növelésére**, tekintet nélkül azokra a korlátokra, amelyeket a meg nem újuló erőforrások, a visszanyerés nélkül felhasznált (meg nem újuló) nyersanyagok, és a természet véges hulladék ártalmatlanító képessége állítanak. Röviden: **ökológiai katasztrófához vezet.** E készítés mechanizmusa *Helmut Creutz* szerint (*“A pénzszíndróna”* HIFA Hungária kiadása. 2. kötet 59. és 62. old.): A pénzvagyont - a jelenlegi gazdasági rendszerben - kamatot követelhetnek és követelnek is. *“Ennek nagyságrendjében kell a munkavégzőknek, tehát a munkavállalóknak, önállóknak és vállalatoknak az általuk kitermelt jövedelem egy hányadát átadniuk. Ezek a leadandó részek viszont nem a gazdasági teljesítménnyel azonos mértékben növekednek, hanem a többszörösen gyorsabban gyarapodó pénzvagyonokkal, illetve adósságokkal azonos mértékben. Vagyis az értéktermelők évről-évre többet vesztenek jövedelmükből. Ez a veszteség csak teljesítménynöveléssel egyenlíthető ki, tehát a bruttó nemzeti jövedelem gyarapításával. Ezzel behatárolódik az állandó gazdasági növekedés fő oka: amíg a kamatláb állandóan pozitív, addig növekedésre vagyunk ítélve, ha a szociális összeomlást el akarjuk kerülni.”* A kamatozás révén a pénzvagyont csak Németországban naponta (!) több mint 1000 millió márkával növekednek.

A tőke mechanizmus (más szóval: a kamatmechanizmus) folytán **polarizálja** az emberiséget, azaz egyre kevesebb ember kezébe egyre nagyobb vagyont és ezzel hatalmat összpontosít, amelynek forrása egyre nagyobb tömegek egyre nagyobb nyomorba és függésbe taszítása. Ez **társadalmi robbanáshoz vezet**, mert a tömegek egy ponton túl fellázadnak.

A gazdaság **egyre kevésbé tekinthető piacnak**, azaz egyenrangú, és nagyjából egyenlő erejű szereplők versenyén, azaz az érdemtől függő érvényesülésen alapuló munkamegosztásos csererendszernek, mivel fokozatosan egyre kevesebb, túlerejével visszaélő gazdasági szereplő dinasztikus diktatúrájává válik.

A monopóliumok egyre általánosabbá váló uralma **akadályozza a rövid távú tőke- és hatalmi érdekeknek nem kedvező tudományos és technikai fejlődést**.

A tőkés rendszerben az élő munka hatékonyságának növekedése folytán **egyre több ember válik munkanélkülivé**, és ezzel a hatalmasok segélyeire szorulóvá, vagy pusztulásra ítéltté ("fölöslegessé"). Ezt a jelenséget két gondolat kísérlettel szemléltetjük: /1/ Legyen adva egy mezőgazdaságilag művelt földterület, amely eltartja - mondjuk - 100.000, nemzedékek óta ott élő művelőjét. Technológiai forradalom megy végbe, ennek folytán ugyanazon földterület megműveléséhez (más oldalról: ugyanazon termés eléréséhez) 10.000 ember is elegendő. A természetes következmény az lenne, hogy a közösség minden dolgozó tagja kevesebb életenergiát kell hogy fordítson a létfenntartásra. A tőkés rendszerben azonban a fölösse (ún. **strukturális munkanélkülivé**) vált 90.000 embernek el kell vándorolnia más országokba, vagy messzi nagyvárosokba, ahol - reményeik szerint - fizetőképes munkaerő-kereslettel találkozhatnak, különben nem jutnak hozzá azokhoz az élelmiszerekhez, amelyeket addig azon a jogon kaptak, hogy részt vettek megtermelésükben. /2/ Legyen adva egy ország, amely **autark egyensúlyban** él, azaz a mezőgazdasági dolgozók megtermelik az élelmiszer- és ruházati cikkek, szerszámok, stb., a szellemi foglalkozásúak pedig hozzájárulnak ahhoz, hogy létrejöhessenek a kulturált társadalmi élethez szükséges szellemi termékek és szolgáltatások. Egy történelmi pillanatban egy gazdaságpolitikai fordulat megszünteti az autarkiát: szabaddá teszi az importot, a valuta és tőkeforgalmat. A továbbiakban erőszakra vagy csalárdságra sem kell gondolnunk (bár a történelemben erre is számos példát találunk), elég, ha azt feltételezzük, hogy más országok mezőgazdasága és ipara olyan előnyökkel rendelkezik, amely a hazai piacon is versenyképtelenné teszi a példaország mezőgazdaságát és iparát. Kapitalista gazdaságban a következmények azonosak az előbbi példában leírtakkal.

Mindebből következik, hogy az emberiség jövője érdekében - a tudományos-technikai haladás eredményeinek megőrzésével - **természetes gazdasági rendet** kell megvalósítani, amelynek egyik alapvető eleme a **gazdaság lokális szerveződéséhez** való visszatérés. A lokális gazdasági szerveződés alapelve: **a gazdasági szubszidiaritás**, közelítő magyar megfeleltetéssel: **a helyi közösségek alap-önfenntartása**. Részletesebben: minden kistáj (pl. falucsoport, kisváros és környéke) közössége alapvető életfeltételeit saját emberi, művi és természeti erőforrásaira támaszkodva maga elégítse ki, olyan mértékben, amennyire a természeti feltételek, valamint a tudomány és technika adott szintje lehetővé teszi. (Például: a szabolcsi emberek Szabolcsban termelt krumplit egyenek, akkor is, ha a - mondjuk - Argentínából odaszállított krumpli olcsóbb lenne.) Más oldalról megfogalmazva ez a **szülőföldön boldogulás** elve. Az ilyen **alap-önfenntartó kistáj-szerveződés** a természetes társadalom egyik pillére. (Részletes tárgyalását lásd a 2.3.9. pontban.)

1.4. PIACGAZDASÁGI ALAPFOGALMAK A TERMÉSZETJOG ALAPÚ GAZDASÁGTAN SZELLEMÉBEN

(Értelmező szótár helyett)

1.4.1. Gazdaság és munkamegosztás

Gazdaságnak egy embercsoport (család, falu, ország, emberiség) azon tevékenységeinek és intézményeinek összességét nevezzük, amelyek az emberek (a csoport tagjai) szükségleteinek kielégítését szolgálják.

Egy gazdasági rendszer igen fontos eleme, hogy **milyen módon szerveződik a fejlett munkamegosztás**. Az eddig tapasztalt két alapvető típus: /a/ **tervutasításos**, (diktatórikus) és /b/ **szabadszerveződésű** (piaci jellegű) együttműködés.

Bár mindkét típusra voltak és vannak sikeres és sikertelen példák, a társadalmi élet egyik legfontosabb természetjogi alaptételével: A MÁSOK ALAPJOGAIT NEM SÉRTŐ LEGNAGYOBB SZABADSÁG elvével csak a szabadszerveződésű gazdaságirányítás egyeztethető össze. (A tervutasításos rendszer sikeres példái a múltban: a papkirályok vezette öntöző társadalmak; a dél-amerikai, jezsuiták szervezte indián "regressziók"; sikeres példák a jelenben: Kína, és a mamutcégek, amelyek több ezer ember együttműködését szervezik diktatórikusan. Példák a sikertelenségre: a Szovjet-birodalom és Észak-Korea gazdasága.)

A természetjog és a gazdasági hatékonyság néhány - első közelítésben egymással szembenálló - szempont összeegyeztetését kívánja meg:

- * Ne hasson ösztönzés az egyéni tehetség, alkotóerő, szorgalom kibontakozása ellen. A sikeres vállalkozó, míg él, önállóan, bürokratikus beleszólások nélkül dönthessen az általa létrehozott termelő-szolgáltató egység működéséről.
- * Érvényesüljön mindegyik induló generáció számára a vállalkozási esélyegyenlőség.
- * A munkahelyeken is, ahol életünk nagyobbik részét töltjük, érvényesüljön a demokrácia, az öngazgatás, a - csak mások alapjogai által korlátozott - szabadság tendenciája.

A szabadszerveződésű gazdaságban e szempontok jó hatásfokkal összeegyeztethetők, míg a tervutasításos gazdaságról ez nem mondható el.

A szabadszerveződésű gazdaság nem más, mint **klasszikus piacgazdaság**, azaz - mint az előzőekben láttuk - **egyenrangú, és nagyjából egyenlő erős szereplők versenyén alapuló munkamegosztásos csererendszer**. A mindennapi szóhasználat a mai főáramú világgazdaságot is piacgazdaságnak nevezi, ez azonban **egyre kevésbé tekinthető piacgazdaságnak**, mivel évről-évre egyre inkább kevés, túlerejével visszaélő gazdasági szereplő diktatúrájává válik. Összefoglalóan **piacnak** nevezzük azt az együttest, amelyet a rendszeres csere szereplői, egymáshoz való viszonyuk, a csere helye és módja alkotnak. (Körülbelül úgy, mint ahogy a köznapi "hetipiac" kifejezésben lévő "piac" szón is sokkal többet értünk, mint azt a térséget, amelyet kijelöltek az árusok számára.)

1.4.2. Csere és pénz

Ha kialakul, hogy - mondjuk - egy zsák búzát cserélnek egy kosár halra, akkor a zsák búza a kosár hal **ára**, a kosár hal pedig a zsák búza ára. Az ilyen alapon végbement cserét **cserekereskedelemnek** nevezzük.

Az **árúk** cserére termelt, cserére szánt dolgok. Nagy mértékben elősegítette a munkamegosztás kiterjedését, amikor **pénzt** iktattak a cserélendő javak közé, azaz a

közhatalom ellenőrzése alatt álló, megegyezéssel csereközvetítő tárgyakat, olyan tárgyakat, amelyek maguk nem alkalmasak közvetlen hasznosításra (ételként, ruhaként, termelőeszközként, stb.), arra azonban igen, hogy az áruk cseréjét közvetítsék. (Mint láttuk, ekkor már nem búzát cserélnék csizmára, hanem búzát pénzre és pénzt csizmára.) A pénz keletkezéséről, "feltalálójáról" szinte semmit sem tudunk. Mintegy 4000 évvel ezelőttről származó régészeti leletek azt mutatják, hogy egy-egy jól szervezett, államot (városállamot) alkotó embercsoport már akkor pénz közvetítésével bonyolította le a cserét, segítette a munkamegosztást. A pénz már 4000 évvel ezelőtt az állam által kibocsátott, törvényes csereeszközként áll előttünk. Általánosítva tehát: a pénz olyan tárgy, amelyet a fejlett munkamegosztásos (áru-) gazdaság szereplői az árucseré általános közvetítőjeként (csereeszközként) elfogadnak. Ezt az állam általában kényszerrel is alátámasztja. Ez az elfogadás és kényszer **a pénz fedezete**. A pénz **anyagával** szemben csak az a követelmény, hogy fizikai értelemben könnyen kezelhető - megfogható, kicsi, könnyű -, megszámlálható, azonosítható és nehezen hamisítható legyen. Ezért léphetett a korábbi fémpénzek helyébe a papírpénz. A **pénz értéke** ugyanis független az anyagától. A pénz értéke abban áll, hogy a piacon árut adnak érte. A pénz értékét tehát bármely, a piacon kínált áruban kifejezhetjük. (Lásd "hamburger-indexek": a világ különböző városaiban egy hamburger helyi pénzben kifejezett ára sajátos mutatója a különböző helyi pénzek vásárlóerejének.) A pénz a fejlett piacgazdaság nélkülözhetetlen eleme.

Pénzhelyettesítő: olyan átruházható okmány, amely fizetési kötelezettséget testesít meg. Csere közvetítésére is használható, a pénztől azonban e funkciójában is különbözik, mert fizetesként (csereeszközként) való elfogadása esetleges, és az állam sem kényszeríti ki.

A pénzzel együtt megjelennek azok az emberek is, akik a - valamilyen módon rendelkezésükre álló - pénzt a termelők áruira cserélik (az árukat **megveszik a termelőktől**), hogy utána pénzért elcseréljék azokkal, akik az árukat elfogyasztani, elhasználni, felhasználni akarják, azaz **eladják a fogyasztóknak**. Ezek az emberek **a kereskedők**.

A pénz biztosítása a természetes társadalomban állami szolgáltatás: az állam feladata gondoskodni arról, hogy ez az eszköz a polgárok rendelkezésére álljon, éppen olyan szolgáltatásként, mint a közbiztonság, az alapoktatás, stb. A gazdasági tevékenységhez szükséges **hitelként szolgáltatott pénzt** természetes gazdasági rendben, - a többi közszolgáltatáshoz hasonlóan - önköltségen kell a gazdasági szereplők rendelkezésére bocsátani. **A hitelpénz "önköltsége"** olyan mértékű járulék, amely a pénzkezelés technikáját, valamint a gondos hitelkihelyezés esetén is bekövetkező hitelezési veszteségeket fedezi. A természetes társadalom államának - mint látni fogjuk - megvan a lehetősége a gazdaság ilyen módon való pénz- (hitel-) ellátására, valamint a pénz értékállósága biztosítására (az infláció kiküszöbölésére), és ez a természetes társadalom államának alapvető feladata is. A liberális közgazdák és gondolkodók többnyire úgy vélik, hogy a pénzről (a csereeszközzel) való gondoskodás **nem közfunkció**, hanem minden, ami a pénz körül történik a **magánügyletek** körébe tartozik, és hogy aki ebbe közhatalmi beavatkozást tart szükségesnek, továbbá aki a pénztulajdonos önköltség fölötti járadék-jogosultságát, azaz a **kamat** jogosultságát kétségbe vonja, az egyének elemi szabadságjogait sérti. Az ilyen felfogás élesen szemben áll a természetjoggal, és katasztrofális következményei ma már szemmel láthatók. (Lásd az 1.4.3. pontot.)

Ha a kereskedőnek csak 100 pénze van, a gazda pedig 200 pénz értékű búzát akar eladni, a csere akkor is végbemehet, de úgy, hogy a kereskedőnek kétszer kell a

gazdához fordulnia. (Minden fordulónál továbbadja a vásárolt búzát, és úgy tér vissza a gazdához.) Tehát **feleannyi pénz kétszeres sebességgel kell hogy forogjon** ahhoz, hogy ugyanannyi idő alatt ugyanakkora forgalmat (cserét) bonyolíthasson le. Más megfogalmazásban: **a pénz mennyisége szorozva a forgássebességgel adja a keresletet.** Ha tehát a termelők több áruval állnak elő, akkor vagy több, vagy gyorsabban forgó pénz kell ahhoz, hogy ugyanannyi idő alatt túladhassanak árujukon.

A **gazdaság forgásban tartásához** annyi pénz kell hogy jelen legyen a piacon, amennyi - az adott forgási sebesség mellett - az **árucseréhez** szükséges, tehát amennyi ahhoz kell, hogy a piacra vitt árukat pénzért megvehessék azok, akik - egy korábbi szakaszban - teljesítményük révén pénzhez jutottak, és így **árkeresletet** támaszthatnak. A **gazdaság bővítéséhez** pedig olyan vállalkozók **pénzszükségletét** kell kielégíteni, akiktől nagy valószínűséggel várható, hogy a kapott pénz felhasználásával piacképes többletáru, azaz **többlet-árúkinálatot** fognak teremteni. Ha ennyi és csak ennyi pénzt bocsátanak forgalomba, nem lép fel **általános áremelkedés, azaz infláció**, sem a gazdaságot megbénító **pénzszűke, azaz defláció.**

Pénzre a termelőnek a gazdaság bővítéséhez, azaz valamilyen új termelés megindításához, valamint a termelés folyamatos fenntartásához is szüksége van. **Induló tőkének** nevezzük azokat a javakat (pénzt), amivel rendelkezünk kell ahhoz, hogy a termelést megkezdhessük, és megéljünk addig, amíg az elkészült és értékesített termék árából további javakat tudunk vásárolni. Még az erdei csipkebogyó gyűjtögetéséhez is szükséges valamiféle induló vagyon, mert hiszen ha hétfőn szedünk csipkebogyót, hogy kedden eladjuk, és abból vegyünk kenyeret és tejet, kell hogy előzetesen legyen pénzünk a hétfői kosztra, hogy ne korgó gyomorral szedjük a csipkebogyót. Még inkább ez a helyzet, ha a termelő tevékenység megkezdéséhez szerszámokkal felszerelt műhely és nyersanyag, vagy igásállat, eke és vetőmag szükséges, különösen akkor, ha a munka megkezdése és a termék létrejötte között (pl. szántás-vetés és aratás között) hosszabb idő telik el. A termelés folyamatának fenntartásához szükséges pénz- (jóság-)mennyiség a **forgótőke.** Az induló- és forgótőke problémája a mindennapi életben akkor merül fel élesen, amikor egy fiatal ember felcseperedik, és maga-ura termelőként (gazdaként, vállalkozóként) akarja megkeresni a kenyeret maga és családja számára, vagy ha valaki, aki eddig egy vállalkozó bérmunkásaként dolgozott, a maga lábára akar állni.

Más minőségben jelenik meg az induló tőke problémája akkor, ha olyan termelő tevékenység indításáról van szó, amelyhez az egyéni, "hétköznapi" kisvállalkozáshoz szükséges előzetes eszköztömegnek sokszorosa, százszorosa, milliószorosa szükséges (gondoljunk pl. egy autógyárra vagy egy kőolaj finomítóra). Ekkor jelenik meg a **gazdasági erőegyesítés** problémája.

A történelem legsötétebb lapjai tanúsítják, hogy a jelenlegi "egyesült gazdasági erő", azaz a nagytőke jellemzően rablás és gyilkolás révén, az ún. **eredeti felhalmozás** során keletkezett, amely **"tetőtől talpig vért és szennyet izzad"** (Marx), és nem kis mértékben ilyen módon gyarapszik tovább. (Lásd a függelék.) Ez azonban nem jelenti azt, hogy a gazdasági erőket csak az erkölcsi törvények megsértésével lehet egyesíteni. Az erőegyesítést tisztességgel lehetővé tevő történelmileg kialakult formák: a szövetkezetek, és - bizonyos fenntartásokkal - a részvénytársaságok. (Lásd az 1.4.10. pontot.)

1.4.3. Mi a kamat, és honnan ered? (S.Gesell kamatelmélete alapján)

A **kölcsön** azt jelenti, hogy egy **kölcsönadó (hitelező)** ad valamilyen hasznos dolgot egy **kölcsönvevőnek (adósnak)**, amit az adós meghatározott időn belül köteles visszaadni. Ha egy háziasszony a szomszédasszonynak, aki palacsintát akar sütni, de éppen nem tojnak a tyúkjai, kölcsönad 10 tojást, akkor természetes, hogy egy idő múlva 10 tojást fog visszakapni, nem többet. Azaz a kölcsönadó ebben az esetben a kölcsönzésért nem kér ellenszolgáltatást, ingyen kölcsönöz. (Mégis jól jár, mert 10 fölös tojása, ha nem adja kölcsön, megromlott volna, vagy munka befektetésével tésztává kellett volna feldolgoznia, hogy értékét megőrizze. Ezzel szemben a kölcsönadottak helyett adósától 10 friss tojást kap vissza.) A bankár azonban nem ingyen ad kölcsönpénzt a kereskedőnek, hanem díjat kér érte, mondjuk 100 pénz kölcsönzése fejében évente 5 pénz pénzhasználati díjat, azaz évi 5% **kamatot**.

A tőkés (kamat-) gazdasági rendben tehát a kölcsönadónak nem csak a kölcsönadott összeg visszafizetése, hanem egy előre kikötött többletösszeg (kamat) is jár (jogos és legtöbbször meg is szerezhető). A fizetendő kamat mértékét (összegét) a **kamatláb**, és a kölcsön visszaadásáig eltelt idő (**futamidő**) határozza meg.

A kamatlábat meghatározó tényezők: a hitelkereslet és hitelkínálat viszonya, a hitelezési kockázat és az esetleges infláció (pénzromlás).

A kamat **a társadalmi össztermék**, tehát a társadalmi munkamegosztásban résztvevők által létrehozott érték egy része. (Ami **érték**, azaz amire szükségünk van, aminek hasznát vesszük, azt vagy ingyen kapjuk a természettől vagy embertársainktól; vagy termelő/szolgáltató munka hozza létre.) A kölcsönvevő tehát - hacsak nem bűnöző - az általa létrehozott értékből tud kamatot fizetni.

A kamat nem természetes jelenség - láttuk a tojáskölcsönzés példáját -, ezért megértéséhez elemzést kell végeznünk. A jelenlegi pénzrendszerben (a **tőkés /kamat-/ gazdaság** pénzrendszerében) döntő szerepe van a pénztulajdonosok tulajdonában lévő, a napi (családi) megélhetéséhez szükséges összeg fölötti és ezért kölcsönadható pénzvagyonnak. Nevezük az ilyen pénzvagyont "**fölőspénz**"-nek. A "fölőspénz-" (tőke-) tulajdonosoknak módjukban áll, hogy visszatartsák a pénzt a cserefolyamatból, és ezzel súlyosan megkárosítják a fölőspénzzel nem rendelkezőket: a társadalom, az emberiség nagy többségét. (Az ilyen visszatartás eredményei az ún. túltermelési válságok, tömeges csődökkel és munkanélküliséggel.) A megtévesztően "túltermelési"-nek nevezett visszatérő válságok jellemzője, hogy a termelőképes üzemek állnak, dolgozóik munka nélkül tétlenkednek, a raktárak tele vannak, és a fogyasztók tömegesen nélkülöznek. Tehát nyilvánvaló, hogy nem túltermelésről van szó, hanem a körforgáshoz szükséges eszköz, a pénz hiányáról. Ezzel zsarolva kényszerítik a hitelfelvevőket arra, hogy a pénztulajdonosoknak többet adjanak vissza, mint amennyit hitelbe kaptak. Ez a többlet a kamat. (Ez idő szerint az ún. fejlett országok munkásai és vállalkozói munkaidejüknek mintegy harmadát fordítják erre a sarcra. - A "fölőspénzzel" rendelkezők rétegének kialakulása az "eredeti felhalmozás" története.)

Azok, akik teljesítményt (árut vagy szolgáltatást) nyújtanak embertársaiknak, közösen (munkamegosztással) létrehozzák a "társadalmi összterméket" (amit pénzben, a termékek és szolgáltatások árösszegében fejeznek ki). Ebből - a természetjog alapján, azaz az élet jogán - kell hogy részesedjenek a munkaképtelenek, tisztas megélhetésükhöz szükséges mértékben; az össztermék többi része pedig - ugyancsak a természetjog szerint - a társadalmi összterméket megteremtők (a bér munkások és a vállalkozók) között kell hogy felosztódjék. (A felosztás arányáról, szabályáról, módjáról

lásd a 2.3.7. pontot.) Ha valaki nem járult hozzá valamilyen teljesítménnyel a társadalmi össztermék létrehozásához, az vagy /a/ rászorultságból (az élet jogán), vagy /b/ a jogosultaktól kapott ajándék révén, vagy /c/ csalással vagy erőszakkal: lopás, rablás, zsarolás révén (más kárára) juthat javakhoz ill. szolgáltatásokhoz.

1.4.4. Infláció, bruttó és nettó kamat

Az infláció a pénz vásárlóerejének csökkenése. Megnyilvánulási formája: általános, valamennyi árura és szolgáltatásra kiterjedő, nagyjából azonos mértékű áremelkedés. Megkülönböztetünk tipikus és atipikus inflációt.

A tipikus (klasszikus) infláció oka: a piacon egy időpontban tetemesen megnő az árukínálattal szembenálló pénzmennyiség, tehát a fizetőképes kereslet. Az eredmény az áruk árának általános emelkedése.

A pénztömeg ilyen ugrásszerű megnövekedését az aranypénz korszakában (nagyjából a 20. század harmadáig) jellegzetesen új aranylelőhelyek feltárásamegszerzése (pl. Amerikának "felfedezése" utáni kifosztása) okozta, a papírpénz korszakban pedig az okoz tipikus (klasszikus) inflációt, ha az állam (a jegybank) több papírpénzt nyomtat és hoz forgalomba, mint amit az árukínálat megnövekedése vagy a pénzforgás lelassulása indokol.

Az az infláció, amely Magyarországon évek óta keseríti életünket, nem ilyen okból fakad, ezért **atipikusnak** nevezhető. A mi jelenlegi inflációnk egyik alapvető

oka évekig a forint úgynevezett csúszó leértékelése volt (havi, előre bejelentett mértékű hivatalos értékvesztése a világpiac vezető valutáival szemben), másik fontos - ma is ható oka - a közüzemi díjaknak államilag megállapított ütemes emelése. (Mindkettő a nemzetközi pénzvillág érdekeit szolgálja, az első a beáramló spekulációs tőke hasznát biztosítja és teszi kockázatmentessé, az utóbbi azon multik extraprofitját biztosítja, amelyek a magyar közműveket a privatizáció során megszerezték.)

Az infláció - akár tipikus, akár atipikus - lényegében kikerülhetetlen adó, amely első sorban a kispénzű embereket sújtja, mert a munkások (beleértve a köztisztviselőket, pedagógusokat, egészségügyieket stb. is) legtöbbször az általános áremelkedésnél kisebb mértékben tudják kiharcolni bérük emelkedését, nem is beszélve a nyugdíjasokról, a családi pótlékosokról stb. A gazdagok, a nagytőkések meg tudják óvni magukat az inflációs veszteségektől.

A hitelnyújtók azzal védekeznek az infláció ellen, hogy a pénzromlás arányában növelik a kamatot. Ezt a növekményt Gesell **hausse** prémiumnak nevezi. (A gazdasági élet hullámvonalának felfelé menő szakaszát, amelyre az árak általános emelkedése jellemző - francia szóval - "hausse"-nak /ejtsd: hossz/ nevezik.) Egy másik kamatnövekmény is van, amit a pénzkölcsönzők a szokásosnál bizonytalanabb adósaiknak számítanak fel. Ezt Gesell **kockázati prémiumnak** nevezi. Az egyik, vagy mindkét növekményt tartalmazó kamat: **bruttó kamat**, az ilyen növekményektől megtisztított kamat a **nettó kamat**.

1.4.5. Szabályozó: a kereskedők versenye

Általános tapasztalat, hogy a kereskedő - ha nincs monopol-helyzetben - a kereskedői "bér" és költségek (beleértve a kamatot is) levonásával a fogyasztóktól kapott teljes árösszeget kifizeti a termelőknek. Mi tartja vissza a kereskedőt attól, hogy saját "béreként" ne vonjon le nagyon sokat a fogyasztó által fizetett vételárból, és csak igen keveset adjon át belőle a termelőnek? Vagy más oldalról nézve: mi tartja vissza a kereskedőt attól, hogy a termelőnek fizetett ár (a **termelői ár**) nagyon magas "saját bért" (kereskedői hasznot) tegyen rá, amikor a **fogyasztói árat** képezi? De még az a kérdés is felmerül, hogy mi tartja vissza a kereskedőt attól, hogy pazaroljon a raktározási, szállítási, stb. költségekkel (egy szóval: a **kereskedelmi költségekkel**), hiszen úgyis megfizeteti a fogyasztóval?

Erről a kérdéskörrel egyszerűbben beszélhetünk, ha bevezetünk egy fogalmat: a termelőnek fizetett ár és a fogyasztótól beszedett ár (a termelői és a fogyasztói ár) közötti különbséget **árrésnek** nevezzük. Ha az árrésből levonjuk a kereskedelmi költségeket (beleértve a kamatot is), a maradék a kereskedő haszna, munkája ellenértéke, "bére". A kereskedőnek tehát érdeke takarékoskodni a kereskedelmi költségekkel, mert mennél kisebb a kereskedelmi költség - azonos árrés esetén - annál több a haszna.

De mi gátolja a kereskedőt abban, hogy nagyon magasra emelje a fogyasztói árat, nagyon alacsonyra szorítsa le a termelői árat, és így nagyon nagyra növelje az árrést, és vele saját hasznát? A gát: a **verseny**. A piacon ugyanis nem egy, hanem sok kereskedő keresi fel a termelőket illetve kínálja áruját a fogyasztóknak, ezért a termelőknek módjuk van annak a kereskedőnek eladni termékeiket, aki a legtöbb pénzt fizeti érte, és a fogyasztóknak módjuk van attól a kereskedőtől vásárolni, aki a

legolcsóbban adja a portékáját. Ha tehát egy kereskedő azzal akar nagyobb haszonra szert tenni, hogy a többinél kevesebbet ígér a termelőknek és/vagy a többinél többet kér a vásárlóktól, kiszorul a piacról. Így kialakul az az árrés, és vele az a kereskedői "bérszint", ami mellett még éppen megéri kereskedni. Ezt az egyes kereskedő csak a többinél nagyobb ügyességgel, szakmai tudással, szorgalommal növelheti.

Persze az is megoldás, ha egy kereskedő (csoport) erőszakkal, bűnöző módszerekkel szorítja vissza vagy éppen pusztítja el verseny-ellenfeleit, és ezzel a gazdaság egy (vagy minden) területén egyeduralmódóvá válik (**monopóliumra** tesz szert). Így tesznek a maffiák is. Ezért nagy hiba, ha egy közösség (állam) teljes, ellenőrizetlen szabadságot ad a piaci szereplőknek, mert ez azzal jár, hogy a legerősebbek vagy legerőszakosabbak megszüntetik a versenyt, a termelők és a fogyasztók kárára gazdagodnak, élőködővé válnak. A társadalomnak (az államnak) tehát állandóan éberem kell figyelnie a piaci szereplőket, és meg kell akadályoznia, hogy élőködővé váljanak.

1.4.6. Szabályozó: a pénz "versenye"

Több ezer éves tapasztalat, hogy a pénztulajdonosok évi 5% körüli kamat ellenében hajlandók kölcsönadni és a kölcsönvevők ilyen mértékű kamat fizetését hajlandók vállalni (nem számítva az inflációs időszakokat, és a szokásosnál kockázatosabb kölcsönzéseket). S.Gesell magyarázata szerint ez arra mutat, hogy ez a mérték felel meg annak az előnynek, amit a termelők és a fogyasztók számára (hiszen minden termelő fogyasztó is) a pénzzel közvetített csere jelent a többi csereközvetítővel szemben: a cserekereskedelemmel szemben, a váltóval (egyedi fizetési kötelezettséget megtestesítő okmánnyal) való fizetéssel szemben vagy éppen a családi, önellátó gazdasághoz való visszatéréssel szemben. Ha tehát a pénztulajdonos (nem számítva az inflációt és a nagykockázatú kölcsönzést) ennél magasabb kamatot követelne, a termelők inkább a cserekereskedelemre, a váltóval való fizetésre vagy az önellátó gazdaságra térnének át. A pénz, mint csereközvetítő tehát **versenyben áll** a cserekereskedelemmel, a váltóval és az önellátó gazdasággal, ezért nem emelkedhet a bankárok által a kereskedőknek kölcsönzött pénz kamata 4-5% fölé. Mivel ez évezredek óta így van, S.Gesell ezt a kamatot **őskamatnak** nevezi.

1.4.7. Csereközvetítés, pénzkölcsönzés, bank

A pénzzel végzett műveleteknek két alapvető, egymástól merőben különböző típusa van: a csereközvetítés és a pénzkölcsönzés.

A **csereközvetítésnél** (vásárlásnál) az egyik fél pénzt ad és a másiktól ennek ellenében valami nempénzt (árut, szolgáltatást) kap.

A **pénzkölcsönzésnél** a kölcsönadó ugyancsak pénzt ad a másiknak, de ennek ellenében üzletfelétől is pénzt kap, csak egy későbbi időpontban (pontosabban: egy kötelező ígéretet kap arról, hogy egy meghatározott későbbi időpontban pénzt fog kapni).

A vásárlás egy **pillanathoz** van kötve: bemegyek a boltba, kiválasztom az árut,

kifizetem, és elviszem. A pénzkölcsönzés ezzel szemben egy **időtartamhoz** kötődik. A vásárláshoz tartozó **mérce az ár**, amit az árukereslet és az árukínálat viszonya, azaz a piacon jelenlévő árutömeg és pénztömeg viszonya határoz meg. A pénzkölcsönzéshez tartozó **mérce a kölcsönkamat**, amit a kölcsönkínálat és a kölcsönkereslet viszonya határoz meg.

Az ár - hagyományos pénz esetén - magában foglalja az **őskamatot**, aminek forrása a nem romló pénz fölénye a romló áruval szemben. A **kölcsönkamatnak** az a forrása, hogy a kölcsönkereslet nagyobb, mint a kölcsönkínálat. Egy ponton azonban összekapcsolódik a pénzkölcsönzésből eredő kölcsönkamat az áruközvetítésből eredő őskamattal. Fontoljuk meg a következőket (S.Gesell gondolatkísérlete.): Tegyük fel, hogy egy találmány jelenik meg a piacon, amely nagyon sok üzemben alkalmazható, és ahol alkalmazzák, ugrásszerűen megnöveli a termelékenységet. Nyilván nagyon sok gyáros azonnal be akarja vezetni a találmányt, hiszen aki nem teszi, kiszorul a piacról. Így hát mindnyájan megjelennek a bankároknál, hogy a találmány bevezetéséhez kölcsönt kérjenek. A kölcsönkereslet megugrásának hatására a kölcsönkamat is felugrik - mondjuk - évi 10%-ra. A tömeges beruházás időszaka elmúltával a rendkívüli kölcsönkereslet megszűnik, a kamatláb pedig lecsökken 9-8-7%-ra. A pénztulajdonosok azonban éhesek a kamatra, tovább kínálják a pénzüket, így a kamat tovább csökken 6%-ra, majd eléri az 5%-ot, az őskamat szintjét, amelyet a kereskedelem biztosít az árupiacon keresletként fellépő pénz számára. E szint alatt a pénztulajdonosok nem lesznek hajlandók pénzt kölcsönözni. Kimondhatjuk tehát: **a kölcsönkamat szintjét a kölcsönkereslet és kölcsönkínálat aránya alakítja, de ennek - a hagyományos pénz viszonyai között - van egy alsó határa, mégpedig az őskamat.**

Azt a vállalkozót, aki a megtakarított pénzösszegeket a megtakarítótól (**a betéteket a betevőtől**) megőrzésre átveszi, és - míg a betevő vissza nem kéri - hiteligenyélőknek kikölcsönzi, **bankárnak**, vállalkozását **banknak** nevezzük.

A betét lényegében a betevő által a bankárnak adott kölcsön, amiért - tőkés (kamat-) gazdaságban - a betevőnek kamat jár. A bankár által a betevőnek adott kamat százaléka és a bankár által a hitelfelvevőktől bevételezett kamat százaléka közötti különbség a **kamatrés**.

Első pillantásra azt gondolnánk, hogy a kamatrésnek az a funkciója, hogy fedezze a bank működési költségeit (a **bank-üzemköltséget**, amibe beleértjük a bankalkalmazottak /és családjuk/ tisztas megélhetéséhez szükséges összegeket is). Ha ez így lenne, a kamatrés mértékét a bank-üzemköltség határozná meg. Ez azonban alapvető tévedés. A **hitelkamat** annál magasabb, mennél jobban meg vannak szorulva a pénztelenek, tehát mennél inkább felülmúlja a **hitelkínálatot a hitelkereslet**. Ennek semmi köze ahhoz, hogy a pénzkezelés technikai költségeit (épület, energia, anyagköltség, banki dolgozók családi megélhetése stb.) fedezniük kell azoknak, akik a pénzforgalmat igénybe veszik. Ez utóbbit nem a kamat, hanem a **pénzkezelési díj** fedezi, amely csak a pénzforgalom tényleges költségeitől függ, és független a hitelkereslet és hitelkínálat viszonyától.

Meg kell különböztetnünk a megtakarításokat a felhalmozásoktól. **Megtakarításnak** azt a pénzösszeget nevezzük, amelyet egy "munkás" ("munkásnak" tekintjük az utcaseprőt, az orvost, a vállalkozót, a királyt, stb.) a munkaterméke (szolgáltatása) ellenében kapott jövedelméből félretesz azzal a céllal, hogy majd egy később jelentkező személyes (családi) szükséglet (kórház, házépítés, öregkor) költségeit fedezhesse belőle. **Felhalmozásnak** azt a pénzösszeget nevezzük, amelyet

valaki bármilyen módon megszerzett, és arra használja fel, hogy kamatot (rendszeres járadékot) kapjon belőle, azaz **befekteti**. A felhalmozás tehát **minden esetben tőke**, míg a megtakarítás csak **esetlegesen tőke** (ha például a munkás bérének el nem költött részét takarékpénztárban helyezi el ahelyett, hogy a matracába rejtené), és akkor is csak **mellékesen** tőke, mert a főcél nem a kamatszerzés, hanem az, hogy a megtakarított pénz megtartsa vásárlóerejét arra a későbbi időre, amikor majd szükség lesz rá.

A megtakarítás forrása tehát - meghatározásunk szerint - valamilyen munka (teljesítmény). Vajon mi a forrása a felhalmozásnak? Ismert amerikai népi bölcsesség: "Az első millió dollár eredetét nem illik megkérdezni", mert az első millió aztán a további milliókat már "törvényesen" fialja. Az első millió dollár ugyanis jobbára nem munkajövedelemből való megtakarítással, hanem rablással és gyilkolással keletkezik. (Vannak persze világraszóló találmányokkal, vagy zseniális művészi teljesítménnyel szerzett "első milliók", de nem ezek jellemzik a világ gazdaságot.) És ugyanez elmondható az elmúlt mintegy négyszáz évben keletkezett "első millió" fontról, frankról, stb., sőt az 1989 óta keletkezett "első millió" forintokról is. Röviden: a mai nagytőke forrása jellemzően rablás és gyilkolás, jószágok ingyenes átadására való kényszerítés.

1.4.8. Kölcsönkamattal és beruházás

Térjünk vissza előző példánkhoz, amikor egy rendkívüli helyzetben a kölcsönkamattal 10%-ra ugrott. Ez azért következhetett be, mert az a bizonyos találmány a termelékenység megjavítása révén úgy megnövelte az iparvállalatok hasznát, hogy a többlethaszon évi összege felülmúlta a kölcsönpénz 10%-os kamatát. Ez a többlet fedezetet nyújtott a hitel visszafizetésére is. Olyan beruházásokra azonban a vállalkozók nyilván nem szánhatták rá magukat, amelyek éves hozama nem érte el a 10%-ot. Amikor megindult a kölcsönkamattal csökkenése, egyre több beruházási lehetőség vált pénzügyileg megvalósíthatóvá. De mivel ez a kölcsönkamattal csökkenés 5%-nál, az öskamat szintjén megállt, kialakult a tartós korlát a fejlesztések számára: csak olyan fejlesztések váltak megvalósíthatóvá, amelyek jövedelmezősége (haszontermelő képessége) nem maradt alatta a fejlesztéshez szükséges pénzösszeg 5%-ának. Hiába volna szükség az új munkásgenerációk számára új gyárakra, a bővülő, vagy növekvő igényű családok számára új, vagy nagyobb lakásokra, stb., ha az új gyárak, házak, stb. működtetésétől nem várható 5% vagy több haszon, nem fognak megépülni az új gyárak és házak, holott a józan ész szerint egy új gyár létesítéséhez elegendő volna, hogy a termékek eladásából befolyó összeg fedezze a béreket, a nyersanyagokat, az adót és az épületek, gépek karbantartását és értékcsökkenését. (**Értékcsökkenés** vagy **amortizáció** az a pénz, amit félre kell tenni, hogy az elhasznált épületeket, gépeket stb. a megfelelő időben újjáépíthessük.) Ezt az ellentmondást a józan ész és a gazdasági valóság között a hagyományos pénzen alapuló gazdasági rendszerben nem lehet feloldani.

1.4.9. Pénzkibocsátás, köz- és magánpénzrendszer

A pénz, a történelem hajnalán **köz-pénzrendszer** keretében jött létre. A pénzt ugyanis

évezredek óta a mindenkori közhatalom (mondjuk úgy: a **kincstár**) állította elő és bocsátotta a gazdasági szereplők rendelkezésére. (Ez a **pénzkibocsátás**.) A pénz kibocsátása úgy történik, hogy a kibocsátó (a kincstár) az általa jelentéktelen költséggel előállított pénzt a gazdaság szereplőivel használati értékkel rendelkező javakra/szolgáltatásokra cseréli, tehát lényegében ingyen jut értékekhez. Így a pénzkibocsátás a kibocsátó számára közvetlen haszonnal jár. A kezdetektől a legújabb időkig uralkodott köz-pénzrendszerben ez a haszon a pénzt kibocsátó kincstárhoz folyt be (ezért szakneve is: **lucrum camerae**, azaz a kincstár haszna, újabb angol nevéen: **seniorage**), és - tisztességes közhatalom esetén - a közösség céljait szolgálta.

Mintegy kétszáz éve a nagybankárok - kihasználva egy-egy uralkodó szorult helyzetét és pénzügyekben való járatlanságát - elkezdtek megszerezni a pénzkibocsátás jogát, és az ezzel járó hasznot. Így fokozatosan létrejött a **magán-pénzrendszer**. (A köz-pénzrendszer/magán-pénzrendszer fogalom párt Drábik János vezette be.) Az 1694-ben létrehozott Angol Bank volt az első magán bankjegy-kibocsátó intézmény, majd döntő fordulatként 1913-ban létrehozták a Federal Reserve System-et, azaz magánosították az Egyesült Államok pénzrendszerét. Ezután a magán-pénzrendszer elterjedt lényegében mindenütt, ahol az euro-atlanti hatalmi tömb befolyása érvényesült. Ezzel a pénzkibocsátás haszna ma már zömmel a bankvilág vezérei, a világ-pénzligarchia zsebébe vándorol.

Magyarországra a magán-pénzrendszer - a nemzetközi pénzligarchia nyomására - az 1991-es MNB-törvénnyel érkezett el, amely törvény kivette a hazai valuta kibocsátását, és a vele kapcsolatos szabályozást a demokratikusan választott és ellenőrzött állami szervek hatásköréből, és átadta ezt a hatáskört a "Magyar Nemzeti" Banknak. A magyar jegybank ezzel függetlenné vált a magyar társadalomtól, és szabadon érvényesíthette új főnökei, a nemzetközi pénzligarchia (benne a multik) érdekeit. Ezt nem kevésbé hiteles ember jelentette ki nagy nyilvánosság előtt, mint Bogár László, a Miniszterelnöki Hivatal egyik politikai államtitkára, amikor 1998.10.21-én a Budapesti Közgazdasági Egyetemen, D.Korten előadását bevezette. A pénzkibocsátás megkaparintott haszna, és a kizsart kamatok révén a bankárok (a fölös-pénztulajdonosok) **törvényes** (bár erkölcstelen, mert a társadalmat, tehát a többi embert szolgáló teljesítmény nélkül kapott) jövedelmei is jóval meghaladják a pénzforgalom indokolt költségeinek (a vele foglalkozók tisztas családi megélhetését is fedező) szintjét, nem is beszélve a **törvénytörő** jövedelmekről. (A **törvényes** - bár erkölcstelen - jövedelemszint legújabb magyar illusztrációja az MNB bécsi CW leánybankja vezérigazgatójának 100 millió forintos végkielégítése. A CW bank működése révén a bankárok és cinkosai által **törvénytelenül** szerzett jövedelem pedig az elmúlt években mintegy 70 milliárd forintra rúgott, és ez idő szerint bizonytalan, hogy ezért egyáltalán felelősségre vonnak-e valakit, mint ahogy a Postabank keretei között "elfolyt" mintegy háromszor ekkora összegért - bár az ügy már évek óta kipattant - mindeddig senkit nem büntettek meg.) Ezeket - a megoldozott kereseteket többszörösen fölülmúló - jövedelmeket részben luxusfogyasztásra, részben pedig - ez a fontosabb - önkényes (illegitim) hatalomszerzésre, hatalomgyakorlásra fordítják, aláásva ezzel a szociális organizmus jogi-politikai szférájában természetjogilag (erkölcscileg) kötelező egyenlőség elvét.

Új pénz kibocsátása, ha azt a hazai gazdaság élénkítésére fordítják, nem okoz inflációt, mert a többletpénzt leköti a többlettermék által támasztott többletkínálat, feltéve, hogy a kibocsátott többletpénz nem a spekulációs vagyionokat növeli, hanem eljut a vásárlókhoz. E tekintetben *Kossuth Lajos* helyesen mutatta meg a követendő utat. 1848. augusztus 20-án mondta az Országgyűlésben: "... azon nézetben vagyok, hogy - amíg befolyásom lesz Magyarország ügyeibe - a banknak nem akarom azon hatalmat adni kezébe, hogy ő szabályozza Magyarország pénzügyeit: őt csak eszközül, s mintegy tisztviselőül akarom használni bizonyos határok között. Ez okból nem ő

bocsátja ki a pénzt, hanem csak kezeli bizonyos jutalomért." (Faragó Miksa: "A Kossuth-bankók kora". Nyugat kiadása Budapest, évszám nélkül.) Ma - a nemzetközi pénzhatalom nyomására - a magyar kormány csak államkötvény kibocsátásával juthat pénzhez, azaz tulajdonképpen úgy "bocsáthat ki" pénzt, hogy minden bankjegy után kamatot kell fizetnie.

1.4.10. Szövetkezet és részvénytársaság

A szövetkezet lényege: egy embercsoport kitűz egy közös gazdasági célt - például gyümölcsstermelők egy konzervüzem létesítését -, összerakják megtakarításaikat, vagy (lehetőleg nem uzsorástól) hitelt vesznek fel, és megbíznak hozzáértő, tisztességesnek megismert embereket azzal, hogy az így összerakott pénzből hozzák létre és működtessék az elhatározott gazdasági-műszaki szervezetet. Az együttműködésnek igen sok változata lehet. Íme két példa:

- * A szövetkező gazdák nem várják el, hogy a konzervüzem nyereséget hozzon, hanem az a céljuk, hogy az általuk termelt gyümölcsöt a közös üzem biztonsággal és jó áron vásárolja fel.
- * A szövetkező gazdák beérik azzal, hogy közös üzemük a piacon kialakult napi áron vegye meg a terményeiket, de elvárják, hogy úgy szervezze meg a feldolgozást és az értékesítést, hogy nyereséget hozzon, amin a szövetkezők - valamilyen megegyezéses elv szerint - megoszthatnak.

A szövetkezet legfőbb döntéshozó szerve a szövetkezők (tulajdonosok) közgyűlése, ahol **minden szövetkezőnek egy szavazata van**, akkor is, ha a létesítéshez különböző megtakarításokkal ill. hitelvállalással járultak hozzá.

A részvénytársaság éppen ezen az utolsó ponton tér el alapjában a szövetkezettől. A részvénytársaság tulajdonosainak (részvényeseinek) közgyűlésén ugyanis kinek-kinek annyi szavazata van, amilyen részben tulajdonosa a létrehozott vállalkozásnak (azaz amennyi részvénye van). Részvénytársaságot lehet úgy is szervezni, hogy a részvények egy zárt kör (egy termelő üzem munkásai, egy település lakosai, az alapanyagot termelő gazdák stb.) tulajdonában vannak, és az alapszabály rögzítheti, hogy meg kell tartani a kör zártságát. Ez azt jelenti, hogy ha valaki ki akar lépni a körből (kilép a gyárból, elköltözik a községből, stb.) köteles a közgyűlésnek felajánlani a részvényeit. A felajánlott részvényeket a társaság megveszi, és közös tulajdonában tartja mindaddig, amíg jelentkezik valaki, aki újonnan lép be a körbe (a gyár dolgozója lesz, beköltözik a községbe, stb.) és ezzel jogot szerez arra, hogy részvényt vásároljon. Az ilyen szerveződést **zárt részvénytársaságnak** nevezzük. Ez a fajta részvénytársaság felel meg a természetjog elveinek.

A zárt részvénytársaság a szövetkezethez hasonlóan megőrizheti magát a spekulációtól, a kapzsi, élősködő nyerészkedéstől. A mai részvénytársaságok többsége azonban **nyílt részvénytársaság**, ahol a részvényeket bárki adhatja-veheti. Ezáltal egyfelől személytelenné, elidegenedetté, embertelenné válhat (és egyre több esetben válik is), másfelől szabad prédája lehet a spekulációnak, a nyerészkedő élősködésnek, tekintet nélkül a közös gazdasági egységben dolgozók és a beszállítók megélhetésére. Az ilyen részvénytársaság akkor volna elfogadható olyan emberek társadalma számára, akik erkölcsi alapon, a másik emberre is figyelve akarnak boldogulni, ha igazolódott volna az a mintegy 200 évvel ezelőtt megfogalmazódott feltevés, amely szerint a magára hagyott, ellenőrizetlen (*laissez faire*) piacgazdaság, amelyben mindenki csak a

magá hasznát nézi, az ellentétes erők összjátéka folytán végeredményben az emberek túlnyomó többsége számára a legnagyobb jólétet és létbiztonságot nyújtja. Ma már - az elmúlt 200 év tapasztalata alapján - nyilvánvaló, hogy ez a feltételezés (a **gazdasági liberalizmus alapfeltételezése**) nem igaz. A világ nem így működik.

1.4.11. Gazdasági szubszidiaritás, szülőföldön boldogulás

A gazdasági szubszidiaritás annak a követelménynek az érvényesítése, hogy egy ország vagy régió lakosságát - amennyire a természeti feltételek lehetővé teszik - helyi forrásokból, és nem távoli importból kell ellátni létfontosságú termékekkel és energiával. (Itt is idézzük a példát: a szabolcsiak szabolcsi krumplit egyenek akkor is, ha - mondjuk - Argentínából olcsóbban lehetne krumplit behozni.)

Erről a Föld Barátai állásfoglalásában a következőket olvassuk (forrás-hivatkozás az 1.1. alfejezetben): *"Mit jelenthet a gazdasági szubszidiaritás a gyakorlatban? Egy elvi cél lehet az, hogy az emberek maguk dönthessék el, hogy mik a szükségleteik, és hogy milyen mértékben akarnak részt venni a nemzetközi, vagy a regionális kereskedelemben, vagy egyáltalán kilépni saját gazdaságuk köréből e szükségletek kielégítése végett. Más szavakkal a helyi gazdaságok maguk dönthessék el, hogy milyen mértékig akarnak a saját lábukon állni, gondoskodni saját gazdagságukról és munkahelyeikről, sőt hogy szabadon dönthessenek a kereskedelemről. A döntéshozatal e típusa persze megköveteli a gazdasági döntéshozatal demokratikus rendszerét mind nemzeti, mind nemzetközi szinten Egy további fontos cél lehet visszavinni a gazdasági kulcskérdésekben való döntést (a piac megnyitásától az egészségügyre, az oktatásra és a környezetre fordítandó költségvetési összegekig) a demokratikusan választott kormányok hatáskörébe."*

J.M.Keynes, a világhírű közgazdász így ír: *"Azokkal szimpatizálok, akik minimalizálnák, s nem azokkal, akik maximalizálnák a nemzetek közötti gazdasági összefonódásokat. Ezmék, tudás, művészet, vendégszeretet, utazás - ezek azok a dolgok, amelyeknek természetük szerint nemzetközieseknek kell lenniük. De a javakat hazai keretek között állítsák elő, amikor az úgy természetes és ésszerű."* (idézi D.Korten in "Tőkés társaságok világoralma" 375. old.)

A gazdasági szubszidiaritás **a szülőföldön boldogulás** döntő tényezője. A szülőföldön boldogulás fogalma a következőképpen írható körül: Ha egy alapidőszakban egy társadalom minden tagja tisztesen megél szülőföldje körzetében, egy későbbi időszakban pedig jelentős részük olyan választásra kényszerül, hogy vagy nyomort vállal, vagy messzire kell vándorolnia, akkor a második időszakban az alapidőszakhoz képest - e szempontból - a társadalmi harmónia *romlásáról*, ellenkező irányú változás esetén pedig *javulásáról* kell beszélnünk. A jelenlegi egyre növekvő **gazdasági emigráció** - az éhezők tömeges nyomulása a gazdag országokba - a szülőföldön boldogulás megoldása nélkül nem állítható meg, és egyre inkább hozzájárul civilizációnk összeomlásához. Mindezek alapján a gazdasági szubszidiaritás és vele a szülőföldön boldogulás a természetes társadalom fontos cél-eleme.

Az európaiak által gyarmatosított országokban a hódítás előtt általában biztosítva volt a szülőföldön boldogulás, mivel az évszázadok során kifejlődött termelési mód és termékszerkezet igazodott az adott ország természeti adottságaihoz és ezzel összhangban alakultak az ország népének képességei és kultúrája is. Ez az egyensúly

a gyarmatosítás folytán felborult, a helybelieket ellátó termőhelyeket exportra termelő monokultúrák (gyapot, kávé, stb.) foglalták el. Ezért a klasszikus gyarmatosítók utódainak, a mai pénzgyarmatosítóknak erkölcsi kötelességük lenne ezeket az országokat hozzásegíteni ahhoz, hogy a régi harmónia - a tudomány és technika fejlődése által lehetővé tett magasabb szinten - helyreálljon.

1.5. POLITIKAI ALAPFOGALMAK A TERMÉSZETJOG SZELLEMÉBEN (Értelmező szótár helyett)

1.5.1. A nemzet helye a világegyetem rendjében

Kövessük Grandpierre Attila gondolatmenetét. ("*A legátfogóbb természetes közösség*" *Napi Magyarország* 1999.5.15.) "... A világegyetem és a természet fejlődésének létezik egy természettől adott iránya, és ez az élet, a közösségi tudat és az emberi öntudat felé mutat. Az öntudat és a közösségi szerveződés egymást kísérő, párhuzamos jelenségeként lépett föl az emberiség történetében. A legátfogóbb létszint az egy nyelven beszélők, egy kultúrában élők közössége. A legátfogóbb - természetes alapon szerveződő közösség - a nemzet. Az emberi tudat és a nemzet megjelenése tehát egymással egyidejű folyamatok, amelyek egymás feltételei és legfőbb segítői voltak. ...

Eszményeink érvényre juttatását, a jövő átfogó alakítását csak a közösségi lét teheti lehetővé. A természetes közösségek legátfogóbb szintje pedig a nemzeti lét. A nemzet mindig is a társadalmi élet legfontosabb kategóriája volt. A múlt századtól azonban megindultak a támadások a nemzeti lét ellen: először a marxizmust, majd a fasizmust támogató tőkés csoportok, később a kommunisták és a liberálisok részéről.

Érdekes, hogy a baloldali eszmerendszerek közösségbarátnak mondták magukat, mégis - legalábbis hazánkban - ellenséges viszonyban állnak a nemzeti léttel. Közülük egyesek - például a marxizmus - a nemzetet új keletű jelenségnek minősítik, és a francia forradalomra vezetik vissza. Az ősi magyar krónika alapján írt Tarih-i-Üngürüş szerint a magyarság, a magyar összetartozás tudata már évezredekkel ezelőtt jelen volt közöttünk. *Grandpierre K. Endre* bebizonyította, hogy a magyarság nemzettudata az emberiség mágikus őskorára nyúlik vissza. Ám ahogy közeledünk a mához, úgy válik a nemzetlét egyre felszínesebbé, nemzetellenesebbé.

Miért születünk, miért élünk? Kétségtelen, hogy az embert a világegyetem hozta létre, a természet, az élővilág teremtette meg. A világegyetem szervezőereje hozta létre saját értelmi rendje alapján az embert ... Az élővilág szerveződése hozta létre az emberiséget, hogy lélekkel és szellemmel tovább gazdagítsa, kiteljesítse az élet világát.

Az ember megjelenésével létrejött a kultúra, az ember szellemi mivoltának képviselője. A kultúra természetszerűleg egyfajta közösségi élet megteremtését idézte elő. A közösségek feladata az élet kérdéseinek felvetése és megválaszolása, a tudás átadása és továbbfejlesztése, az élet céljának betöltése volt. Akkor lehetünk teljes emberi lények, ha élünk a bennünket az átfogóbb közösségekhez - a nemzethez, az emberiséghez, az élővilághoz és a világegyetemhez - kötő lehetőségekkel. A világegyetem az ember számára a fő természeti létkörökön keresztül nyilvánul meg: világegyetem - élővilág - emberiség - nemzet - család - személy.

Ezzel az öt létkörrel áll előttünk a természetes világ modellje. ...

... A természetes nemzetfogalom a nemzetet élőlényként fogja fel, amely az élővilág fontos szerveként jött létre. Ahogy személyes életünk csak a nemzet életébe épülve, annak kiteljesítésében kaphat értelmet, úgy a nemzet élete csak az élővilág, a világegyetem kiteljesítésével töltheti be rendeltetését. ... Az ember akkor teljesítheti kozmikus, természeti küldetését, ha továbbviszi a kozmikus szellemi irányt a maga létkörében: az egyéni, közösségi, nemzeti szinteken és az emberiség egészének szintjén. A világ előbbre jutása mindannyiunk személyes ügye. ...

...A nemzet annak a kultúrának a megteremtője, hordozója és továbbvivője, amelyben szellemiségünk kibontakozik." (Lásd a függelék is.)

1.5.2. A társadalmi szerveződés típusai

A rendszerelmélet három jellegzetes rendszerszerkezetet ír le:

Közvetlenül
centralizált
rendszer

Hierarchikus
decentralizált
rendszer

Kooperatív
rendszer

Mindhárom szerkezetnek megvan a helye a társadalomban.

Helyénvaló, hogy **közvetlenül centralizált** legyen - azaz egy parancsolónak közvetlenül alárendelt tagokból álljon - pl. egy munkacsapat, amely árvízveszély esetén egy gátszakaszon dolgozik, vagy egy szimfonikus zenekar, ahol a zenekar minden tagja a karmester jelzései szerint kell hogy játsszék.

Hierarchikus decentralizált szervezet akkor helyénvaló, ha a szervezet egységes irányítást igényel, de a résztvevők száma nagyobb, mint amit egy vezető közvetlenül át tud tekinteni. Ez lehet **fölről** vagy **alulról** építkező. Hagyományosan **fölről építkező** hierarchikus decentralizált szervezetek a hadseregek, de ilyenek a nagy gazdasági szervezetek, a gyárak, nagyvállalatok, és így épülnek fel a diktatórikus államok is. Ezekre az jellemző, hogy az ábra minden csomópontjához egy vezető és/vagy egy feladatvégző csoport tartozik; a felsőbb és alsóbb pontokhoz tartozók pedig parancs-engedelmesség, döntés/utasítás-végrehajtás kapcsolatban vannak egymással. **Alulról építkező** hierarchikus decentralizált szervezetek a demokratikus államok, és a szövetkezetek. Ezekre az jellemző, hogy a vezetőket a tagok a többségi elv szerint választják, és - valamilyen módon - azt is a tagok határozzák meg, hogy mi legyen a vezetői tevékenység iránya, programja. Mivel az államok és a nagyobb szövetkezetek taglétszáma nem teszi lehetővé a tagok és a felsőbb vezetők közötti közvetlen kapcsolatot, kialakult a **képviseleti demokrácia** szervezeti formája. (Ezt a 2.2. alfejezetben tárgyaljuk részletesebben.)

Ha az állampolgárok valóban rendszeresen, intézményesen és hatásosan

befolyásolják a közérdekű döntéseket, akkor **részvételi demokráciáról**, ellenkező esetben **formális demokráciáról** beszélünk.

Mindkét előzótől különböznek a **kooperatív rendszerek**. Ezeket a következők jellemzik:

- * A szervezetet alkotó egyének-csoportok **szabadon** működnek együtt. Ez azt jelenti, hogy az együttműködés módját maguk határozzák meg, nem pedig valamiféle felsőbb parancs, kényszer. Ha azonban az együttműködés létrejött, a működési törvényeknek minden résztvevő engedelmeskedik.
- * **Nincs központ** amely a többi résztvevő fölé lenne rendelve. Ez azt is jelenti, hogy a rendszer egészéről sehol nincs teljes információ. Erre azonban nincs is szükség, mivel minden résztvevő számára elegendő a hozzá jutott részinformáció ahhoz, hogy a többiekhez alkalmazkodják, és hogy ennek révén a szervezet egésze kielégítő összhangban működjen. (Az alárendelő szervezeteknek - közvetlenül centralizált és fölülről építkező hierarchikus decentralizált szervezeteknek - éppen az az alapvető hátrányuk, hogy minden külső és belső, a környezet és a szervezet változásairól szóló információt a központnak kell megkapnia, feldolgoznia, és a reagálási parancsokat kiadnia. Így mire a dinoszaurusz agya felfogja, hogy a farka tűzbe lóg, és kiadja az "odébb húzni" parancsot, a fark már leégett.)
- * Fontos a szabadság védelme, a többségi elnyomás és visszaélés megakadályozása. Ezért pontos **"játékszabályokat"** kell alkotni a tárgyalásokra, alkukra, versengésre és megállapodásokra vonatkozóan. Ezek alkotják a szervezet **jogrendjét**.
- * A rendszer **nyitott**, a résztvevők szabadon ki- és bekapcsolódhatnak. Persze a bekapcsolódás a kialakult szabályok (a "jogrend") elfogadását is jelenti, aki pedig megszegi a szabályokat, önmagát zárja ki a rendszerből.

A kooperatív rendszerekre példa: a (nem monopolizált) piacgazdaság, és a nemzetközi vasúti hálózat.

1.5.3. Politikai és nemzeti közösség

Tekintsünk egy nagyközséget a főváros övezetében. Lakosainak száma mintegy 4000, ebből mintegy 1500 lakos svábnak vallja magát, élénk egyesületi élet keretében műveli, ápolja sváb kultúráját. A többi lakos magyarnak vallja magát. Ugyanakkor valamennyi lakos egyenlő jogokkal vesz részt a község öngazgatásában, és egyenlőek törvényes jogai és kötelezettségeik is.

A példaközségünkbeli svábok tehát (legalább) kétfajta közösséghez tartoznak: a helybeli sváb **nemzeti közösséghez**, és a községben lakó állampolgárok **politikai közösségéhez**.

Ezek a kategóriák a közösségek magasabb szintjén is érvényesek. Magyarország valamennyi lakosa (legalább) kétfajta közösség tagja: egy nemzeti közösségé, amelybe beleszületett, beházasodott, vagy más módon került vonzáskörébe, és amely nemzeti közösséghez tartozónak vallja magát, és egy - a jogrendből eredő - politikai közösséghez, a magyar állampolgárok közösségéhez.

A demokratikus jogrend és joggyakorlat a **politikai közösség** minden tagjának egyaránt kell hogy biztosítsa

- * az egyéni szabadság maximumát (azaz, azt a legnagyobb mértékét, amely még nem sérti mások alapjogait) és
- * az egyén részvételét a közügyekben.

Alapvető szabadságjog továbbá egy történelmi-kulturális csoporthoz, azaz egy *nemzeti közösséghez* (nemzetiséghez, etnikumhoz) való tartozás, az ehhez kapcsolódó nyelv, ismeretek, hagyományok, értékek őrzésének, ápolásának, fejlesztésének a joga. Ez a jog mindenkit megillet az általa választott nemzeti (nemzetiségi, etnikai) közösség tagjaként, és egyben megilleti az ilyen közösségeket, mint *kollektív jog*. Minden ilyen közösség azonban tiszteletben kell hogy tartsa a tőle különböző közösségek másságát, igényét a többivel egyenrangú közösségi létre.

1.5.4. Ki magyar, és ki nem az?

Az alábbiakban - bár általában kerülöm - névtelen idézetekre fogok hivatkozni, mivel - bár nem nyilvánosságnak szánt írásokból valók - olyan nézeteket fogalmaznak meg, amelyekkel lépten nyomon találkozunk.

Egy nem-parlamentari kispárt elnökének vitairata a következő választ adja a címbeli kérdésre: *"Magyar az, aki magyarnak született (akinek mind a két szülője magyar), és ugyanakkor magyar voltát önszántából soha meg nem tagadta és önszánta szerint mindig magyarnak vallotta-vallja magát. Nem különben magyar az is, aki nem született ugyan magyarnak, de magát magyarnak vallja, és ugyanakkor közösséget vállal mind a saját nemzedéke magyarnak született magyarjai alkotta részkeözösséggel, mind az előző (az említett részkeözösséghez képest előző) magyar nemzedékekkel, mind pedig a későbbi (az említett részkeözösséghez képest későbbi) magyar nemzedékekkel (így: mindegyik jövő magyar nemzedékkel)."*

Nyilvánvaló, hogy a vitairat szerzője a *származást* tartja alapvetőnek, hiszen feltételez egy származási alapon (ha csak nem lett áruló) magyarnak tekintendő embertömeget, és a *"nem magyarnak születettek"* esetében meghatározónak tekinti a *"magyarnak születettekkel"* való szolidaritást.

Ez a felfogás egyrészt történelmietlen, másrészt óhatatlanul az önkényuralom forrása. *Történelmietlen*, mert - bár sejtésem szerint nincs is olyan állam, ahol az államalkotó kulturális közösség zöme közös őstől származván genetikailag egységes volna -, a magyarság biztosan nem egységes genetikailag, hiszen a Kárpát-medence magyarsága eleve genetikailag különböző törzsek összefogása volt. Nagyon szépen fogalmazza meg ezt a tételt Szinetár Miklós: *"Mert ez a mű rólunk, magyarokról szól ... azokról a magyarokról, akik jöttek Etelközéből, itt maradtak törökként, betelepédtek a Habsburgok parancsára svábként, beszivárogtak szlovákként, zsidóként, de egyaránt felvállalták ezt a sorsot, ezt a nyelvet és így alkottak nemzetet, a Kossuthok, a Petőfik, a Kodályok, a Madáchok nemzetét."* ("Az ember tragédiája új kiadása elé" Népszabadság 1994.10.1.) *Önkényuralom forrása* a kispárt vezetőjétől idézett tétel, hiszen csak az aktuális hatalom által felsőbbrendűnek kikiáltott emberekre lehet bízni, hogy ítélkezzenek arról, ki *"született magyar"* (Petrovics Sándor? Makovecz Imre?), és aki nem az, vajon szolidáris-e a *"magyarnak születettekkel"*.

A tényekkel, a természetjoggal, és a Kárpát-medence magyarságának érdekeivel csak az *illyési tétel* áll összhangban: **Az tekintendő magyarnak, aki vállalja a magyarságot.** Egy-egy személy, magán (jogi következményekkel nem járó)

értékelésénél még magyarázatképpen hozzáfűzném, hogy *aki magáénak, és értéknek tekinti a magyar kultúrát, ezt őrizni, gyarapítani és átörökíteni akarja, és ennek érdekében őrizni kívánja a magyar állam szuverenitását.* De ha a magyar-minősítés valamilyen joghoz társul (lásd például napjaink "státus-törvény" vitáját), akkor be kell érünk a "*vállalom*" nyilatkozattal.

1.5.5. A Trianon-probléma

Kapcsolódik e kérdéskörhöz egy másik - ugyancsak nem nyilvánosságnak szánt - tervezet, amely a nemzeti politika fontos céljának tartja "*a magyarság megőrzését, sőt számarányának és jelentőségének megnövelését a Kárpát-medencében*". Ez önmagában nem kárhóztatható, de hozzá kell fűzni: mit *szabad és kell*, és mit *nem szabad* tennünk e cél érdekében? (Ahol a "*szabad és kell*" azt jelenti, hogy erkölcsi elveinkkel összeegyeztethető **és** valószínűleg közelebb visz célunkhoz.) Válaszom:

- * SZABAD ÉS KELL megvalósítani egy fenntartható, emberhez méltó társadalmi-gazdasági rendet, és ezzel szellemi vonzást gyakorolni, tekintélyt kivívni a magyarság számára, elősegítvén, hogy tompuljon az irányunkban való gyűlölség, és feltámadjon a szándék a velünk való barátság keresésére, elsősorban a szomszéd népek körében;
- * megőrizni szuverenitásunkat (függetlenségünket, önrendelkezésünket);
- * erőnkhez képest segítséget nyújtani a Kárpát-medencében határainkon kívül élő magyarok számára létbiztonságukhoz, emberi méltóságuk és magyarságuk megőrzéséhez, tiszteletben tartva az adott "főetnikum" mienkével azonos célkitűzésből fakadó érdekeit.
- * NEM SZABAD napirendre tűzni a határok kiigazítását, bár ez erkölcsileg indokolható lenne, de valószínűleg célunkkal ellenkező irányban hat;
- * nem szabad a rasszizmus (lásd alább) szemléletének helyet adni nemzettudatunkban, a magyarság elhivatottságára vonatkozó meggyőződésünkben.

1.5.6. Embertani axiómák - faj és személyiség

Sejtésem szerint az ember lényegében **szellemlény**, akinek keletkezése megelőzi e világra születését és létezése nem szűnik meg halálával. Ennek a szellemlénynek vannak sajátos, őt egyedivé tevő tulajdonságai, amelyeket születésekor magával hoz, mint jelen földi életében kialakítandó személyiségének összetevőit.

Az ember fogantatásától kezdve **biológiai lény** is, és hordozza a génjeiben rögzített, szüleitől, és rajtuk keresztül őseitől örökölt elemekből összeállt programot. E program ugyancsak szerepet játszik személyiségének alakulásában.

A személyiség alakulására hat a fogantatástól a öntudatosodásig, majd tovább is a **környezet**: az anyaméh, a család, a lakóhely, az iskola, a táplálkozás, az éghajlat, ... többé-kevésbé az egész világegyetem amely a felcseperedő, kifejlődött, majd kifelé haladó embert körülveszi.

A világra születő embernek öntudata kialakulásával **szabad akarata** is létrejön. Mi a szabad akarat? Minden ember tudatába beíródik a **Törvény**, a válasz a lét alapkérdéseire: mi a jó, mi a rossz, és mi a dolga öntudatosodásától a haláláig? Az akarat szabadsága azt jelenti, hogy az öntudatosá vált ember ébrenléte (tudatos

állapota) minden pillanatában választhat, és választania is kell, hogy a következő pillanatban a Törvénnyel összhangban, vagy azt megsértve cselekszik-e. Ez a választási lehetőség és kényszer továbbá azt is jelenti, hogy az ember tudatosan ráhat arra, hogy személyisége milyenné alakul.

A faj, a genetikai tényező csak egyik, és nem meghatározó, nem a másik három fölé rendelt tényezője a személyiség kialakulásának; a döntő tényező: a szabad akarat. Ebből két alapvető következtetés adódik:

- * Mindenki felelős tetteiért, és azért, hogy olyan, amilyen; hacsak tudata nem beteg olyan mértékben, ami kizárja akaratának szabad működését.
- * Helytelen bárki megítélését, jogait, társadalmi esélyeit a személyiség genetikai tényezőjéhez kötni. (Erről a tényezőről, mint *fajhoz /rasszhoz/ tartozásról* szoktak beszélni, bár élettani értelemben valamennyi ember egyetlen fajt /rasszt/ alkot - a *homo sapiens*-t -, ennek csak *fajtaváltozatai* a néger és az eszkimó, éppúgy, mint a kutyának a puli és a kuvasz.) Azt, aki a genetikai tényezőt meghatározónak vallja, és e meggyőződése irányítja társadalmi szereplését, *rasszistának* nevezzük.

Figyelemre méltó László Ervin, a zseniális művész és polihisztor megnyilatkozása (Magyar Nemzet 2001.3.24.): *"Belénk van építve valamiféle társadalmi etika, ezt már Arisztotelesz is megmondta . . . A . . . génekről kiderült, hogy nekünk nem sokkal van belőlük több, mint a közönséges légynek, és ami van, az 99%-ban ugyanolyan, mint a csimpánzé. Nem a gének . . . határozzák meg, hogy mit gondol, mit cselekszik az ember. . . . Legújabb könyvemben /Wholeness in cosmos and culture/ . . . vizsgálom azt is, hogyan van összekötve az agy a külvilággal. Kísérletekkel bizonyítható, hogy nem csak az érzékszervekkel, de a magyarázatot még nem ismerjük."*

1.5.7. A rasszizmusról

Olvasom Csurka írását a Magyar Fórumban (2000.6.15."Magyar szemmel") *"... a liberális, budapesti zsidó színházvezetés tiltott be ... Most vagyok betiltva, amikor létrejött az a rendszer, amelynek kiküzdésében valamely szerény szerepem talán volt, de amelynek ilyen mértékű magyarellenességébe, hazuggá válásába, mondjuk ki nyíltan: elzsidósodásába nem voltam és nem vagyok képes beletörődni."* Tehát egy zsidó ember minden további vizsgálódás nélkül magyarellenesnek minősítendő, csak azért, mert a zsidósághoz tartozik, a zsidóság pedig - e csoport minden tagjára érvényesen - úgy ahogy van magyarellenes. (Óh 1848-49 és 1956 zsidó hősei!)

Ez mindenekelőtt erkölcsileg elfogadhatatlan, mint ahogy a szigorú erkölcsű Petőfi számára is az volt 1848-ban. Olvassuk a naplóját (P.S.Összes Művei és Drámai Írások, Levelek - Szépirodalmi Könyvkiadó 1955. 445.old.) : *"Az egyetértés, mely eddig kivétel nélkül uralkodott a fővárosban, bomlani kezd. Német polgárok, bevádolnak benneteket a nemzet és az utókor előtt, hogy azt ti bontottátok föl! e kettő ítéljen fölöttetek. Ők nyilatkoztak először, hogy a nemzetőrségbe magok közé zsidót nem vesznek, és így ők dobtak először sarat március 15-ének szűz tiszta zászlajára! . . . avagy nem áll-e azon e jelszó, és nem kiáltottátok-e velünk: szabadság, egyenlőség, testvériség? igen, ti velünk kiáltottátok ezt, de - most már látjuk - nem igazságszeretetről, hanem félelemből! Megszüntetek már félni? ne szűnjetek meg, mert eljött és még nem múlt el a jutalmazásnak és büntetésnek ideje! Várhattok-e igazságot a magatok részére, ha nem vagytok igazságosak mások iránt? S miért üldöztetek ti a zsidókat, hogy meritek őket üldözni itt, minálunk? Hullott egy csepp véretek e földre, midőn a hazát szerezték, vagy midőn oltalmazták? nem; ti jött-ment emberek*

vagytok, alig van köztetek olyan, aki be tudná bizonyítani csak azt is, hogy első nagyapja itt halt meg, annál kevésbé, hogy itt született. Olyanok voltatok mint az I, midőn bejöttetek; most olyanok vagytok, mint az O . . . legyen bennetek annyi becsületérzés, hogy ha már nem szeretitek is e nemzetet, melynek földjén meghíztatok, legalább ne piszkoljátok azt be! De a legszomorúbb az, hogy nincs olyan gyalázatos ügy, melynek pártfogói, apostolai ne támadnának. Ezen égbekiáltólag igazságtalan zsidóüldözésnek apostola lett néhány zugprókátor, kik most széltire prédikálnak a zsidók ellen, s aki az igazság mellett szót emel, arra e megvetendő hamis próféták elég szemtelenek azt kiáltani, hogy a zsidók által meg vannak vesztegetve. A nyomorúk! nem tudják, vagy nem akarják hinni, hogy önük becsületesebb emberek is vannak, kik nem a szennyes önérdék rabszolgái, hanem a tiszta igazság és humanizmus barátai."

Amellett, hogy a "zsidózás" önmagában is erkölcstelen, Csurka, aki pénzhatalom-ellenes retorikával szerepel a mai közéletben, "zsidózásával" - tudva vagy tudatlanul - a nyomuló pénzhatalom érdekeit szolgálja. Segíti ugyanis, hogy a pénzhatalom propagandistái mindenkire, aki fellép ellenük - csúsztatással - a "rasszista", "fasiszta" bélyeget süthessék, azokra is, akik számára szent a felebaráti szeretet, és így elfogadhatatlan mindenféle rasszizmus.

Mi tehát a rasszizmus? **Embereknek jogok, kötelességek, esélyek, társadalmi megbecsülés szempontjából való hátrányos megkülönböztetése, genetikai csoporthoz való tartozás alapján.**

A probléma azonban nem szűkíthető a genetikai (faji, etnikai) alapon való ítélkezés körére. Ha valaki azt mondja: "Bodri kutya tarka, Sajó kutya is tarka, tehát a kutyák tarkák" - nyilvánvalónak tartjuk, hogy logikai hibát követ el, hibásan általánosít. És ha valaki azt mondja: "Kalányos János lopott, Kolompár József is lopott, tehát a cigányok tolvajok" - nem követi el ugyanazt a logikai hibát? Mivel pedig téves állásfoglalásával embereknek okoz kárt, bűnt is elkövetett. Általánosítva:

Minden állásfoglalás logikailag hibás és erkölcsileg bűnös, amely egy személynek a törvény előtti és esélyegyenlőséghez való jogát nem azért csorbítja (vagy törekszik csorbítani), mert erre saját, tudatos, szándékolt tetteivel, magatartásával okot adott,

hanem azért, mert olyan csoporthoz tartozik, amelybe személyes, tudatos, szándékolt tetteitől, magatartásától függetlenül sorolódik be.

Éppúgy hibás és bűnös hátrább sorolni a társadalmi értékelésben egy kékszeműt azért mert kékszemű, mint egy svábot azért, mert sváb, vagy egy cigányt azért, mert cigány. (Más kérdés, hogy a cigány emberek zöme ez idő szerint súlyosan válságos helyzetben van hazánkban, és ez - a testvériség alapján - az egész magyar társadalom közös problémája is. Ezt azonban kiragadva nem, csak az egész fennmaradás-problematika keretében lehet megoldani.)

1.5.8. Befogadás és nemzeti önazonosság

A rasszizmus szörnyetegét kövérre hizlalja és vérszomjassá vadítja a jelenleg uralkodó globális kapitalizmus általa, hogy - a tőke, az áru és a munkaerő szabad áramlásának dogmája folytán - más kultúrájú, szegény tömegeket, mint **megélhetési emigránsokat** a gazdag országokba űz, ahol pedig jogos igény, hogy a franciák francia kultúrkörnyezetben, a németek német kultúrkörnyezetben éljenek, azaz **megőrizték nemzeti azonosságukat.**

Idézzük ide is az 1.3. alfejezetben bemutatott gondolat kísérletet: Legyen adva egy

mezőgazdaságilag művelt földterület, amely eltartja - mondjuk - 100.000, nemzedékek óta ott élő művelőjét. Technológiai forradalom megy végbe, ennek folytán ugyanazon földterület megműveléséhez (más oldalról: ugyanazon termés eléréséhez) 10.000 ember is elegendő. A *liberális (magára hagyott) piacgazdaság* rendszerében a fölössé vált 90.000 embernek el kell vándorolnia más országokba, vagy messzi nagyvárosokba, ahol - reményeik szerint - fizetőképes munkaerő-kereslettel találkozhatnak, különben nem jutnak hozzá azokhoz az élelmiszerekhez, amelyeket addig azon a jogon kaptak, hogy részt vettek megtermelésükben. Ugyanez a helyzet, ha harmonikusan önellátó példaországunk - a liberalizmus nevében - megnyitja határait olyan létfontosságú áruk tömege előtt, amelyeket az importőrök - bármi okból - olcsóbban adnak, mint amennyiért belföldön elő lehet állítani őket.

Helyes megoldást csak **a természetes, szabadszervezésű gazdasági rend** adhat, olyan nemzetközi összefogással párosulva, amely mindenütt a Földön **biztosítja a szülőföldön való tisztes megélhetést**. Emellett persze tudatos társadalompolitikával elő kell segíteni azt is, hogy a világ népességnövekedése megálljon egy olyan szinten, amely nem lépi túl a természeti környezet eltartó képességét.

1.5.9. Gazdasági szuverenitás

A gazdasági szuverenitás döntő ismérvei: A kormány képes dönteni az ország határain belüli gazdasági élet alakulását illető kérdésekben anélkül, hogy bizonygatnia kellene más kormányok és külföldi vállalatok előtt, hogy mindez nem gördít akadályt a nemzetközi kereskedelem és befektetések elé; továbbá képes arra, hogy adókat vessen ki és közérdekű szabályokat érvényesítsen az országban működő vállalatokkal szemben, anélkül, hogy ki lenne téve annak a fenyegetésnek, hogy visszatartják létfontosságú technológiájukat, vagy átviszik az általuk működtetett munkahelyeket külföldi telephelyekre. Ez azt is feltételezi, hogy a gazdasági és a politikai határok egybeesnek. (D.Korten nyomán.) A gazdasági szuverenitás szükségképpen magában foglalja a pénzkibocsátás és -bevonás, valamint a nemzeti valuta és az országban forgó külföldi valuták fölötti ellenőrzés jogát.

1.6. A TÁRSADALMI ÉLET TERMÉSZETJOGI ALAPTÉTELEI ÉS E TÉTELEK IDŐSZERŰ MAGYAR VONATKOZÁSAI

(Az Alkotmány-helyreállító Nemzetgyűlés számára ajánlott kiindulópontok)

A természetjog könyvtárnyi irodalmából - Dohán Mihály megfogalmazásában - kiemeljük az alábbi tételeket, amelyeket a fenntartható és emberhez méltó társadalmi élet meghatározó irányelveinek tekintünk:

1.6.1. Értékrend - természetjogi alapok

a/ Az emberek közötti viszonyt szabályozó, a tételes jogot megelőző erkölcsi elvek közül a legmagasabb rendű a **szereetet** keresztény parancsolata, aminek az érvényesítését szükségesnek és elengedhetetlennek tartjuk az élet minden területén, tehát a politikában és a gazdaságban is. A szeretet-törvénnyel kapcsolatban felvetődik: vajon nem természetes, hogy saját gyermekemet jobban szeretem, mint egy távoli országban élő gyermeket? A válasz: alaptörvényi értelemben a *szereetet* nem *érzelem*, hanem a másik emberrel szembeni *magatartás*. Tehát bár a saját és a távoli gyermekkel szembeni érzelmem természetesen különbözik, a magatartásomat meghatározó szabályok - alapjában - azonosak.

b/ A legnagyobb érték az **élet**, ami alatt nemcsak az egyéni emberi életet értjük,

hanem a földi élet minden egyéb formáját is: az emberi fajnak és a társadalomnak, valamint a Föld teljes élővilágának az életét és annak megőrzését. Tisztában lévén azokkal a veszélyekkel, amelyek a globalizálódó világban az emberiség és az élővilág létét fenyegetik, különösen fontosnak tartjuk azokat a tevékenységeket, és azoknak a szempontoknak az érvényesítését, amelyek célja a földi élet fenntartása és az azt fenyegető veszélyek kiküszöbölése.

c/ Jó minden, ami az életet segíti, védi, gyógyítja és gazdagítja, és **rossz** minden, ami értelmetlenül pusztítja, károsítja.

d/ A társadalom alapegysége a **család**, ezért a társadalomnak minden rendelkezésére álló eszközzel segítenie kell a családok stabilitását, kiemelten kell méltányolnia a jövő nemzedék felnevelése érdekében végzett munkáját, és annak értékét a társadalom minden tagjában tudatosítani kell. A társadalom legnagyobb kincse, a jövő záloga az ifjúság, ezért a gyermekeknek és a fiataloknak a nemzet erkölcsös, kiművelt, szakmailag képzett, a társadalom többi tagja és a jövője iránt felelősséget érző és vállaló, öntudatos polgáraivá nevelése a társadalom legfontosabb feladata.

e/ Egyéb kiemelt értékek: A keresztény felebaráti szeretet parancsából ugyan egyértelműen következik, de a jelenlegi történelmi viszonyokra tekintettel szükségesnek tartjuk kijelenteni, hogy elutasítunk minden etnikum, vallás, nem, vagyoni helyzet, pártállás szerinti **hátrányos megkülönböztetést**, mindenfajta **kizsákmányolást és gyarmatosítást**. Személyeket és közösségeket nem meghirdetett elveik, hanem a tetteik alapján kell minősíteni az itt rögzített elvek tükrében.

1.6.2. Társadalomszervezési alapelvek:

a/ Az emberi személy méltóságának elve: az ember értéke nem képességeiből vagy teljesítményéből, hanem kizárólag létéből származik, és jogai is ezen az alapon illetik meg. Minden emberi személy egyedi és pótolhatatlan, és mint ilyen, képességeitől és teljesítményétől függetlenül azonos méltósággal és jogokkal rendelkezik, ezért egyetlen embert sem áldozhat fel senki akár egy másik ember, akár a közösség javára hivatkozva, és mindenki, aki bármilyen okból rászorul a közgondoskodásra, társadalmi helyzetétől és elismertségétől függetlenül jogosult rá.

b/ A szolidaritás elve: az egyén közösségben, a közösség által és a közösségért él. Az egyén feladata, hogy tevékenységével a közösség, vagyis embertársai hasznára legyen, az emberi közösséget az azt alkotó egyének javára folyamatosan építse és fejlessze, a közösség célja és feladata pedig az, hogy az őt alkotó egyének boldogulását segítse.

c/ A szubszidiaritás elve: minden egyént és közösséget teljesítőképesége arányában kell és szabad terhelni, és nem szabad megvonni tőle a döntés és a megvalósítás jogát olyan ügyekben, amelyek véghezvitelére önállóan képes.

d/ A kötelesség és szabadság elve: Minden ember alapvető kötelessége azon munkálkodni, hogy minden embertársa számára érvényesüljenek az 1.6.1. részben rögzített értékrend, az 1.6.2. részben rögzített társadalomszervezési elvek és az 1.6.3. részben felsorolt alapjogok, továbbá minden ember tiszteletben kell, hogy tartsa embertársainak cselekvési és magatartási szabadságát, amelyet a társadalom részéről csak az alapvető kötelesség korlátozhat, és kell is, hogy ez a kötelesség korlátozza a szabadságot.

e/ A nemzeti lét elve: Az ember eredendően, lényegénél fogva szabadságra született, amit teljességében egy nemzet közösségében élhet meg, ami politikai közösség és szövetség is egyben. Az egyes nemzeti közösségek viszonyában a Föld nemzeteinek a közösségén belül - meghatározó tendenciaként - ugyanazon itt felsorolt értékrendnek, elveknek és jogoknak kell érvényesülniük, mint amelyek a társadalom tagjainak a viszonyát szabályozzák.

1.6.3. Az emberi személy alapjogai, amelyek érvényesítéséről a társadalomnak gondoskodnia kell

a/ Az élethez való jog: Minden embernek joga van ahhoz, hogy a társadalom biztosítsa számára az élet elemi feltételeit (az élelmet, a lakhatást, az egészségügyi ellátást).

b/ A természet-adta életfeltételek és a szellemi termékek használatára való jog (a közkincsek kisajátíthatatlanságának elve): Az élet természet-adta elemi feltételeit (a természeti kincseket, a földet, a levegőt, a vizet, az energiaforrásokat) valamint az emberi szellem alkotásait - amelyek lényegében többezer-éves közös szellemi fejlődés gyümölcsei - az egész emberiség, az emberiség minden nemzedéke és nemzete adományként kapta. Ezek elérésére és igénybevételére minden ember, a jelenlegi és minden jövő nemzedék minden tagja azonos jogokkal rendelkezik. Más szóval: nem kerülhetnek magántulajdonba, nem sajátíthatók ki a megújuló természeti kincsek, fenntartásukról a társadalomnak folyamatosan gondoskodnia kell, a nem megújítható természeti kincsek felhasználásakor pedig tekintettel kell lenni a jövő nemzedékek érdekeire.

c/ A szülőföldön való megélhetés (boldogulás) joga.

d/ A társadalom javaiból való részesülés joga (a teljesítmény elv): A munkaképes emberek csak a társadalom számára végzett hasznos teljesítményük jogán és mértékében igényelhetnek részt a társadalmi össztermékből. Más szavakkal: a koruknál vagy egészségi állapotuknál fogva rászorulókon kívül senki nem jogosult a társadalom számára nyújtott hasznos teljesítmény nélkül részesülni a társadalmi össztermékből.

e/ Az esélyegyenlőségre való jog: Minden egészséges gyermeknek és munkaképes embernek joga van arra, hogy fizetőképességétől függetlenül, csak képességei által befolyásoltan, egyébként a társadalom többi tagjával azonosan, egyenlő eséllyel juthasson hozzá a hivatása elsajátításához és hatékony gyakorlásához szükséges természeti, gazdasági és kulturális erőforrásokhoz.

f/ A hátrányos helyzetűek különleges joga: A társadalom azon tagjainak, akik akár szellemi, akár fizikai adottságaikból adódóan hátrányos helyzetben vannak (csökkent munkaképességűek, fogyatékosok, rokkantak), joguk van arra, hogy számukra a társadalom esélyeik fokozását a mindenkori adottságaiknak megfelelő szinten, a mindenkori természetes (tudományos, anyagi) korlátokon belül, méltányos feltételekkel, különleges megoldásokkal is biztosítsa.

1.6.4. A magyarországi nemzeti közösség sajátos politikai értékei: A magyarországi nemzeti közösség 1222-ben az Aranybullával a szárazföldi Európa első alkotmány-törvényét hívta életre, amelynek ellenállási záradéka a nemzet későbbi története során a legerősebb fegyvernek bizonyult a diktatórikus hatalmi törekvésekkel szemben. 1509-ben az Udvarhelyi Constitutio-ban Európa többi országát évszázadokkal megelőzve

foglalta törvénybe a személy sérthetetlenségét. 1568-ban a Tordai Országgyűlésen ugyancsak ennek a közösségnek a tagjai foglalták először törvénybe a legfőbb emberi szabadságjogot, a lelkiismeret és a hit szabadságát. E tettekkel Magyarország évszázadokkal megelőzte azt az Európát, amely ma súlyos vajúdással, "veszélyeztetett szüléssel" készül létrehozni a stabil, demokratikus jogállamok szövetségét - ha egyáltalán képes rá. A magyarországi nemzeti közösség ezekkel a vívmányokkal annak ellenére előzte meg Nyugat-Európát, hogy az általános társadalmi-gazdasági fejlődésben mostoha történelmi körülményei miatt messze lemaradt tőle. Ennek a teljesítménynek a magyarázata a **szentkorona tanban** testet öltött magyar alkotmányos hagyomány, amely **az államra kötelező igazságokat és értékeket Európában mindmáig a legmagasabb és legkorszerűbb szinten képviseli**. Ennek legfontosabb elvei:

- a/ Magyarország örök szabadsága (Hungaria semper libera).
- b/ Minden birtoklás forrása a Szent Korona (Sacra Corona radix omnium possessionium).
- c/ A Szent Korona minden tagját egy és ugyanazon szabadság illeti meg (Una et eadem libertas).
- d/ A Szent Korona tagjainak joga és kötelessége élni az ellentmondás és ellenállás jogával, ha megsérül a Szent Korona eszme (Ius resistendi et contradiscendi).
- e/ Az Alkotmányos Alaptörvény, továbbá a kodifikáció és a végrehajtó hatalom minden intézkedése meg kell, hogy feleljen a Szent Korona eszmének (Sub specie Sacrae Coronae).
- f/ Hatalom nem alkotmányozhat.

1.6.5. Magyarország és a nemzetközi közösség viszonyában érvényesítendő elvek:

a/ Szomszédság-politika "Amíg az utódállamok területén élő, kisebbségi sorsra ítélt magyarok nemzeti identitása megőrzésének, fennmaradásuknak a háttérét az iskolarendszerben és egyéb intézményekben jelenlegi országuk nem adja meg, addig Magyarország felelős ezekért az intézményekért, ezek kiépítéséért, működéséért és támogatásáért. ... Az anyaország felelőssége a határon túli magyarságért alkotmányos kötelesség." (Pozsgay Imre in "A rendszerváltás /k/ára" Kossuth Kiadó 2003. 178.old.)

b/ Európa-politika: Olyan Európát akarunk, amely szemben a jelenlegi gazdasági és politikai uralkodó réteg elképzeléseivel, a népek és nemzetek Európája. A jövő Európájának demokratikusnak és sokszínűnek kell lennie, és az európai nemzetek rugalmas együttműködésére kell épülnie, amelyben nem érvényesülhet a politikai és gazdasági erőfölényből származó visszaélés lehetősége, sem egy államok feletti "szuperállam" diktatúrája.

c/ Világpolitika (geopolitika):

c1. Támogatandó minden olyan politikai törekvés, amely segíti a jelen természetjogi alaptételek világméretű elterjedését. Ennek eszközeként azonban nem fogadható el a fegyveres beavatkozás, tiszteletben kell tartani a népek önrendelkezését, az ENSZ alapokmányával összhangban.

c2. Elutasítandó a nemzeti hadseregek felett álló, a világ bármely pontján bevethető európai hadsereg létrehozása. A békefenntartásra és a béketeremtésre vonatkozó felhatalmazás tekintetében az Egyesült Nemzetek Szervezete és az Európai Biztonsági

és Együttműködési Szervezet (EBESZ) illetékes.

c3. Elítélendő a gyarmatosítás minden formája, beleértve a gazdasági, kulturális és pénzügyi gyarmatosítás minden fajtáját is.

c4. Elkerülhetetlen olyan programok kidolgozása, amelyek célul tűzik ki a gazdag és szegény országok közötti egyre szélesedő szakadék határozott, folyamatos csökkentését és az adósságcsapda radikális eszközökkel történő megszüntetését.

A világpolitika (geopolitika) "játékterén" megjelenő erők:

I. Egy nemzetek feletti erő, amely világalomra tör és amelynek fő eszköze ez idő szerint az USA közhatalmi és katonai apparátusa.

II. Több nagy országban vannak olyan erők, amelyek I-gyel szemben állnak, mert maguk is a Föld egy-egy nagyobb térsége fölötti jelentős befolyásra törekednek.

III. Vannak olyan erők, amelyek I-gyel és II-vel is szemben állnak, mert arra törekednek, hogy a Föld, szabadon együttműködő népek otthona legyen. (Emblematikus példa: Gandhi és köre.)

IV. Az emberiség túlnyomó részét kitevő tömegek el vannak foglalva létfenntartásuk mindennapi gondjaival, és tudatuk nem emelkedik e szint fölé, de alkalmasak arra, hogy befolyásolva/manipulálva I.-, II.-, vagy III.-típusú erők eszközei legyenek.

A **világpolitika (geopolitika)** a közhatalomban megnyilvánuló I.-, II.-, III.-típusú erők által "játszott játék"-ként értelmezhető.

Az 1.6. alfejezet forrásai:

Síklaky István: A független, semleges, jóléti Magyarország programjának alapszövegei 2003.

Az Egyház Társadalmi Tanítása, Budapest, Szt. István Társulat

Fáy Árpád: Alkotmányos tények és evidenciák 2003. 04. 13. - magánközlemény

Miért nem? - a Magyarok Világszövetségének állásfoglalása az EU-csatlakozással kapcsolatban, 2003. 04. 10.

Van másik út: a Demokráciák Európája, Brüsszel, 2002. november 19.

Koppenhágai deklaráció a demokratikus és sokszínű Európáért, Koppenhága, 2002. december 11.

Albert Schweitzer: a "jó" fogalmának a meghatározása.

2003.9.1.

2. EGY TERMÉSZETES TÁRSADALOM TERVRAJZA

2.1. A TÁRSADALOM HÁRMAS TAGOZÓDÁSA (R.Steiner nyomán)

A társadalmi tevékenység három alapvető szférája: *a szellemi-kulturális, a jogi-politikai és a gazdasági szféra*. Az egészséges, demokratikus társadalmi élet követelménye, hogy mindegyik szféra maga igazgassa önmagát a sajátosságának megfelelő intézményekkel és módszerekkel, és egyik szféra se szólhasson bele hatalmi súllyal a másik működésének tartalmi kérdéseibe (ne uralkodjék a másik fölött), bár kölcsönhatásuk törvényszerű. ***Ez a társadalmi hármastagolódás elve***

A SZELLEMI-KULTURÁLIS SZFÉRA feladata, hogy teret adjon a képességek kibontakoztatására. E szféra alapelve a **szabadság**, hiszen minden ember szabadon

akarja fejleszteni magát. Itt az egyéni cselekvés korlátja csupán az, hogy senki nem korlátozhatja más szellemi szabadságát. E szférában az együttműködők közös döntéseiket nem többségi szavazással, hanem *egyetértésben* (konszenzussal) kell hogy hozzák.

Megfontolandó "a 'szabadságot a szellemi életnek' követelés igazi jelentése. A megismerés iránti lelki vágyamban semmiképp nem vagyok szabad. A valóság kényszerítő, mivel nem tudok a megismertnek ellene gondolkodni. Legfeljebb abban vagyok szabad, hogy az ismeretem szerint, vagy ezzel szemben cselekszem, de ennél már elhagyom a (tiszt) szellemi életet. A szellemi élet szabadságát ezért egyvalaki maga soha nem tudja tetten érni. **Ez egy szociális követelmény, amelynek meg kell akadályoznia, hogy az emberre olyan igazságokat rákényszerítsenek, amiket ő nem tud elismerni, és amik ezért lelki életére károsak. ... A szellemi élet társadalmi szabadságánál tehát mindig a másként-gondolkodás szabadságáról van szó.**" (D. Brüll "Antroposophische Sozialimpuls" Novalis Verlag 1984.)

A JOGI-POLITIKAI SZFÉRA feladata: a jogérzék konkretizálása törvények megalkotásával és betartatásával. A ma már általánosan elterjedt jogérzék megköveteli, hogy a jogi ügyekben minden ember szavazatának egyenlő súlya legyen, ezért e szféra alapelve az **egyenlőség** a törvény előtt, a döntésekben való részvétel és a személyiség-fejlődés esélyei terén. (Ez utóbbi a *szociális egyenlőség*.) *Ebben a szférában van helye a szavazásnak, a többségi döntésnek.*

A jogi élet "magában foglal minden viszonyt, amelyben az egyes ember közvetlenül szembenáll az egyes emberrel ... tekintet nélkül a képességeire, tekintet nélkül gazdasági pozíciójára." (R.Steiner "A gazdasági élet kardinális kérdései" Dornach, 1962.) A jogéletben "az érző ember tevékenykedik. Ahol nem a római jogtudomány-ágról, hanem valódi jogi átélésről van szó, az alap a jogérzés." (D. Brüll i.m.) Cicero szerint: "Természettől fogva hajlamosak vagyunk arra, hogy szeressük az embereket, és ezt a jog alapja. (Idézi Frivaldszky J. in Természetjog, Szent István Társulat 2001.)

A jogi-politikai szféra fontos területe a **gazdasági élet keretszabályainak** megalkotása és betartatása.

A GAZDASÁGI SZFÉRA feladata: a szükségletek gazdaságos kielégítése, a jogi-politikai szféra által meghatározott keretek között. Minden ember érdekelt abban, hogy a szűkös földi szükségletkielégítő eszközöket testvériesen osszák el. E szféra alapelve tehát a **testvériség** (hűvösebb szóval: a szolidaritás), hiszen a munkamegosztás lényege, hogy mindenki sok más ember szükségleteinek kielégítéséért dolgozik, és minden egyes ember szükségleteinek kielégülése sok más ember munkájából tevődik össze. A *munkamegosztás* tehát nem más, mint közös törekvés valamennyiünk harmonikus, emberhez méltó élete anyagi és szellemi feltételeinek megteremtésére.

"Valójában a szükségletkielégítő javak szűkössége felveti a **szociális kérdést**, hogy ki, mely szükségletet elégíthet ki. Létrejön a **szociális** és a **nemszociális** emberközi problémája: kizsákmányolom-e a másik embert (**antiszociális**), vagy dolgozom érte (**szociális**). Az első már megtalálta jogi formáját, a **kapitalizmust**, a második még küzd ezért. Emellett áll a Francia Forradalom harmadik követelése: a testvériség. ... Testvéri az, aki kiségi a testvérét, noha mindketten ugyanannyi örökséget kaptak." (D. Brüll i.m.) Silvio Gesell válasza a szociális kérdésre: **tőke (és kamat) nélküli (tehát nem kapitalista) és magán-földjádék nélküli piacgazdaság,**

amelynek meghatározó intézménye a forgásbiztosított (szabad-) pénz.

ÖSSZEFOGLALÁS Az ember fizikai szervezetének idegi-értelmi rendszerre, ritmikus (szív-tüdő) rendszerre és anyagcsere-rendszerre való tagozódása jó példa arra, hogyan tudja három autonóm rendszer mindegyike megőrizni sajátosságát, hogyan alkot mégis - egymást áthatva - egységes organizmust.

- A **szellemi-kulturális szféra** sajátos feladata az alkotni képes emberek és a szellemi alkotások "termelése" mindhárom szféra számára, a **szabadság** szellemében; valamint az emberi és nemzeti öntudat és felelősségtudat ápolása.
- A **jogi-politikai szféra** sajátos feladata a jog- és esélyegyenlőség, valamint a másik két szféra függetlenségének biztosítása, akár hatalmi eszközökkel is.
- A **gazdasági szféra** sajátos feladata a másik két szféra működéséhez az anyagi feltételek megteremtése a **testvériség** szellemében.

2.2. JOGI-POLITIKAI SZFÉRA: A RÉSZVÉTELI DEMOKRÁCIA INTÉZMÉNYRENDSZERE

2.2.1. A demokrácia fogalma, a részvételi demokrácia feltételrendszere

Demokráciáról - a fogalom legegyszerűbb szintjén - akkor beszélünk, ha együtt élő, egymásra utalt emberek maguk hozzák a közös életükre vonatkozó döntéseket, olyan módon, hogy minden felnőttnek egyenlő joga van a döntési folyamatban való részvételre. "Szótári értelemben a nép (demosz) uralma - az antik polisz közössége idején a polisz-tagság politikai ügyekben való tevőleges részvételét (participáció) jelentette, szemben az arisztokratikus, oligarchikus, monarchikus vagy despotikus berendezkedésekkel." (Gombár Csaba: "Politika címszavakban" Bp. ELTE 1983.) A demokrácia két alapelve: a **többségi döntés**, és az **alulról szerveződés (szubszidiaritás)**. A szubszidiaritás - XI. Pius pápa Quadragesimo Anno című enciklikájának megfogalmazásában (Qu. A. 1931 86-91.) - azt jelenti, hogy "a központi irányításnak nem szabad magára vennie vagy magasabb fokú szervére bíznia olyan feladatkörök elvégzését, aminek az ellátására alacsonyabb fokú és rangú autonóm egységek is képesek, saját kezdeményezésükből és saját eszközeikre támaszkodva."

A demokráciának politikai, gazdasági és kulturális feltételei vannak. A **politikai feltételek** kérdéseivel a következő pontokban foglalkozunk. A **gazdasági** viszonyok annál jobban kedveznek a demokráciának, mennél egyenlőbb, - mennél inkább csak a képességek által befolyásolt - a társadalom minden tagjának esélye arra, hogy az általa kiválasztott erőforrás (termőföld, ipari üzem, egy bizonyos oktató, gyógyító munka, egy bizonyos kutatás stb. anyagi feltételei) fölött rendelkezék, hogy ezt az erőforrást - a maga és a közösség érdekében - használhassa. Más közelítésben: mindenki csak a képességei által befolyásolt eséllyel vehessen részt a szűkös erőforrások fölötti rendelkezésért folytatott versenyben, és - a verseny szabályai folytán - az szerezzék meg egy adott erőforrás fölötti rendelkezés és a használat jogát, akitől leginkább várható, hogy ezzel a legnagyobb hasznot hajtja a közösségnek. (Liska Tibor tétele. A verseny problematikájáról lásd a függelék.) Persze nincs két ember, akinek személyisége és életkörülményei azonosak lennének. Ezért nem károsak a demokrácia (a társadalom) számára azok az előnyök, amelyek forrása (a humanista értékrenddel összhangban lévő) öröklött vagy szerzett képességek vagy készségek, a személyes teljesítményen

alapuló jóhírnév vagy vagyon. De amennyire csak lehet vissza kell szorítani, hogy olyan előnyök, mint a politikai hatalomhoz való viszony, erkölcsi gátlástalanság, személyes teljesítménytől független vagyon növeljék az érvényesülés esélyeit.

A **kultúra** területén az felel meg a demokráciának (és egyben a társadalmi érdekeknek), ha biztosítottak azok a gazdasági, szervezési, politikai feltételek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy mindenki a személyes képességeiből adódó lehetséges legnagyobb mértékben sajátítsa el az emberi kultúra eddig felhalmozott szellemi kincseit, és mindenki a személyes képességeiből adódó lehetséges legnagyobb mértékben gyarapítsa ezt a kincstárt.

E megfontolások alapján felrajzolhatjuk **a demokrácia kör-összefüggését**.

Kifejtve: A részvételi demokráciát az állampolgárok akkor tudják kivívni és állandó politikai küzdelemmel fenntartani, ha elég műveltek, és létfenntartásukban eléggé függetlenek. (Lásd az **a-c** és **b-c** kapcsolatot.) A részvételi demokrácia egyik alapvető feltétele a klasszikus piacnak. (A piac csak akkor érdemes erre a jelzőre, ha a közhatalom eléggé tisztán tartja az újra és újra elburjánzó monopóliumoktól. Ehhez részvételi demokrácia kell.) A klasszikus piac fontos feltétele a gazdasági esélyegyenlőségnek (**d-e**) és a munka kielégítően magas hatékonyságának (**d-f**). A munka kielégítően magas hatékonysága és a gazdasági esélyegyenlőség együttesen kell ahhoz, hogy az állampolgárok mindegyike, de legalábbis döntő többsége kielégítő anyagi színvonalon élhessen (**e,f-g**). Ez pedig kellő mértékben biztosíthatja a létfenntartási függetlenséget is (**e,g-b**). Az általánossá vált kielégítő anyagi életszínvonal az állampolgárok megfelelő szintű műveltségének is szükséges (bár nem elégséges) feltétele (**g-a**).

2.2.2. A képviseleti demokrácia szükségessége és problémái

Az ember társas lény. Bár rendkívüli körülmények között, ideig-óráig egy magányos ember is életben tud maradni, de az a természetes, hogy az emberek csoportokban, közösségekben élnek. Ősi gyakorlat, hogy egymás mellett élő több, vagy több tucat család - egy-egy falu - időről-időre vezetőt, bírót választ, akinek feladata a többeket vagy mindenkit érintő ügyek eldöntése, vagy a közös döntés megszervezése és végrehajtása. Tulajdonképpen a bíróra rábízta a falu felnőtt lakossága, hogy a közösség nevében, a közösséget **képviselve** járjon el. Amikor a falugyűlésen a közösség tagjai közvetlenül döntenek a falu ügyeiről, **közvetlen demokrácia működik**. Erre nyilván csak ritkán, nagyon fontos ügyekben kerül sor. Az ennél kisebb ügyekben a falu közösségét képviselő bíró dönt, és gondoskodik a döntés végrehajtásáról is. Ez a **képviseleti demokrácia** működése.

Történelmileg úgy alakult, hogy nagyobb, együtt élő csoportok nem egy képviselőre - a bíróra - bízzák a közügyek intézését, hanem többre, akik **képviselőtestületet** alkotnak, és többségi határozatok alapján intézik az ügyeket.

Egy faluban, ahol az emberek nem csak hogy ismerik egymást, de egymás családját is jól ismerik a nagyszülőig és még tovább, jó esély van arra, hogy az emberek nem csalódnak választottjaikban. Nem ez a helyzet a városi, vagy éppen az országos képviselőtestületek megválasztásánál, ahol egy választókörzetben többtízezer

(Magyarországon a jelenlegi törvény szerint átlag 130 ezer) ember választ egy-egy képviselőt. Egy ilyen választás sokkal kevésbé lehet megalapozott. Ezen a szinten jelennek meg igazán a képviselői demokrácia jellegzetes problémái.

A nagy létszámú közösségek képviselői demokráciájának alapvető problémáját talán a legkifejezőbben J.J.Rousseau fogalmazta meg, mintegy kétszáz évvel ezelőtt, amikor a képviselői demokrácia mintaképének tekintett Angliáról a következőképpen írt: *"Az angol nép szabadnak gondolja magát, de erősen téved; csak a parlamenti képviselők megválasztásának idején szabad: mihelyt megválasztotta őket, ismét szolganép és semmit sem számít."*

A választóknak ez a kiszolgáltatottsága a szabad és kötött mandátum (megbízás) kérdésével függ össze. Ha egy képviselő **kötött mandátumot** kap, akkor a választók által jóváhagyott programot kell végrehajtania, megvalósulását elősegítenie, különben a választók visszavonhatják a megbízást, azaz **visszahívhatják**. **Szabad mandátum** esetén a képviselő belátása szerint köteles szolgálni választói érdekeit, és a mandátum lejártáig (többnyire 4 évig) nem hívható vissza.

Magyarországon a nemesi előjogok XIX. századbeli eltörléséig az öngazgatás a nemesség kiváltsága volt. A nemesek vármegyékbe szerveződtek, és minden vármegye egy-egy képviselőt ("követet") küldhetett az országgyűlésbe. E képviselők számára a megye nemesi meghatározta, hogy a napirenden lévő országos ügyekben hogyan kell állást foglalniuk, tehát **kötött mandátumot** kaptak.

Az euro-atlanti kultúrkör polgári demokráciáinak kialakulásánál azonban érvényesült a képviselőknek az a törekvése, hogy függetlenítsék magukat választóik akaratától. Ennek "hivatalos" - bár nyíltan ritkán hangoztatott - indoka az, hogy az "egyszerű emberek" nem ismerik fel saját érdekeiket, és nem is tudnak eligazodni az országos dolgokban, tehát ha a képviselő az ő utasításuk szerint volna köteles állást foglalni, gyakran éppen hogy kárukra szolgálna. A képviselő azonban - így a "hivatalos" indokolás - szellemileg magasan a választók fölött áll, ő helyesen ismeri fel a választók érdekeit, és ért az országos dolgokhoz, emellett még önzetlen is, ezért, amikor törvényeket kezdeményez, támogat, vagy ellenez, a választók érdekeinek megfelelően foglal állást.

Való igaz, hogy a választók többsége gyakran nem ismeri fel helyesen saját érdekeit, különösen hosszú távú érdekeit, de ezeket a hosszú távú érdekeket talán nem kevésbé gyakran a képviselők sem ismerik fel helyesen, mert bizony nem állnak olyan nagy szellemi magasságban választóik fölött. Emellett a képviselők - a tapasztalat szerint - gyakran vétnek az **önzetlenség** követelménye ellen, és bizony számosan hajlamosak arra, hogy a közérdeket szándékosan alárendeljék saját anyagi-hatalmi érdekeiknek. A hatalmi pozícióba kerültek meghatározó része - a tapasztalat szerint - arra törekszik, hogy hatalma erkölcsi korlátok nélküli, valójában *uralom* legyen, melynek fő célja a **zsákmány**: Közhatalmi pozíciók, amelyeket legális (meg nem szolgált fizetés, végkielégítés és nyugdíj) és illegális (korrupciós) pénzszerzés, és a hatalmaskodással való kéjelgés forrásának tekintenek. Különös veszéllyel jár ez napjainkban, amikor a nemzetközi pénzoligarchia, jelentős részben éppen a politikusok megvásárlásával törekszik - nem kis sikerrel - arra, hogy a közhatalmat a maga szolgálatába állítsa, és miután a tömegbefolyásolást is maga alá gyűrte, az államok - azaz a demokratikus intézményrendszer - fölé emelkedve ténylegesen egyre inkább globális diktatúrát gyakorol.

Sok demokratikus hatalmi pozícióba került testületi többség - a tapasztalat szerint

- arra törekszik, hogy hatalma korlátlan legyen. Széles körben az a tévedés uralkodik, hogy a képviseleti többség közvetlenül és egymaga a népszuverenitás letéteményese, és így cselekvési szabadságát nem szabad korlátozni. Az állampolgárok e törekvésekből eredő kiszolgáltatottságának csökkentésére történelmileg kialakult eszközök:

- a választott előljárók és képviseleti testületek hatáskörének alkotmányos korlátozása (az alkotmányos alaptörvényt a nép egésze szentesíti);
- a közvetlen demokrácia intézményei (népi kezdeményezés és népszavazás);
- a hatalmi ágazatok egymástól való függetlensége;
- a képviselők visszahívhatósága (kötött mandátum);
- a demokratikus döntéshozatal közelebbvitele a polgárokhoz (szubszidiaritás).

A **közvetlen demokrácia** intézményei az iparilag fejlett országok alkotmányos rendszerében - Svájc kivételével - csökevényesen vannak jelen. A legfejlettebb megoldást, a "népi törvényhozást" az Achbergben (Németország) működő Nemzetközi Kultúrközpont dolgozta ki W.Heidt vezetésével. (Lásd a függelékben.) Svájc a közvetlen demokrácia egy sajátos intézményére, a **nép vétőjogára** is példát mutat. *"Ez a vétőjog azt jelenti, hogy minden törvényt, mielőtt a parlament elé kerül, három havi időtartamra a polgárok elé kell tární. Ez idő alatt a svájci állampolgároknak joguk van a tervezett törvényjavaslatot népszavazásra utalni. Amidőn ezt a törvényt először vezették be Svájcban, a törvényjavaslatok 12%-át kényszerítették népszavazásra. Azóta a népszavazásra utalt törvénytervezetek száma drasztikusan csökken, napjainkban megközelítőleg 4%-ot tesz ki. A svájci politikusok megértették, csak azt a törvényt fogadtathatják el a parlamenttel, amelyet Svájc népe elfogad."* (Forrás: Dr.Desits István ismertetése a kanadai Taxpayers c. lap cikkéről.) Ezt az eljárást értelemszerűen a települési önkormányzatok rendeleteire vonatkozóan is be kellene vezetni.

A klasszikus **hatalmi ágazatok**: a törvényhozó hatalom, amit az Országgyűlés gyakorol, a végrehajtó hatalom, amit a kormány és szervei gyakorolnak, és a kormánytól független bíróságok, amelyek a törvények megsértésével kapcsolatos döntéseket hozzák. Ezeket a modern alkotmányok - helyesen - elkülönítik egymástól, és így egymást ellensúlyozzák, gátolják, hogy valamely ponton túlhatalom alakuljon ki. A legújabb korban két új hatalmi ág alakult ki: a **tömeztájékoztatás** (média) és a **pénzhatalom**. (A tömeztájékoztatás ez idő szerint a pénzhatalom eszköze, de ez nem szükségképpen van így.) A tömeztájékoztatás demokratikus szabályozására a különböző országokban több megoldással próbálkoznak, erre itt most nem térünk ki. (Minimális megoldásként a *médiák külföldi tulajdonlását törvénnyel kellene tiltani* - mint Szingapúr teszi -, hogy jobb feltételek legyenek a demokratikus kontroll számára. Felmerült a sajtóhirdetések állami monopóliumának az ötlete is.) A pénzhatalom demokratizálásával sem itt, hanem a "Gazdasági szféra" fejezetben foglalkozunk. A **képviselők visszahívhatósága** és a **döntéshozatal közelebb vitele a polgárokhoz** kérdésköreit a következő pontokban tárgyaljuk.

2.2.3. Területi és listás képviselők

Az országos választásokhoz az ország területét **választókerületekre** tagolják. Az egyes választókerületekben többségi szavazatot nyert jelöltek válnak **területi képviselőkké**. A

listás rendszerben a pártok listákat állítanak, és a választóknak a listákra adott szavazatai döntenek el, hogy az egyes listán lévők közül hányan válnak **listás képviselővé**.

Az angolszász gyakorlatban a parlamentet kizárólag területenként választott képviselők alkotják. Ennek hátrányát egy példán szemléltetjük.

Tegyük fel, hogy egy ország választóinak 51%-a egy *kék* program, 49%-a egy *drapp* program híve. Tegyük fel továbbá, hogy a *kékek* és a *drappok* egyenletesen oszlanak meg a választókerületek között. Ebben az esetben - az angolszász rendszerben - a parlament valamennyi tagja *kék* lesz, a választók 49%-a pedig képviselő nélkül marad. Ez egyrészt méltánytalan a 49%-kal szemben, másrészt akadálya annak, hogy új eszmék fokozatosan teret nyerjenek a parlamentben. Ezt korrigálja az európai kontinensen elterjedt vegyes - területi és listás - rendszer.

A listás képviselők parlamentbe jutási technikájának egy lehetséges módja: azokat a szavazatokat, amelyeket olyan választókerületekben adtak le pl. a *kékek*re, ahol a *kék* jelölt nem szerzett többséget, országosan összesítik, és a *kék listán* szereplő jelöltek e szavazatok arányában kerülnek be a parlamentbe. Ha például az országban 10 millió választópolgár szavazott és 100 választókerület van, a részvétel pedig 60%-os, akkor egy választókerületre 60 ezer szavazat esik. Ennek megfelelően a *kék listáról* annyi képviselő kerül a parlamentbe, ahányszor 60 ezer szavazatot tesz ki a kisebbségben maradt *kék* képviselőkre leadott szavazatok száma. Tehát ha - példánk szerint - egy választókerületben 60 ezer szavazatot adtak le, és 40 ezer szavazattal egy *drapp* képviselő kapott mandátumot, a kisebbségben maradt *kék* szavazatok száma 20 ezer. Az ilyen kisebbségi szavazatok országos összegét kell - példánkban - 60 ezerrel osztani, hogy megkapjuk a *listás kék* képviselők számát. (Ezt a technikát csak a "lista" fogalmának jobb megértése végett közöljük, egyáltalán nem biztos, hogy ez a probléma legjobb megoldása.)

2.2.4. A képviselők visszahívhatósága, kétkamarás parlament

Szabad mandátumos képviselő esetén elsősorban a pártvezetőktől, vagy még inkább a mögöttük lévő pénzhatalmi köröktől függ, hogy kik jutnak be a parlamentbe. A jelenlegi magyar választási törvény szerint 750 ajánlás kell ahhoz, hogy valaki képviselőjelölt lehessen. Az ajánlások összegyűjtése pedig - a tapasztalatok szerint - első sorban pénzkérdés. És még csak ezután jön a választási kampány költsége. Ennek folytán főszabály szerint *pártkatonák*, azaz a pártvezetők iránt feltétlenül hűséges emberek kerülnek be a parlamentbe, alkotnak pártonként frakciót (csoportot), és a frakcióvezetők - azaz a pártvezetők - vezényszavára szavaznak. Ezt kell felváltania a részvételi demokráciában egy olyan választási rendszernek, amelyben **a pártvezetőség által kézben tartott képviselők helyébe a választópolgárokhoz kötődő, általuk felelősségre vonható, visszahívható képviselők kerülnek.**

A képviselők visszahívhatósága elleni szokásos érvek: "Ingataggá teszi a kormányzást; továbbá a választópolgárok napi érdekeik szerint rángatnák visszahívható képviselőjüket, míg a visszahívhatatlan képviselők népszerűtlen, de hosszútávon közérdekű döntéseket hozhatnak."

Az ellenérvek: Ha a visszahívhatóság ésszerűen korlátozva van, nem veszélyezteti a kormányozhatóságot. Továbbá széles körű tapasztalat, hogy a szabad mandátumos (visszahívhatatlan) képviselők is többnyire csak a következő választásokig

néznek előre, ezzel szemben remélhető, hogy a választópolgárok hamar megtanulják, hogy a gyerekeik, unokáik érdekeire is gondolniuk kell.

Példa egy ésszerűen korlátozott visszahívási eljárásra:

- Az eljárás alapja kizárólag a közjegyzői letétbe helyezett választási program konkrét, megfogható pontjainak megsértése lehet (vállalt intézkedés határidős kezdeményezésének ill. támogatásának elmulasztása, vagy éppen ellentétes intézkedés támogatása). A képviselő általános magatartása, a választási programban nem szereplő kívánságok visszautasítása nem lehet oka visszahívási eljárás indításának.
- A ciklus első és utolsó évében nem kezdeményezhető visszahívás.
- A visszahívást legalább háromtagú állampolgári bizottság kezdeményezheti, ha megszerzi ehhez az adott választókerület választópolgárai 1%-ának írásos támogatását. Ezzel *legitimált kezdeményező bizottsággá válik*. A legitimált kezdeményező bizottságnak a közhatalom megfelelő eszközöket biztosít a visszahívási kampányhoz (pl. 4 héten keresztül ingyenes, felszerelt irodahelyiség, hirdetés a helyi médiumokban). Ugyanezeket az eszközöket biztosítja a megtámadott képviselő számára is.
- A kampány után helyi népszavazást tartanak. Legalább 50%-os részvétel és legalább 2/3 "visszahívom" szavazat kell a mandátum érvénytelenítéséhez.
- Ha a népszavazás nem eredményez visszahívást, a kezdeményező bizottság tagjai 5 évig nem lehetnek újra kezdeményezők.
- Ha van jelölt, a helyi népszavazás egyben azt is eldöntheti, hogy ki legyen a visszahívott képviselő utódja.

A javasolt eljárás szoros személyes kapcsolatot létesít a képviselő és választói között.

Mint láttuk, a részvételi demokrácia biztosítéka a képviselők visszahívhatósága. Ez a területi alapon választott képviselők esetében egyszerűen megoldható, de megoldható a listával kombinált rendszerben is. Az ajánlott választási rendszerben a területileg választott képviselők fölött a pártvezetőségek nem gyakorolnak fennhatóságot, ez a választókerületenként szerveződött választási bizottságok jogköre. Egy lehetséges megoldás a listás képviselők felelősségre vonhatóságának technikájára: A listás képviselők fölött megmaradna pártjuk felügyelete, de nem a pártalkotmány, hanem állami törvény által meghatározott módon. E szerint azt a listás képviselőt, aki megszegi pártja választási programját - aminek alapján a választók a listára szavaztak - a párt tagságának e célból összehívott országos értekezlete vonhatja felelősségre és hívhatja vissza.

Felmerül egy ellentmondás: az új választójogi törvényt az országgyűlési többségnek (a jelenlegi rend szerint 2/3-os többségnek) kell megalkotnia. A tapasztalat pedig azt tanítja, hogy a képviselők erős tömegnyomás nélkül nem fogják törvénybe iktatni saját visszahívhatóságukat. Ezt a tömegnyomást közvetíthetik a **becsületszerződések**. Ennek lényege: A választópolgárok már egy a jelenlegi törvény alapján szervezett választás előtt az előbbieken ajánlott módon **jelölőbizottságokat** alakítanak, amelyek jelöltjeikkel olyan **választási szerződést** kötnek, amelyet majd az új törvény ír elő. Ebben a szerződésben a jelöltek kötelezik magukat - többek között - az új választási törvény megalkotására, azzal a szankcióval, hogy ha megszegik a

szerepét, önként lemondanak mandátumukról. Mivel ezt - az új törvény hatálybalépése előtt - jogilag nem lehet kikényszeríteni, e vállalás betartása a szerződő képviselő becsületén múlik. Mivel azonban nem tételezünk fel eleve minden képviselőt becstelenné, továbbá mivel a jellemgyenge képviselőket is szorítja, hogy szerződésszegésük nyilvánosságra kerülése derékba törheti politikai karrierjüket, várható, hogy ilyen módon megtehetjük ezt a döntő lépést a részvételi demokrácia felé.

A területi választásokkal létrejött képviselőház mellett - javaslatunk szerint - az Országgyűlésnek egy **második háza** is alakul: **az önkormányzatok és a társadalmi (civil) szervezetek háza**. Ez a települési és megyei önkormányzatok, az érdekvédelmi szervezetek, az egyházak, a szakmai (tudományos) testületek és egyesületek, a nemzeti kisebbségek szervezetei delegátusaiból áll. Az európai kultúrkörben kialakult gyakorlatnak megfelelően a végső döntéseket általában a képviselőház hozza, a második kamara funkciója a többoldalú megfontolás, újratárgyalás kezdeményezése, az elhamarkodott döntések megelőzése. A társadalom alapvető kérdései tekintetében a két ház együttes döntése szükséges.

2.2.5. Szomszédsági közösségek: a legalulról fölépülő öngazgatás

Joggal bíráljuk azokat, akik szolgálai, bírálat nélkül törekednek átvenni az Európai Unió minden ajánlását, de a jó gondolatok elől nincs miért elzárkóznunk. Egy igen figyelemreméltó mondatot olvashatunk a Council of Europe 199(1989) sz. határozatának 7. pontjában: *Az önkormányzatok "tegyék lehetővé a lakosság részvételét a városigazgatásban, lehetőleg intézményes alapon, kétoldalú testületek létrehozásával, amelyek egyidejűleg képviselik az igazgatás és a lakosság érdekeit..."*

Ez - lefordítva eddigi fejtegetéseink nyelvére - azt jelenti, hogy a lakosság csoportjai, amelyek eleve a **közvetlen demokráciát** testesítik meg, folyamatosan, szervesen, intézményesen működjenek együtt a **képviselési demokrácia** (a városigazgatás) szerveivel. És persze mindez éppúgy vonatkozik a falvakra, mint a városokra.

Itt egy meghökkentő ponthoz érkeztünk: ha a gazdaságilag legfejlettebb országokban kibontakozó, jövőbemutató ajánlást követjük, egyben a legjobb magyar hagyományokat keltjük új életre.

Fussuk át Kemény Bertalan idevágó tanulmányát. (*"A területi autonómia elemi egységeinek történeti modellje: a tizedesi intézmény" in "A helyi cselekvés" szerk. Köles Sándor és Varga Csaba. Magvető Kiadó 1988.*) Ez az írás a népi közigazgatásnak, a területi öngazgatás elemi egységének igen ősi intézményét, **a tizedesi intézményt** mutatja be, ráirányítván a figyelmet, hogy bár nehéz, ám nem lehetetlen megvalósítani - a közigazgatástól többé-kevésbé függetlenül - **az állampolgárok szomszédsági szerveződését**. *"Úgy vélem - írja Kemény - a tizedesi intézmény a társadalmi viszonyait strukturálni kezdő ember belső természetéből fakadó, szinte ösztönös formáció. A vérségi kötelékek lazulása idején keletkezhetett, tehát annak sok mozzanatát magába foglalhatta. ... A társadalom szervezésének egyik legelterjedtebb módja, a tízes és százas egységekbe való beosztás Árpád-kori társadalmunkat is jellemezte. E szervezetnek a középkori Európában való elterjedése a sokat vitatott kérdések közé tartozik ... A magyarokhoz két oldalról jutott el, egyrészt Közép-Kelet, Nyugat-Ázsia vonalán az őshazában, másrészt a római-latin kultúra közvetítésével az új hazában ..."*

Kétségtelen, hogy a Géza és I. István által végzett állam- és társadalomszervező munka során megjelenő tizedek, századok esetében nem területi egységekről, hanem az azonos szolgáltatásra kötelezett köznépek tizedekbe, századokba szervezéséről van szó." A székelyföldi falvak tizedekre oszló települési rendszere azonban arra mutat, hogy már az Árpád-korban megjelent a tizedes szervezés térbelileg elkülönült formája is. "Hogy mi történt intézményünkkel az Árpád-kor nagy társadalmi átalakulásaiban, azt csak sejteni lehet. Annyi bizonyos, hogy városainkban területileg megragadható, strukturált társadalomszervezési gyakorlatként jelenik meg. ... középkori városainkban a társadalom szervezése kettős síkú, egyrészt a hivatás, a mesterség vonalán (céhek), másrészt pedig topográfiai elv (lakhely) alapján történt (tizedek, utcák, városnegyedek). Miben állt a tizedes tevékenysége, tiszte? Csizmadia Andor debreceni, szegedi, váradi, szatmári, szombathelyi, győri, pesti, egri, kolozsvári stb. adatokkal mutatja be az intézmény működését a XVI-XVIII. században. A tizedes számon tartja a területén élőket. Vigyáz 'az idegenekre s az erkölcsökre'. Felügyel a tűzrendészetre. Háborús időkben a tizedalja férfinépét ő állítja ki a falakra őrzésre. Szervezi a közmunkát. Békebíró a lakosok közötti kisebb-nagyobb vitás ügyekben. Ha szükséges, bírságol is. A városi tanács büntette is azt, aki panaszos ügyét a tizedes, az utcakapitány megkerülésével a városházán kezdte bonyolítani. Az utcák tisztasága, hidak, pallók stb. karbantartása is a tizedes gondja volt. Kisebb kiadásaira önadóztatás révén pénzalapja volt. Ezt utcaszernek hívták, amit mindenki fizetett. A városi adó kivetése és beszédese is negyedenként, utcánként, a tizedesek segítségével történt. Ők ismerték legjobban a polgárok anyagi helyzetét. ... Ahány város, annyi megoldás a részletekben. A lényeg azonban többé-kevésbé azonos, és pedig az, hogy utcánként, tízházanként tömörült a lakosság, és több utca, tized alkotott egy negyedet - vagy kapitányságot. A tizedesek képviselték a város teljes közösségét, szemben a polgárok által választott, hatósági jogokat gyakorló tanáccsal. ... Egykor a városi igazgatás nem ismerte azt a fogalmat, hogy szociálpolitika. Volt kórházügy, esetleg kolduskérdés, ami megjelent a városi tanács szintjén. De a tizedekben minden megoldódott, ami a kölcsönös segítség révén lehetséges volt, a tizedes összehozta a szükségletet a segítő szándékkal."

A tizedesi intézmény itt-ott még a XIX. század közepén is működött. A két világháború között újabb kísérletek történtek a tizedesi intézmény modernizált felélesztésére. Kemény Bertalan három ilyen kísérletről számol be, amelyeket csak a második világháború, vagy annak előszele sodort el.

Hogyan újíthatnánk fel ezt az ősi társadalomszervezési módot mai városainkban, falvainkban? Az alábbiakban felvázolunk egy ilyen elképzelést:

Egy **szomszédsági kör** legalább 10 és legföljebb 100 háztartást fog össze. Földrajzi határait úgy kell meghúzni, hogy minden szomszédsági kör természetes közösséget alkosson, vagy ilyen közösség kialakulása számára jó feltételeket képezzen. Egy szomszédsági kör **alakuló gyűlésen** jön létre, ahol **szomszédsági megbízottat** is választanak. Kívánatos, hogy az alakuló gyűléseket a terület szerint illetékes önkormányzati képviselő szervezze. Az alakuló gyűlésen a háztartások minden felnőtt tagjának egy, a gyerekeknek fél szavazatuk van. (A gyerekek szavazati jogát a háztartás felnőtt tagjai között osztják fel.)

A szomszédsági körök alapsejtjei a község közigazgatási-politikai szervezetének, és ha a faluban, falucsoportban (kistájon) megalakul egy **a lakosság zömét magába foglaló általános szövetkezet** (nevezzük **kistáj-szövetkezetnek**), egyben ennek is alapsejtjei lehetnek ugyanezek a szomszédsági körök.

Akkor lehet számítani arra, hogy a szomszéd-sági körök közösséggé fejlődnek, ha részint a települési önkormányzattól, részint a kistáj-szövetkezettől olyan közösen ellátandó feladatokat kapnak, amelyek számukra fontosak. És akkor fognak gondos mérlegeléssel hiteles szomszéd-sági megbízottat választani, ha fontos számukra, hogy a megbízott jól szervezze együttműködésüket és jól képviselje érdekeiket.

A **szomszéd-sági megbízott** mind a települési önkormányzat, mind a kistáj-szövetkezet feladatkörében föl-le-irányú közvetítőként működik, és egyben a szomszéd-ság érdekvédelmi képviselője. Számára mindkét szervezet külön-külön a mindenkor minimálbérnek megfelelő havi díjazást ad. A megbízott ebből fedezi adminisztrációs költségeit is.

A szomszéd-sági megbízottnak a kistáj-szövetkezet olyan kiképzést és folyamatos tájékoztatást nyújt, hogy a szövetkezeti pénzügyek, a tagok jogai és kötelezettségei, a szövetkezet területén megnyíló munkalehetőségek, igénybe vehető szolgáltatások stb. tekintetében tanácsadója, és az ügyintézésben segítője lehessen a szomszéd-ságban lakóknak. Értelmszerűen hasonló kiképzést és tájékoztatást kap a megbízott a területileg illetékes önkormányzati képviselőtől is. Így önkormányzati ügyekben is tanácsadója és segítője a szomszéd-ságnak. A megbízott a szomszéd-ságot érintő közös akcióknak (csatornázás, játszótér, stb.) is kezdeményezője és szervezője.

Az előzőekben körülírt funkciókon és együttműködésen nevelődve a közösségek és megbízottaik alkalmassá válnak arra, hogy a **szövetkezeti és önkormányzati választásokra** maguk dolgozzák ki azokat a helyi politikai feladatokat, amelyek teljesítését a megválasztandó önkormányzattól ill. szövetkezeti vezetőségtől elvárják, tehát a **helyi választási programot**. Ennek alapján a szövetkezeti ill. önkormányzati képviselőkkel **szerezést kötnek**, amelyben e képviselők a programban rögzített feladatokat felvállalják, mégpedig azzal a szankcióval, hogy ha nem a vállalt módon kezdeményeznek és szavaznak, akkor választóik **visszahívhatják őket**. (Lásd a 2.2.4. pontot is.)

Kirajzolódik a kép: Önkormányzati választások közeledtével egy községi választókerület szomszéd-sági köreiben megbeszélnek a problémákat és a teendőket. Megbeszélnek azt is, hogy ki lenne az, akit e feladatokkal képviselőként meg kellene bízni. Vajon azt, aki eddig a körzet képviselője volt, vagy valaki mást. A körzet szomszéd-sági megbízottai összeülnek, és egyeztetik, összegezik a problémákat, a teendőket és a személyi javaslatokat. Kialakul egy közös vagy többségi álláspont. Közösen felkérnek a kiválasztott jelöltet. (Az sem baj, ha a szomszéd-sági körök e téren két vagy három táborra szakadnak. Ekkor az egyik tábor Pétert, a másik Pált, a harmadik Jánost kéri fel, és majd a szavazás dönt.) A megbízottak és a felkért jelölt(ek) közösen megfogalmazzák a választási szerződést, aláírják és elhelyezik egy közjegyzőnél. ...

Értelmszerűen hasonló folyamat játszódhat le a megyei és az országos választások keretében is.

Térjünk vissza oda, ahol egy körzet szomszéd-sági megbízottai együtt tanácskoznak a körzet (megválasztandó vagy már megválasztott) önkormányzati képviselőjével. Íme, megvalósult az Európai Unió - ezúttal helyes - ajánlása:

"Intézményes alapon, kétoldalú testület, amely egyidejűleg képviseli az igazgatás és a lakosság érdekeit."

2.3. GAZDASÁGI SZFÉRA: SZOCIÁLIS (TŐKE NÉLKÜLI) PIACGAZDASÁG

2.3.1. A geselli pénzreform

Silvio Gesell abból a felismeréséből indul ki, hogy a kamatjelenség oka a hagyományos (ma is uralkodó, a tőkés /kamat-/ gazdaságot meghatározó) pénzrendszerben rejlik.

Gesell javaslata ("*Természetes gazdasági rend, szabadföld és szabadpénz révén*" 1913.): az állam a hagyományos pénzzel szemben olyan pénzt bocsásson ki, amelyet időszakos használati díj terhel. Ez azt jelenti, hogy időszakonként (pl. minden hónap első napján) minden forgalomban lévő bankjegy után az, akinek éppen a tulajdonában van - mondjuk 0,5%-os - pénztartási díjat köteles fizetni, ellenkező esetben bankjegye érvénytelenné válik. Ez a látra szóló betétekre is érvényes. (A Gesell által leírt egyszerű technika: havonta bélyeg ragasztandó a bankjegyek hátára. Ez a harmincas években - többek között - Wörgl-ben /Ausztria/ sikeresen működött is. A mai elektronikus eszközökkel nyilván fejlettebb megoldások alkalmazhatók és alkalmazandók.) Ezzel a pénz "romlandóvá" válik, éppúgy mint az áruk (pl. a búza), tárolása éppúgy költségessé lesz, így megszűnik a forgalomból való spekulációs pénzkivonás indítéka. Minden pénztulajdonos érdeke, hogy gyorsan túladjon a pénzén: vagy árut/szolgáltatást vásároljon, vagy kölcsönadja annak, aki árut/szolgáltatást akar vásárolni. A hitelkereslet-hitelkínálat kiegyenlítődik, és így megjelenik a nullához közelítő kamat tartós tendenciája.

Hasonlatot kínál egy másik áruközvetítő, a **vasúti tehervagon**. A fuvaroztatót a vasút arra akarja készíteni, hogy az igénybevett vagont mielőbb bocsássa vissza a forgalomba. Ezért - a gyors árukirakodáshoz szükséges idő leteltével - **kocsiállás-pénzt** fizettet vele. Így készíti a pénzhasználati díj is azt, akinél éppen pénz van, hogy minél előbb vegyen érte árut, vagy kínálja kölcsönként annak, akinek árura van szüksége, de nincs pénze.

A forgásbiztosított pénzre való átállás - kedvező geopolitikai és természetföldrajzi körülmények között - egy országban (államban, államcsoportban) elszigetelten is megvalósítható. Ez az adott földrajzi-politikai egységben a kamatgazdaság és ezzel a kizsákmányolás, a pénzoligarchia uralmának megszüntetését jelenti. Tehát nem valamilyen "ártatlan" gazdaságelméleti újításról van szó, hanem a Mammon-elvű létmódról a szeretet-elvű létmódra való átváltásról. Éppen ezért ez csak gyökeres politikai fordulattal hajtható végre, amelynek folytán az ország (állam, államcsoport) addigi, a nemzetközi pénzoligarchiát kiszolgáló (komprádor) vezetői kezéből kikerül a hatalom, és átmegegy a társadalom nagy többségének az érdekeit megvalósító politikai vezetők kezébe.

Silvio Gesellnek az előző fejezetben ismertetett elemzései meggyőzően mutatják be, hogy a jelenlegi gazdasági rendszer visszásságainak az az alapvető oka, hogy a hagyományos, mintegy 4000 éve kialakult, és ma is használt típusú pénz, nem lévén "romlandó", fölényben van az árukkal szemben. A pénz azonban nem természeti jelenség, nem szükségképpen olyan, mint amilyennek történetileg alakult. **A pénz állami intézmény**, törvényes fizetőeszköz, tehát olyan, amilyennek a törvény előírja. Vezessünk be törvénnyel olyan pénzt, amely éppúgy "romlandó", éppúgy gondot okoz a tulajdonosának, mint az áru az árutulajdonosnak, amely tehát éppúgy kényszeríti a pénztulajdonost a minél gyorsabb továbbadásra, mint az áru a tulajdonosát. Ezt - mint láttuk - úgy lehet elérni, hogy a pénzért - mondjuk havi fél százalék - **használati díjat** kell fizetni. A 100 értékű bankjegyet például tulajdonosa (az, akinél éppen van a díjfizetési napon) 50 váltópénz ("fillér") lefizetésével kell hogy érvényesítse, különben érvénytelenné válik. (Ez sokféle technikával megvalósítható; erre hamarosan visszatérünk.)

Így jön létre egy új elvű, forgásbiztosított pénz, amit S. Gesell **szabadpénznek**

nevez. Hogyan működik a szabadpénz?

A pénzreform-törvény alapján a kormány **Valutahivatalt** állít fel. A Valutahivatal a hagyományos pénzt új, forgásbiztosított (használati díjjal terhelt) pénzre cseréli, majd szükség szerint további szabadpénz-bankjegyeket nyomtat és átadja a kormánynak forgalomba hozásra, valamint, ha kell, bankjegyeket von be. (A bevonás pl. egyszerűen úgy is történhet, hogy a Valutahivatal nem, vagy csak részben pótolja új bankjegyekkel a forgalomban lévő pénztömeg - használati díj folytán előálló - havi csökkenését.)

A Statisztikai Hivatal figyeli és jelenti az általános árszínvonal alakulását. Általános áremelkedés esetén a Valutahivatal pénzt von be (csökkenti a keresletet), általános árcsökkenés esetén pénzt bocsát ki (növeli a keresletet). Ezzel fenntartja a **szilárd árszínvonalat**. Ez az egyetlen feladata.

A kamat helyett a pénzforgás motorja a pénzügyi reform után a használati díj. A 0%-tól fölfelé haladó kamatlépcső helyébe a 0%-tól lefelé haladó használati-díj lépcső kerül. Ezt Helmut Creutz már idézett könyvéből átvett ábra szemlélteti.

FORGÁSBIZTOSÍTÁS

kamattal

pénzhasználati díjjal

+ 6-8% hosszú lekötésű betétekért

+ 3-6% rövid lekötésű betétekért

+0,5-1% látra szóló betétekért

0% készpénzért

0% hosszú lekötésű betétekért

- 0,5-1% rövid lekötésű betétekért

- 3-6% látra szóló betétekért

- 6-8% készpénzért

(Helmut Creutz ábrája)

Milyen technikával valósíthatjuk meg a szabadpénz időszakos értékvesztését? Másként fogalmazva: hogyan szedheti be az állam a pénzhasználati díjat?

Nézzük meg először azt az egyszerű módot, amelyet S.Gesell ír le alapvető könyvében. Ezt a gyakorlatban is kipróbálták az 1930-as években, amikor a Gesell által ajánlott újelvű pénzt több nyugat-európai és egyesült államokbeli városban helyi pénzként bevezették. (Lásd a 2.3.2. pontot.) Gesell könyvében a következő példábrákat találjuk:

szabadpénz ábra

(Gesell a közölt példákban **heti** díjfizetést mutat be; mi - a 30-as évek tényleges megvalósításait követve - **havi** díjfizetést ajánlunk. Ez a lényegét nem érinti.)

A mindenkori birtokos azáltal fizeti meg a heti értékvesztést, hogy a megfelelő mezőt aprópénz-szelvénnel leragasztja. (Lásd a továbbiakban az 1. és 2. magyarázatot.)

Aprópénzcédula

(Lásd a továbbiakban az 1. magyarázatot.)

1 márkás szabadpénz-cédula

A forgási veszteséget az 5 mező esedékesség szerinti felülragasztásával fizetik meg.
(Lásd a továbbiakban a 2. magyarázatot.)

Ezekhez az ábrákhoz Gesell a következő magyarázatokat fűzi:

Magyarázat a szabadpénzhez

1. A szabadpénzt 1-5-10-50-100-1000 márkás cédulákon bocsátják ki. Ezeken a fix cédulákon kívül aprópénz-cédulákat is adnak ki az előzőekben látható minta szerint, amely a bélyeg-ívhez hasonlóan van kialakítva és arra szolgál, hogy a szükséges mezők letépésével bármilyen összeget 1 márkáig kifizessenek; ezek tehát a korábbi 1-2-5-10 és 50 pfenniges aprópénzt helyettesítik. (Egyidejűleg ezek az aprópénz-szelvények arra is szolgálnak, hogy a fix pénzcédulák fizetőerejét az esedékes heti mezők

felülragasztásával forgalomban tartásuk /lásd lent a 2-t/.) A közületi pénztárakhoz befolyó aprópénz-szelvényeket már nem viszik be a forgalomba, hanem mindig új cédulával pótolják.

2. A szabadpénz hetente elveszíti vásárlóereje egy ezrelékét (1‰), mégpedig birtokosa terhére. Az említett aprópénz-szelvény felragasztásával a tulajdonos a cédula fizetőerejét mindig ki kell hogy egészítse. Például az előbbieken látható mintán a 100 márkás bankjegy ilyen szelvények felragasztásával augusztus 10-ig van kiegészítve. Aki ezt a bankjegyet kapja, természetesen el akarja kerülni ezt a veszteséget, igyekszik a pénzt amilyen gyorsan csak lehet továbbadni, mert ha kénytelenségből magánál tartja, kb. szeptember 10-ig, akkor már $5 \times 10 = 50$ pfenniget rá kell fizetnie, amennyiben az aprópénzből 5×10 pfenniget leszakít és felragasztja a százmárkás bankjegyre. Így a pénz forgás-nyomás alatt van, amely odahat, hogy mindenki mindig azonnal készpénzzel fizet, törleszti adósságát és az esetleg még azután megmaradó pénztöbbletet ugyanazzal a sietséggel a takarékpénztárba viszi, amely a maga részéről ismét azon kell hogy legyen, hogy a takarékbetétekhez átvevőt csalogasson, ha szükséges a kamatláb leszállításával.

3. Az év végével minden pénzjegyet újjal cserélnek ki.

A mai számítógépes technika "elegánsabb" megoldásokat is lehetővé tesz. Egy ilyen példaképpen ugyancsak bemutatunk:

- Minden természetes és jogi személynek egyszámlája van egy általa választott pénzügyintézetnél. Az egyszámla *látra szóló részre* (erről bankkártyával is vehet fel készpénzt) és egy *lekötött részre* tagolódik.
- Az egyszámla látra szóló részén lévő követelésből számítógépes program minden hónapfordulókor átutal a Kincstár javára $x\%$ pénzhasználati díjat.
- A bank-automaták 100, 500, 1000, 5000, 10.000 forintos bankjegyeket adnak ki. A bankjegyeket egy üres "ablakkal" helyezik az automatákba. Az automaták a kiadáskor az ablakba nyomtatják az évszámot és a hónapot. A kiadott bankjegy a hónap végéig érvényes. A lejárt bankjegyek a következő hónap 15-ig folyó havi bankjegyekre beválthatók, vagy az egyszámlára befizethetők, mindkét esetben a pénzhasználati díj levonásával.
- A lekötött betétekből - a lekötés tartamától függően - nem, vagy csökkentett összegben utalnak át a Kincstárnak pénzhasználati díjat.
- Az 1, 2, 5 és 10 forintos váltópénz-érméket évente cserélik (pl. az egyik évben kör-, a másikban nyolcszög-alakúak, stb.) A lejárt érméket az évi pénzhasználati díj levonásával a következő év január 31-ig lehet érvényesre cserélni.

2.3.2. A geselli pénzreform hatásai

Az újelvű (tartási díjjal terhelt és így forgásbiztosított) pénzen alapuló piacgazdaságtól - *akár csak egy országbeli, elszigetelt megvalósulása esetén is* - várható, hogy (ahol megvalósul) megszűnnek azok a visszasságok, amelyek a hagyományos pénzen alapuló gazdaságot jellemzik.

Tételelesen:

- Megszűnik a pénztulajdonnal való visszaélésből származó, teljesítmény nélküli jövedelem (**a kamat**). Tehát a másik meg nem érdemelt jövedelem, **a földjádék** társadalmasítása (lásd a 2.3.5. pontot) után a - szélesen értelmezett - munkások a teljes munkabér-alapon osztoznak. Röviden: **megszűnik a kizsákmányolás**.
- A kamat megszüntével leáll az a folyamat, amely az emberiséget egyre mélyebben osztja meg (polarizálja) a vagyonnal és hatalommal rendelkezők egyre kisebb csoportjára és a vagyontalan kiszolgáltatottak egyre nagyobb és egyre inkább szegényedő tömegére. Az eddig felhalmozott pénzvagyonyok urainak egyik választási lehetősége, hogy maguk vállalkozóvá válnak, vagyonuk pedig termelővagyonná válik. (A *termelővagyon* - a természetes gazdasági rendben - kamatot nem, csak "vállalkozói munkabért", és vagyonpótlást célzó amortizációt fial.) A vagyonosok másik lehetősége: fokozatosan felélik pénz- ill. pénzben értékelt vagyonukat. Röviden: **megszűnik a polarizáció**, a **vagyonszerkezet** egyre egészségesebbé válik.
- **Megszűnik a termelő beruházásokat fékező 5%-os (ős)kamatküszöb** (az inflációt és a rendkívüli kockázatot ellensúlyozó többletektől lecsupaszított kamat évezredek óta 5% körüli, ezt nevezi Gesell *őskamatnak*), ennél fogva az eddigi spekulációs visszafogással szemben - a természeti feltételek korlátai között - akadálytalanul bővül a gyárak, hajók, házak, stb. száma mindaddig, amíg az egészséges szükségletek ki nem elégülnek.
- Megszűnik a kamat termelésbővítéssel (növekedéssel) való kitermelésének kényszere, amely meggátolja, hogy a termelők figyelembe vegyék a **fenntartás természeti (ökológiai) feltételeit**.
- Megszűnik az időről-időre előálló spekulációs pénzvisszatartás, nem jönnek létre az ennek következtében fellépő (megtévesztően "túltermelésinek" nevezett) **gazdasági válságok**, csődökkel és tömeges munkanélküliséggel.
- Feltéve, hogy az e célra létrehozott állami szerv ("Valutahivatal") szakszerűen, és a közérdeket szolgálva működik, **tartósan szilárd általános árszínvonal** alakul ki, amely jelentősen megkönnyíti a gazdasági tervezést mind a termelés, mind a fogyasztás területén. Ezzel tehát a (kispénzüeket sújtó) **infláció** eltűnik a gazdasági életből.

Összefoglalva: Jó feltételek jönnek létre a Földön (vagy az adott országban) egy új korszakba, a nyugodt, harmonikus, tisztas anyagi feltételek között leélhető élet korszakába való belépés számára.

Felmerülhet a kérdés: **"A pénz értéke ma is csökken (infláció), a reform után is (használati díj) - mi a különbség?"** Erre a kérdésre az alábbi egybevetés ad választ:

**INFLÁCIÓ ÉS PÉNZÉRTÉK A PÉNZREFORM
ELŐTT és UTÁN**

☞ Inflációban minden pénzdarab (bankjegy) leértékelődik az általános árszint-emelkedésnek megfelelően.

☞ A Valutahivatal működése folytán az árszínvonal szilárd, az egyes pénzdarabok (bankjegyek) tehát nem értékelődnek le, hanem a díjfizetési fordulónap után vagy teljes értékben fennmaradnak (ha a díjat lerótták), vagy megszűnnek mint pénz (ha a díjat nem rótták le).

☞ A pénztömeg (vásárlóerő) csökken.

☞ Az infláció a magán-pénzkészletek miatt rosszul szabályozható.

☞ Nincs magán-pénzkészlet, így az infláció jól szabályozható.

☞ Az infláció vásárlóerőt von el a pénzvisszatartók-"munkások"-tól; a tőkésék megtudják védeni vagyonuk értékét.

☞ A használati díj csak a

tól von el vásárlóerőt, a "munkások" zömétől, akik hónapról-hónapra élnek, nem.

☞ A "munkások"-tól elvont pénzt az állam - ha megtartotta pénzkibocsátási jogát - lefölözheti. Ha nem, ez a tőkéséké.

☞ A használati díj az államkasszába folyik be, tehát közcélra fordítható.

☞ A megtakarítók nem szenvednek veszteséget.

2.3.3. A szabadpénzzel eddig szerzett tapasztalatok

Margrit Kennedy: "Geld ohne Zinsen und Inflation" c. könyve "Első kísérletek kamatmentes pénzzel" c. fejezetének fordítása kis rövidítéssel, a forráshivatkozások nélkül. Goldmann Verlag 1990. 42-45. old. Lásd még a függelékét.

A harmincas években a geselli szabad gazdaság hívei vállalkoztak arra, hogy kísérleteket folytatnak a kamatmentes pénzzel elgondolásaik helyességének bizonyítására. Németországban, Ausztriában, Svájcban, Franciaországban, Spanyolországban és az Egyesült Államokban fáradoztak szabadpénz bevezetésén, hogy a munkanélküliséget megszüntessék. A legsikeresebbnek az osztrák Wörgl kísérlete bizonyult.

A Tiroli Piac, amely annak idején 4200 lakost számlált, 1932-ben kezdett el foglalkozni a pénzreform témájával. A polgármester meggyőzött kereskedőket és közigazgatást, hogy sokat nyerhetnek és semmit sem veszíthetnek, ha végrehajtanak egy pénzkísérletet, úgy, ahogy Silvio Gesell javasolja "A természetes gazdasági rend" c. könyvében.

A lakosok beleegyeztek, és így a Jóléti Bizottság saját pénzjegyet bocsátott ki 32.000 Schilling értékben, amelyet "munkabizonylat"-nak neveztek el. Ugyanilyen

összegű hivatalos osztrák valutával fedezték, és ezért azzal egyenértékűnek tekintették. A város ezekkel a pénzjegyekkel fizetett béreket és anyagokat. És az ismét meginduló adóbevételek segítségével egy síugró-sáncot építettek, megjavították az út- és csatornarendszert. A kereskedők elfogadták az új pénzt. E csereeszköz használati díja havonta 1% volt, tehát évi 12%, és mindenkinek érvényesítenie kellett, aki a pénzjegyet a hónap végén birtokolta. Az érvényesítés egy, a névérték egy százalékának megfelelő értékű bélyeggel történt, amelyet a hátoldalra ragasztottak. E bélyeg nélkül a pénz érvénytelen volt. *A kis díj úgy hatott, hogy mindenki, aki ezt a pénzt fizetségként megkapta, a lehető leggyorsabban ismét kiadta, hogy a használati díj fizetését elkerülje.* Egy év alatt a 32.000 munkabizonylat 463-szor fordult meg, és ilyen módon (32.000x463) 14.816.000 Schilling forgalmat tett lehetővé.

Abban az időben, amikor Európa sok országában tetemes munkanélküliséggel kellett harcolni, Wörgl-ben egy év alatt a munkanélküliség 25%-kal csökkent. *A városi közigazgatás által beszédett 12% pénzhasználati díj 3840 Schilling volt, amit közcélokra fordítottak; azaz a község jólétére és nem egyesek gazdagodására.*

Amikor aztán Ausztriában több mint 170 község kezdett érdeklődni a modell iránt, *az Osztrák Nemzeti Bank veszélyeztetve látta a monopóliumát.* Közbenjárt, és betiltatta ezeknek a helyi pénzeknek a további használatát. Ugyanez lett a sorsuk a megfelelő kísérleteknek Svájcban és Franciaországban is. Németországban sem illettek bele a harmincas évek szabadpénz és cserekör kísérletei a nemzetiszocialista központosító pénzrendszer-konceptióba. Az 1929-ben alapított Wära-cseretársaság, amely 1931-ig fennállt, Schwanenkirchen-t a válság közepette csodálatos gazdasági fellendüléshez segítette. Ámde ennek a magán-alapon létrehozott, régiók fölötti önsegítő akciónak a kisegítő pénzekekről szóló 1931. december 30-i szükségpénz-rendelet véget vetett. A Wära-pénzjegyek kibocsátását, továbbadását és elfogadását (amelyet ugyancsak 1%-os bélyegekkel ragasztottak felül, hogy a havi leértékelést kiegyenlítsék) betiltották. (...)

Dieter Suhr "The Capitalistic Cost-Benefit Structure of Money" (A pénz tőkés költség-haszon struktúrája) című könyvében Cohrssen beszámol arról a kísérletről, amely 1933-ban Gesell koncepciójának a "Stamp-Scrip-Movement" (bélyeg-pénzmozgalom) keretében való bevezetésére irányult. Cohrssen munkatársa volt Irving Fisher-nek, az USA egyik legismertebb közgazdászának és pénzteoretikusának. Fisher, aki magát "Gesell kereskedő szerény tanítványának" nevezte, támogatta a kamatmentes pénzzel folytatott kísérleteket az USA-ban. "A szabadpénz" mondta egyszer Fisher "a legjobb szabályozója lehetne a pénz forgási sebességének, amely a legzavaróbb tényezője az árszínvonal stabilizálásának. Helyes alkalmazása esetén néhány hét alatt kisegítene bennünket a válságból". Abban az időben az USA-ban több mint száz község, köztük több nagyváros, tervezte olyan pénz bevezetését, amely a Wörgl-beli munkabizonylatokhoz hasonlóan funkcionált volna.

A washingtoni munkaügyi, belügy- és gazdasági minisztérium foglalkozott erre vonatkozó javaslatokkal, és bár közülük egyik sem ellenezte, nem voltak képesek arra, hogy kieszközöljék az engedélyezését. Végül Dean Acheson, későbbi belügyminiszter, megkérdezte Russel Sprague harvardi professzort, a kormány gazdasági tanácsadóját, mi erről a véleménye.

Cohrssen emlékszik egy találkozásra Sprague professzorral, amely nagyon szívélyesen folyt le, és ahol Sprague úgy gondolta, hogy alapjában semmit nem lehet felhozni az ellen, hogy bélyegpénzt bocsássonak ki új munkahelyek létesítése

érdekében. Mégis azt vetette fel ellene, hogy a szándék ennél sokkal messzebbre tekint: ez egy olyan intézkedés volna, amely tökéletesen átstrukturálná az amerikai pénzügyi rendszert, és neki nincs felhatalmazása arra, hogy egy ilyen masszív változtatást támogasson.

Ezzel a "Stamp-Scrip" mozgalomnak hirtelen vége szakadt, egy olyan modell-projektnek, amely valószínűleg valódi pénzügyreformhoz vezetett volna.

(...)

2.3.4. A hitelrendszer társadalmisítása

Éliás Ádám "Korszakváltás" c. tanulmányából kiindulva

Minden vállalkozáshoz **induló vagyonra** van szükség. Ha a vállalkozónak nincs elég megtakarított pénze, akkor az induló vagyonhoz hitelből juthat hozzá. Hasonló a helyzet akkor is, ha egy meglévő vállalkozást tulajdonosa bővíteni akar. (Itt most nem foglalkozunk a **fogyasztási hittel**, amire akkor kerül sor, amikor valaki előbb akar valamilyen fogyasztási cikket megvásárolni, és utólag akarja megtakarítani az árát.) Az induláshoz, bővítéshez szükséges pénz a modern gazdaságban túlnyomórészt hitelként jut el a vállalkozókhoz.

Miért kell átalakítani a hitelrendszert? Egyfelől azért, mert a mai (pénzügyi) rendszerben a kialakult pénzügyi-bankrendszer döntéseitől függenek a termelők (a reálgazdaság), márpedig a túlnyomórészt külföldi tulajdonban lévő kereskedelmi bankok - érdekeiket követve - gyakorlatilag kirekesztik a hitelnyújtásból a hazai kis- és középvállalkozókat. Naivnak bizonyult az a liberális vélekedés, hogy a fejlesztők-bővítők és a hitelbankok versenye gondoskodik a társadalom erre fordítható forrásainak optimális (a közérdeket legjobban szolgáló) elosztásáról. Nagyon tanulságos egy a Magyar Nemzeti Bank szellemi műhelyében készült tanulmány előrejelzése és ténymegállapítása: *"Hosszabb távon is problémás lesz Magyarországon a kis és középvállalkozások finanszírozása. ... Az új szemlélet a pénzügyi intézményeket ... mint a termelési folyamatokat aktívan (néha domináns módon) alakító szereplőket tekinti."* ("A hazai bankrendszer távlati fejlődésének kérdései" MNB műhelytanulmányok, 11. füzet. Idézi Varga István, "Üzleti 7" 99.9.27.)

Másfelől a hitelrendszer azért is gyökeres változásra szorul, mert a jelenlegi hitelkamatok (12-20%) magasabbak, mint a hazai kis- és középvállalkozók és a gazdák által elérhető nyereség, nem is beszélve arról, hogy a bankok túlzott hitelfedezeti követelményei folytán tulajdonképpen ("összeköttetés" híján) csak az kaphat hitelt, akinek nincs szüksége rá.

A feladat tehát:

- pénzt teremteni a hazai kis és középvállalkozók (gazdák) hitelszükséglete számára,
- olcsóvá tenni ezeket a hiteleket, és
- olyan hitelnyújtó szervezetet létrehozni, amely nem akarja és nem is tudja szabotálni a hazai kis- és középvállalkozások (gazdák) hitelezését.

A természetes gazdasági rend létrehozásának - és ennek keretében a hitelrendszer társadalmisításának - döntő feltétele a közpénzügyi rendszer visszaállítása, tehát a pénzkibocsátás visszahelyezése a demokratikusan megválasztott állami szervek

hatáskörébe, a társadalmi ellenőrzés alá. Az új hitelrendszer alapja az a felismerés, hogy új pénz kibocsátása, ha azt a hazai gazdaság élénkítésére fordítják, nem okoz inflációt, mert a többletpénzt leköti a többlettermék által támasztott többletkínálat, feltéve, hogy a kibocsátott többletpénz nem a spekulációs vagyionokat növeli, hanem eljut a vásárlókhhoz.

A továbbiakban felvázolunk egy olyan hitelnyújtó szervezetet, amelytől várható, hogy nem akarja, és jogi-szervezeti helyzete folytán nem is tudja hátrányosan megkülönböztetni a hazai kis- és középvállalkozásokat, figyelmen kívül hagyni a közjólétet szolgáló állami hitelpolitikát:

Az Országgyűlés az éves költségvetés keretében meghatározza az éves **közhitelkeretet**, olyan összegben, amit a hazai gazdaság bővülőképessége, - a természeti erőforrásokkal és a fogyasztói igényekkel összhangban - indokol. Ezt a hitelkeretet kell társadalmiasított módon az erre érdemes vállalkozóknak juttatni, olyan vállalkozóknak, akik a hitelt garantáltan termelésüknek a piac igényei szerinti bővítésére használják fel.

Határozott időre szóló közvetlen választással helyi, középszintű és országos **hiteltestületeket** kell létrehozni. A hitelekről a testületek pályázatok alapján döntenek. A pályázati keretfeltételeket az Országgyűlés törvényben írja elő. A hiteltestületeket saját szakértő apparátusuk segíti. A hitelelosztás teljes folyamata nyilvános.

Mint láttuk, a természetes társadalom államának feladata gondoskodni arról, hogy csereeszköz, pénz álljon a polgárok rendelkezésére, éppen olyan szolgáltatásként, mint a közbiztonság, az alapoktatás, stb. A gazdasági tevékenységhez szükséges pénzt - a többi közszolgáltatáshoz hasonlóan - **önköltségen** (kamatmentesen) kell a vállalkozók (köztük a gazdák) rendelkezésére bocsátani. Azt is megállapítottuk, hogy pénz "önköltsége": a pénzkezelés költsége, valamint az az összeg, amely a gondos hitelkihelyezés esetén is bekövetkező veszteségeket fedezi. Ez 1-2%-os *kezelési díjnak* felel meg (amely lényege szerint különbözik a kamattól).

A hitelek **egyik forrása** a geselli értelemben vett "munkások" (bérmunkások, szabadfoglalkozásúak és vállalkozók) **megtakarítása**: az a pénz, amit a munkások későbbi fogyasztásra (lakásra, öregségre, stb.) tesznek félre keresetükből. A hiteligenylő az ilyen félretett pénzeket - többnyire a bankok közvetítésével - felhasználhatja induló vagyónként vagy vállalkozás-bővítésre, és úgy gazdálkodik, hogy a hitelt a vállalkozás nyereségéből és/vagy amortizációból visszafizethesse akkorra, amikor a megtakarító fel akarja használni.

A hitelek **másik forrása az amortizáció**. (Ez az az összeg, amit a vállalkozás bevételeiből félre kell tenni annak érdekében, hogy amikor az elhasználódó termelőeszközöket pótolni kell, rendelkezésre álljon az ehhez szükséges pénz.) A felhasználásig ezeket az összegeket is megkaphatják a hiteligenylők többnyire ugyancsak a bankok közvetítésével.

A hitelek **harmadik forrása az állami költségvetés**. (Az e forrásból nyújtott hiteleket nevezzük **közhitelnek**.) A költségvetés alapvető kiadásai a közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, igazságszolgáltatás stb.) fenntartását szolgálják, alapvető bevételei pedig az ezt fedező adók. Miből tevődhet össze az állami költségvetés terhére nyújtható hitelkeret?

- Ha a gazdaság várhatóan bővül, és nem várható a pénzforgás ezzel arányos felgyorsulása, az állam pénzkibocsátással (emisszióval, bankjegynyomtatással)

hozza létre az árutöbblet megvásárlásához szükséges többletpénzt. A kibocsátott "friss" pénzt az állam részben vagy egészben a vállalkozóknak nyújtott hiteleként hozhatja forgalomba.

- Hitelezésre fordíthatók a költségvetés által korábban nyújtott hitelekre befolyó törlesztések.
- Ha a költségvetésbe bármilyen okból több adó folyik be, mint amennyi a közszolgáltatásokhoz szükséges, a többlet ugyancsak a hitelkeret bővítésére fordítható. (Van egy adófajta, az *örökösödési adó*, amelyet eleve kívánatos a nemzeti vagyon növelésére fordítani, aminek célszerű módszere a vállalkozói beruházásokra nyújtott hitel.)

Ha a pénzügyi kormányzat - az árszínvonal szilárdan tartása, azaz az infláció vagy defláció elkerülése érdekében - a keresletet bővíteni vagy szűkíteni akarja, a bővítés egyik módja az, hogy a "friss" pénzt a közhitelkeret megnövelésével hozza forgalomba, a szűkítésé pedig az, hogy zárolja a már meghirdetett közhitelkeret egy részét.

Az elmondottak nem azt jelentik, hogy a bankok hitelnyújtó tevékenysége megszűnik, sőt a jelenlegihez képest megerősödik. Csak éppen a bankok elvesztik azt az erőfölényt, amivel most visszaélnék. Már utaltunk rá, hogy ma - a bankok hitelpolitikája folytán - a hazai kis- és középvállalkozók gyakorlatilag egyáltalán nem jutnak hitelhez. A bankok kockázat nélkül az államkincstárnak hiteleznek az államkötvények és kincstárjegyek megvásárlásával, amik után magasabb kamatot kapnak, mint amennyi hasznot a kis- és középvállalkozók elérhetnek. Bolondok lennének tehát nagyobb kockázatra és alacsonyabb kamatra a hazai vállalkozóknak-gazdáknak adni a pénzt. A természetes gazdasági rend megvalósítására irányuló fordulat után azonban megszűnik az államkincstár kötvény- és kincstárjegy-kibocsátása, tehát a bankok, ha élni akarnak, kénytelenek lesznek a vállalkozók és a gazdák felé fordulni.

A forgásbiztosított pénz bevezetése után azok, akik pénzhez jutnak, a pénztartási díj fordulónapjáig (pl. a hónap végéig) el nem költött pénzüket saját érdekükben - legalább egy évre lekötve - átadják a bankoknak. Ettől kezdve a lekötött számlákon lévő pénz után a bankok fizetik a havi (pl. 1%) pénztartási díjat a kincstárnak mindaddig, amíg ki nem hitelezik. Szorítva vannak tehát a kihitelezésre, mert a lekötés lejártakor a teljes betett összeget - ha nem is kamattal megnövelten, de hiánytalanul - ki kell fizetniük a betevőnek. A kihitelezést az teszi lehetővé, hogy az a vállalkozó, aki a hiteltestülethez benyújtott pályázatára nem kap kamatmentes (csak kezelési költségtérítéssel terhelt) közhitelt, a bankokhoz fog fordulni, hogy a tartós betétekből szerezzen hitelt.

A bank saját üzemköltségét, és a gondos kihelyezés esetén is fellépő veszteségeket **kezelési költségtérítés** fedezi, amelynek normatív mértékét - a betét összegek százalékában - törvény állapítja meg. Ha a bank az átlagosnál hatékonyabb munkával költségeit és veszteségeit a normatív szint alá szorítja, nyeresége képződik. Ha ellenben tartósan veszteséggel működik, át kell adnia helyét hatékonyabb versenytársainak. Bankcsőd esetére **a betéteket a bankok közös kockázati alapja garantálja**. Azonban a pénztintézetek felelőssége és kockázata, hogy úgy kössék a hitelszerződéseket, hogy a tartós betéteket lejártukkor vissza tudják fizetni.

A pénz- és hitelforgalom fontos közügy, ezért a betéti és hitelügyletek nyilvánosak, **nincs banktitok**.

Az eddigieket összefoglalva: A költségvetési hitelkeretet a hiteltestületek hálózata

osztja el kamatmentesen (közhitelek), a bankok számára is érvényes normatív kezelési költségterítés felszámításával. Bankok - a vállalkozási szabadság részeként - szabadon alapíthatók. A szabad bankválasztással elhelyezett tartós betétekből a hozzájuk forduló vállalkozóknak a bankok nyújtanak hitelt normatív kezelési költségterítés felszámításával, szabadon kialakult kamatok ellenében,

Hitelforrások:

Munkás-megtakarítások

Lekötött betétek

Amortizáció

Hitelek vállalkozás-
alapításhoz és
bővítéshez

Pénzkibocsátás

Közhitelek törlesztése Költségvetési bevétel

Adóöbbletek

A hitelrendszer dinamikája:

a)Ha a hiteligeny költségvetési hitelkeret, **akkor** a bankok a kereslet-kínálat viszonyának megfelelő kamat ellenében nyújtanak hitelt.

b)Ha a hiteligeny költségvetési hitelkeret, **akkor** a bankok a tartós betéteket nem tudják hitelként kihelyezni, és ezért nem is fogadnak el tartós betéteket. Ezesetben a Valutahivatal fogadja a tartós betéteket, de utánuk meghatározott (a készpénzt és a látra szóló betétet terhelőnél kisebb) pénztartási díjat szed, mert ez a helyzet azt jelenti, hogy nagyobb a megtakarítási készség, mint a vállalkozói hiteligeny, ez pedig veszélyezteti a pénzforgalmi egyensúlyt, ezért a Valutahivatal a pénztartási díjjal csökkenti a megtakarítási készséget.

A hiteltestületek döntéseivel szemben a szabad bankhálózat rugalmas és gyors "fellebbviteli fórum"-ként működik. A szabad bankhálózatot - a bankok közti versenyen kívül - a kamatmentes közhitelek kínálata is készíti arra, hogy ne kérjenek a tényleges kereslet-kínálat viszonyt meghaladó mértékű kamatot.

A bankok kamatmentes hitel nyújtása esetén is felszámíthatják a normatív kezelési költségterítést. Ezért érdekeltek abban, hogy akár kamatmentesen is mennél több hitelt nyújtsanak, és ehhez mennél több lekötött betétet gyűjtsenek.

Mivel a pénztartási díj arra készíti a pénzhez jutókat, hogy - ha nem tudják pénzüket hasznosan elkölteni - közvetlenül vagy bank közvetítésével hitelként kínálják, és mivel a megtakarítások a lekötött betétek révén ugyancsak a hitelkínálatot bővítik, ugyanígy a költségvetési hitelkeret is, ezért várható, hogy a hitelpiac normál-állapota - a Valutahivatal szabályozó szerepét is figyelembe véve - a hitelkereslet és -kínálat egyensúlya lesz. Következésképpen a normál állapot a kamatmentesség lesz. Ha rendkívüli lökészerű hitelkereslet folytán a kamat nulla fölé emelkedik, a lökés múltán a hitelkereslet és a hitelkínálat ismét kiegyenlítődik, és így a kamatmentesség várhatóan gyorsan visszaáll.

A természetes gazdasági rendben tehát a kamat nem szűnik meg, csak olyan mechanizmusok működnek, amelyek folytán a kamat alapszintje (esetleges rövid megszakításokkal tartósan érvényesülő szintje) közel van a nullához.

2.3.5. A földjádék társadalmasítása

Korunk nagy társadalomjobbító irányzatai szerint a társadalmi igazságtalanságok legfőbb forrása a munka (teljesítmény) nélkül húzott jövedelem (persze nem számítva a rászorultaknak másodlagosan juttatott jövedelmeket). Silvio Gesell gazdasági világképe szerint a "munkások" (parasztek, utcaseprők, orvosok, királyok, stb.) által létrehozott társadalmi össztermékből a hagyományos pénz által meghatározott gazdaságban két csoport húz teljesítmény nélküli jövedelmet: a pénzt (személyes szükségleteik fölött) tulajdonlók és a termelőtőke-tulajdonosok a *kamatot*, a földtulajdonosok pedig a *földjádékot*. A maradék a **munkabér-alap**, amely a verseny szabályai szerint oszlik meg a "munkások" között. (Lásd a függelékot)

Mint láttuk, a szabadpénz olyan viszonyokat teremt, amelyek között tartós tendencia a nulla-közeli kamat, és ezzel a kamatjádék megszűnése. A **földjádékot** - amely a legrosszabb még művelt földrészletnél jobb földek hozamtöbblete - nem lehet megszüntetni, azonban megfelelő bérleti díjjal el lehet vonni a földhasználótól, és közcélokra lehet fordítani. (A földjét bérbeadó magántulajdonos is elvonja a bérlőtől a földjádékot, persze magánhasznára.)

A földjádék társadalmasításának az a természetjogi alapja, hogy a Földet minden ember, az egész emberiség minden nemzedéke ingyen, adottságként kapta, ennek megfelelően évezredekken keresztül nem is volt magántulajdonban. A földjádék közcélokra fordításához ezt az elvet kell újraérvényesíteni. Ehhez azonban nem szükséges a jelenlegi földtulajdonosokat kisajátítani, elegendő egy olyan - "piackonform" - törvény, amely **elővételi jogot** ad minden eladásra szánt földrészlet esetén a területileg illetékes önkormányzatnak, és gondoskodik a fokozatos köztulajdonba vétel pénzügyi feltételeiről. (*"Drávakeresztúron például az Önkormányzat olyan helyi rendeletet hozott, ami szerint elővásárlási joga van az eladásra kínált külterületi földek vonatkozásában. Elkülönített pénzalapjából folyamatosan szeretné megvenni azon földeket, amiket nem helyi gazda vásárolna meg, - később mintegy bázisát szolgáltatva a földeknek azok számára, akik gazdálkodni szeretnének a faluból."* - Forrás: Ormánság Alapítvány SAPRI pályázata 1999.)

A földjádék társadalmasításának módja - S.Gesell javaslatát követve - a következő: A területi önkormányzatok **árverésen** adják bérletbe a földrészletet annak, aki a legtöbb bérleti díjat ígéri, és megfelel a törvényes feltételeknek. (A törvényes feltételek tekintetében érdemes a *dán példát* figyelembe venni.) A bérleti szerződés **mozgó bérleti díjat** állapít meg. Ez azt jelenti, hogy néhány évenként törvényben szabályozott eljárással megállapítják, hogyan alakult az árveréseken az adott jellemzőkkel rendelkező földrészlet bérleti díja (hogyan változott a földjádék), és ezzel módosulnak (nőnek vagy csökkennek) a korábban megkötött bérleti szerződések alapján fizetendő összegek.

2.3.6. A természetjogot követő tulajdonszerkezet

A természetjognak megfelelő tulajdonszerkezet szerves, fokozatos kialakulása érdekében az államnak törekednie kell arra, hogy optimális mértékben és gyorsasággal megvalósuljon

- a) **emberalkotta termelővagyon** esetében a családinál nagyobb vállalkozások munkás- (alkalmazotti) tulajdonlása, illetve a mezőgazdasági termékeket feldolgozó és forgalmazó vállalatok esetében az alapanyag-termelők túlnyomó tulajdonlása;
- b) a **földterületek** közhatalmi tulajdonlása, ahol a bérlők olyan helyben lakó személyek, vagy ilyenek társasága, akik maguk hasznosítják a területet; Két forrást idézünk annak igazolására, hogy ez az emberiség ősi tudása. Az egyik a Biblia, amely szerint *"Isten mondja népének: ne adjátok el a földet örök áron, mert a föld az enyém, és ti csak jövevények és zsellérek vagytok e földön."* A másik: *2000 évvel időszámításunk előtt a kínai "«tsing-tien» rendszerben azt hirdették, hogy az ország földje a királyé. A király jelentette az Isten gyermekét. A király nem maga intézkedik a földnek megművelése iránt, hanem ... minden család kap egy bizonyos részt..."* (Sós Aladár: "Szabadság és gazdaság" Göncöl Kiadó Bp. 1991. 598.old.) Megjelenik ez az elv a magyar történelmi alkotmányban is, amely szerint a föld a Szent Koronáé.
- c) a természetes monopol-helyzetben lévő **közszolgáltató vállalatok** (közüzemek) közhatalmi (állami, vagy települési-önkormányzati) tulajdona, ahol a tulajdonosi jogok gyakorlását a szolgáltatást igénybevevők intézményesen ellenőrzik.

Ez a tulajdonszerkezet jelentősen elősegíti a teljesítményelv, az esélyegyenlőség, és a kötelesség-szabadság elvének érvényesülését. (Lásd az 1.6.2. pontot.)

Vállalkozói tulajdon és természetjog Az előzőekben meghatározott vállalkozói tulajdonformával jó hatásokkal egyeztethetők össze a következő szempontok:

- ne szabjunk korlátot az egyéni tehetségnek, alkotóerőnek, szorgalomnak, és tegyük lehetővé, hogy a sikeres vállalkozó, míg él, önállóan, bürokratikus beleszólások nélkül dönthessen az általa létrehozott termelő-szolgáltató egység működéséről;
- érvényesüljön mindegyik induló generáció számára a vállalkozási esélyegyenlőség ;
- a munkás-alkalmazotti tulajdonlás révén a munkahelyeken is, ahol életünk nagyobbik részét töltjük, érvényesüljön a demokrácia, az öngazgatás, a - csak mások szabadsága által korlátozott - szabadság tendenciája.

Emellett a mezőgazdasági termékeket feldolgozó és forgalmazó vállalkozások esetében a nyersanyagtermelők jogos érdekeinek érvényesülését is elősegíti ez a tulajdonforma.

A munkás- és gazdatulajdonlás folytán a termelés-szolgáltatás parancsnoki posztjain lévők anyagi boldogulása attól függ, hogy a rájuk háruló társadalmi feladatokat jó minőségben és gazdaságosan teljesítik-e. Megvalósul az a kíváncsi, hogy e "parancsnokok" számára a termelés-szolgáltatás ne csak (vagy ne elsősorban) profitot fialó tevékenység legyen. Az elmúlt kétszáz év, de különösen a legutóbbi évtizedek tapasztalatai nem igazolták azt a liberális feltevést, amely szerint a pénztulajdonosok lehető legnagyobb haszonra való törekvése automatikusan a társadalmi erőforrások optimális (a közérdeknek leginkább megfelelő) felhasználását eredményezi.

Vállalati gazdaságosság A természetjognak megfelelő tulajdonformában is csak akkor van létjogosultsága egy vállalkozásnak, ha - ésszerű felfutási idő után - nemzetgazdasági (össztársadalmi) szinten gazdaságosan, azaz veszteség nélkül működtethető. Mit értünk ezen? Mindenekelőtt **meg kell különböztetni a vállalati és a nemzetgazdasági (össztársadalmi) szintű gazdaságosságot**. Tegyük fel, hogy van egy 500 fővel működő gyár, ami a termékeit csak a "futottak még" kategóriában tudja eladni, ezért éves költségvetése a következőképpen alakul:

Béreköltség	400 millió Ft
Anyagköltség	1600 millió Ft
Rezsi	300 millió Ft
Befizetések a költségvetésbe (TB is)	<u>300 millió Ft</u>
Összesen	2600 millió Ft
Árbevétel	<u>2400 millió Ft</u>
Veszteség évi	200 millió Ft

A mai gyakorlat szerint ezt az üzemet felszámolják. Ennek eredményeképpen a költségvetés (a társadalombiztosítást is ideszámítva) elesik 300 millió Ft bevételtől, és még a munkanélkülivé lett munkások szociális ellátásáról (közte egészségügyi alapellátásáról) is a költségvetésnek kell gondoskodnia. Nyilvánvaló, hogy jobban jár a költségvetés (és vele a társadalom), ha az üzem - a Munkahelyvédelmi Törvényben (3.4.2. pont) előírt eljárás során - egy hosszú távú fejlesztési terv keretében - mondjuk - 5 évre adómentességet kap, és kamatmentes közhitelt, amivel felfejleszti magát a mezőny derékhadába, úgy hogy 5 év múlva - nagy valószínűséggel - visszatérhet az adót és társadalombiztosítási járulékot (amíg van ilyen) is elviselő vállalatok sorába. Ha tehát a megszűnés előtt álló vállalat közhatalmi biztosa legalább ilyen gazdasági tervet ki tud dolgozni a munkástulajdonosi szervezettel, vagy az érdekelt gazdaszövetkezettel közösen, fenn kell tartani munkás-alkalmazotti ill. gazda-tulajdonban a vállalatot, akkor is, ha üzemi szinten veszteséges.

A gazdaságosság esélyét növeli, hogy egy ilyen helyzetben, amikor a munkások és maguk választotta vezetőik tudják, hogy valóban a maguk és családjuk érdekében iparkodnak, ha tudják, hogy munkahelyük megtartása döntően saját maguktól függ, várhatóan sokkal összeszedettebben dolgoznak és gazdálkodnak, mint akármilyen tőkés menedzsment alatt.

Az alkotó vállalkozók védelme A tulajdonszerkezet szerves alakulását szolgálja a következő szabály: **"Családi vállalkozás"**-nak minősül - a **"kisvállalkozás"** elterjedt meghatározásához igazodva - a 20 alkalmazottnál nem többet foglalkoztató vállalat. Az ennél nagyobb vállalkozások kényszerű tulajdonforma-váltására (a dolgozók tulajdonába adására) azonban nem kerül sor mindaddig, amíg maga **az alapító tulajdonos** – a saját és a társadalom hasznára folyamatosan működteti. Csak ha le akarja állítani az üzemet, vagy a munkások nagy részét el akarja bocsátani, akkor lép közbe a közhatalom, és tisztességes kivásárlással átadja a munkásoknak és alkalmazottaknak ill. a gazdáknak az üzemet. Egyébként az alapító tulajdonos - akármekkora is fejleszti üzemét, kereskedését, - holtig megtarthatja vállalatát, tulajdonosként irányíthatja és rendelkezhet az adózott nyereség fölött csak ha el akarja adni, akkor kell a munkahelyvédelmi törvényben (3.4.2. pont) meghatározott eljáráshoz hasonló módon felajánlania a közhatalomnak, hogy megvalósuljon a természetjogot követő tulajdonforma. A közhatalom kamatmentes hitellel segíti a munkásokat-alkalmazottakat, és a gazdákat az angolszász világban jól bevált - államilag támogatott - munkástulajdonlási rendszerhez hasonlóan. (Ennek a rendszernek még eléggé tökéletlen kezdeménye a mai magyar *Munkás Résztulajdonosi Program /MRP/*.) Tehát a természetes társadalomban éppúgy kiemelkedhetnek tehetséges vállalkozók, mint hajdan a weissmanfrédek vagy goldbergerek, de nem adhatják át a tulajdont olyannak, aki erre nem saját teljesítményével szerzett jogot, hanem valamilyen úton-módon került pénzével, vagy a bankvilágtól kapott hitellel kívánja tulajdonává tenni a vállalatot.

Fontos "mellékhatása" e szabálynak, hogy **megszűnik a piac kivásárlásának a lehetősége**, amit pl. a magyar privatizáció gyászos története nagyon jól szemléltet. A mai helyzetben egy korrupst állami/önkormányzati tisztviselőnek és/vagy egy újgazdag privatizátornak érdeke és lehetősége is van arra, hogy összejátszva egy piacvásárlásra spekuláló multival mesterségesen veszteségesse tegyen egy vállalatot, hogy aztán potom áron kerüljön a spekuláns kezére. Ezt esettanulmányok sora tanúsítja. (Lásd pl. Mándoki Andor írását a LELEPLEZŐ 2000/4 számában.) A természetes társadalom tehát bezár egy nem is kis kaput a korrupció előtt, ugyanakkor az új weissmanfrédokat és goldbergereket, akik tehetséggel és szorgalommal akarnak boldogulni, nem fenyegeti.

Az öröklés problémája Az esélyegyenlőség természetjogi elve szerint *"Minden munkaképes ember - a jog és a fizetőképesség szempontjából - egyenlő eséllyel kell hogy hozzájuthasson a hivatása hatékony gyakorlásához szükséges természeti-kulturális-gazdasági erőforrásokhoz."* Szembe kell néznünk azzal a ténnyel, hogy a termelővagyon örökölhetősége ellentmond ennek az elvnek. Ha egy új weissmanfréd vagy goldberger fiacskája örökölhetné a vagyont, hová lenne az új generáció esélyegyenlősége? Ezt a problémát a természetes társadalom igen magas (70-80%-os) örökösödési adóval oldja meg. (Ezt a 2.3.8. pont tárgyalja.)

A közüzemek tulajdonlásáról A magyar társadalom ezekben az években bőven kap leckét abból, hogy milyen következményekkel jár a létfontosságú közüzemek multik kezébe adása. De ezt már a fejlett iparú nyugati államok is kezdik tanulni. "Az 1996-ban kísérletként privatizált kaliforniai áramszolgáltatók már második napja képtelenek megbirkózni az Egyesült Államok legnépesebb államában jelentkező igényekkel. A hullámzó elsötétülés legalább egymillió embert érintett. A Hewlett Packard és az Apple számítógépes cégek központjában papírt és ceruzát használtak a sötét irodákban. Az éttermek hideg salátát szolgáltak fel. A forgalom feltorlódott a nem működő közlekedési lámpáknál. ...- olvasható a globális amerikai lapban, amely hozzáteszi: nyilvánvaló, hogy a kaliforniai energiaválság gondolkodóba ejt más amerikai szövetségi államokat, amelyek az energiaszolgáltatók privatizációját fontolgatják." (Lovas István szemlézi az Interational Herald Tribune-t, a Magyar Nemzet 2001.1.20-i számában.) "Az «aranyállamban» lassan három hete pislákolnak a villanykörtek, aljájaton működnek a sok áramot fogyasztó gyárak. Egyelőre nem lehet megjósolni, milyen nagy árat fizet könnyelműségéért az Egyesült Államok leggazdagabb állama, Kalifornia...." (Magyar Nemzet, 2001.2.10.)

A szellemi alkotások tulajdonjogáról Az idevágó társadalomszervezési alapelvet ("az emberi szellem alkotásai nem kerülhetnek magántulajdonba" lásd az 1.6.2. pontot) követő szabályozásnak figyelembe kell vennie a szellemi alkotó természetes igényét. Ezt szolgálja a következő szabály. **A szellemi alkotónak joga van meghatározó szerepet játszani műve sorsának alakításában, és jogosult arra is, hogy a műve nyomán keletkező anyagi haszonból - ha van ilyen - méltányos mértékben részesedjék. Nem jogosult azonban arra, hogy művét elzárja azoktól, akiknek műve (megismerése, használata, stb.) hasznára válnék.**

2.3.7. A társadalmi össztermék felosztásáról

A társadalomszervezési alapelvek szerint (lásd az 1.6.2. pontot) **a társadalmi össztermék fölötti rendelkezés azokat illeti meg, akik teljesítményükkel létrehozták.** (Az ilyen embereket - Gesell nyomán - nagy általánosítással: **munkásoknak** nevezzük.) A munkások, amennyiben a természetjog alapján állnak, a **munkaképtelenek** rendelkezésére bocsátanak az össztermékből legalább annyit, amennyi a megélhetésükhöz szükséges. A fennmaradó rész kell hogy a munkások között kerüljön felosztásra. Ennek lehetséges módozatai:

a) **Erőszakkal, önkénnyel** való elosztás. Ezt a természetjog alapján el kell utasítani.

b) **Szükségletek** szerint való elosztás. Ez kicsiny, nagyon összetartó közösségekben (pl. családban, kolostorban, kibbucban) megvalósíthatónak bizonyult, nagyobb közösségekben azonban - a teokratikus és a nemzeti társadalmak felbomlása óta - alig van rá történelmi példa (ilyen ritka példa a jezsuiták által szervezett délamerikai indián ú.n. regressziók), és valószínű, hogy a jelenlegi erkölcsi (önzési/önzetlenségi) színvonalon a legtöbb korunkbeli nagyobb közösségben nem is valósítható meg. A szükségletek szerinti elosztás egyik módja a **steineri modell**, ahol a társként vállalkozók a közös tiszta bevétel elosztásakor a tagok igényeiből, mégpedig szükségleteik saját belátásuk szerinti megítélése alapján bejelentett igényeiből indulnak ki. A társvállalkozók ezeket az igényeket egyeztetik egymással és a lehetőségekkel, míg a felosztásról egyetértésre nem jutnak. Ezt az elosztási módot néhány kisebb, áttekinthető, úttörő társult vállalkozásban sikeresen alkalmazzák. Ez a mód azonban a személyiség bizonyos erkölcsi fejlettségét feltételezi, és így tömeges elterjedése jó esetben is még hosszabb időt vesz igénybe.

c) Elvi lehetőség az **egyenlő** elosztás. Ez nyilvánvalóan helytelen, hiszen ha a nagyétkű, a közepes és a kisétkű ugyanannyi krumplifőzeléket kap, a kisétkűnek fölöslege marad, a nagyétkűnek pedig felkopik az álla.

d) Marad a **teljesítmény** arányában való felosztás, a természetjogból következően azzal a korláttal, hogy mindegyik munkásnak legalább a létminimumot meg kell kapnia.

Kérdés, milyen módszerrel mérjék össze a munkások teljesítménye? Erre elvileg két válasz adódik:

- Egy a munkások fölé emelt tekintély döntése (nevezzük őt **bírónak**).
- A teljesítmények fogyasztóinak (kedvezményezettjeinek) szavazása, más szavakkal: **a munkamegosztásban résztvevők a kereslet-kínálat szabad alakulása (a piac) révén megmért teljesítményük arányában részesüljenek a társadalmi össztermékből.**

Nem kell soká töprenkednünk, hogy megállapítsuk: sok százmillió munkás teljesítményének összemérése bírók által megvalósíthatatlan. Marad a fogyasztók szavazása. A fogyasztók szavazásának, a kereslet-kínálat szabad alakulásának történelmileg kialakult - megfelelő körülmények között kielégítően működő - intézménye: **a szabadszerveződésű gazdaság**, más néven: **a klasszikus piac**. Itt megjelennek a vállalkozók, azaz az árutermelők, mint **árúkínálók**, és a fogyasztók, mint **árukeresők**. **Minden vásárlás egy szavazat**, amely a megvásárolt árut (a kínáló teljesítményét)

előnyben részesíti a meg nem vásároltakkal (a többiek teljesítményével) szemben.

Ismert összefüggés, hogy a pénz közvetítette árucserében az eladó által érvényesíthető **ár** (amit kellő számú vevő hajlandó megfizetni) fejezi ki a fogyasztók "szavazásának" eredményét. Ezt az összefüggést más nézetből **a kereslet-kínálat törvényének** nevezzük. (A kereslet-kínálat törvénye nem csak az árucserében, hanem más területeken is érvényes. Mindenütt, ahol sok elkülönült kínált dologgal szemben sok elkülönült igénylő áll szemben, és ahol az igénylők szabadon választhatnak a kínált dolgok közül. Így például a *hitelek* piacán a kölcsönpénzt kínálók állnak szemben a kölcsönpénzt igénylőkkel, és az ár: a *hitelkamat*. Másik ilyen terület az, ahol a munkáltatók *munkahelyeket* kínálnak és *bérmunkásokat* keresnek, velük szemben pedig a *bérmunkásnak* ajánlkozók állnak, akik *munkahelyet* keresnek. Az ár ez esetben: a *munkabér*.)

"A munkamegosztásban résztvevők a piac által megmért teljesítményük arányában részesüljenek a társadalmi össztermékből" úgy értelmezendő, hogy ez

- **egyéni vállalkozók** esetében közvetlenül;
- **társult vállalkozók** esetében közvetve, a vállalkozás megméréttetésén keresztül;
- **bérmunkások** esetében közvetve, a munkáltatóval kötött megállapodás útján érvényesül.

Összefoglalva: A természetes társadalmi rend intézményrendszere biztosítja, hogy

- teljesítmény nélkül - a munkaképtelenek kivételével - senki ne részesüljön a társadalmi össztermékből;
- mindenki maga dönthesse el, hogy a társadalmi munkamegosztás szervezetében egyéni vállalkozóként, társult vállalkozóként vagy bérmunkásként kíván-e résztvenni;
- a vállalkozók teljesítményüknek (árujuknak) a fogyasztók által való értékelése arányában részesüljenek a társadalmi össztermékből;
- a bérmunkások részesedéséről a bérmunkások és munkáltatóik megállapodása, azaz a bérmunka kínálatának és keresletének viszonya döntsön;
- a társult vállalkozók maguk döntsenek a vállalkozáson belüli elosztás módjáról;
- mindenki megkapja a létminimumot.

2.3.8. A természetjogot követő adórendszer

a/ Előzetes megfontolások

HAGYOMÁNYOS ÉS ÖKOADÓZÁS El kell különítenünk a **hagyományos közfeladatokat** (közbiztonság, egészségügy, közoktatás, stb.) és a **természeti környezet helyreállítását és fennmaradását célzó közfeladatokat**, mivel az utóbbiak fedezésére szolgáló **ökoadókat** - H.Daly és követői nyomán - sajátos, zárt elemként építjük be az adórendszerbe. (A 2.3.8. pontban a hagyományos adózással foglalkozunk, az ökoadózást a 2.3.12. pontban tárgyaljuk.)

A KÖZTERHEK TERMÉSZETES FORRÁSAI A természetes társadalomban előirányzott pénz- és hitelreform folytán fokozatosan megszűnik a **kamat**, azaz nem csökkenti többé a (széles értelemben vett) munkások együttes beralapját, nem sérti a **szociális igazságosságot**. A **földjáradék** továbbra is folyamatosan keletkezik (és

levonódik az együttes beralapból), de a települési önkormányzatok föld-elővásárlási joga és az ehhez kapcsolódó földbérleti rendszer következtében - **teljesítmény nélküli magánjövedelem** jellege fokozatosan megszűnik, és **közhatalmi bevétel**é válik, amely közcélakat kell hogy szolgáljon. Így tehát - mint H.George is javasolta - **a földjára adék a közhatalmi feladatok fedezésének természetes forrása.**

Vannak további olyan adónemek is, amelyeket a természetjog érvényesítése érdekében ki **kell** vetni, és vannak olyanok, amelyek - ha a költségvetés kiadási oldalának fedezésére szükség van rájuk - **kivethetők**, mert nem ellentétesek a természetjoggal. Az adónemek közül, amelyeket a továbbiakban tárgyalni fogunk **elvi okokból kivetendők**:

- a földérték- (telekérték-) adó, amelynek szerepét a földtulajdon társadalmosítása során fokozatosan a földbérleti díj veszi át;
- az örökösödési adó;
- a luxus- (egyben zömmel import-) áruk forgalmi adója; és
- az ökoadó.

Szükség szerint kivethető:

- a létfontosságú fogyasztási cikkek (egyben zömmel hazai termékek) forgalmiadója.

b/ Földérték-adó, telekérték-adó

TÖRTÉNET Ez az adónem a magán-földjára adék elvonásának jól kidolgozott eszköze. A 18. században a *francia fiziokraták* vetették fel, hogy egyetlen adóként a földjára adékot kell megadóztatni. E javaslat legismertebb változatát *Henry George* 1879-ben megjelent "Haladás és szegénység" c. könyve tartalmazza. A 19. században sok más szerző átvette ezt az elgondolást, mindenekelőtt *John Stuart Mill*. Egyik nevezetes további hirdetője *Herbert Spencer*. Hazánkban századunk elején *Sós Aladár* és *Pikler J. Gyula* fejlesztették tovább ezt a gondolatot. (Pikler J. Gyula volt a budapesti telekérték-adó kezdeményezője, a telekérték-nyilvántartó hivatal vezetője, az aradi, pécsi, debreceni stb. telekérték-adó és a megfelelő szabályrendeletek úttörő megalkotója. Elismert nemzetközi szaktekintély volt, akit Oxfordba, Brémába, Bécsbe hívtak előadásokat tartani, és mindenütt a legnagyobb sikert aratta.)

SPEKULÁCIÓ A hagyományos pénzrendszerben a megtakarítók hajlanak arra, hogy a jövőbe átmentendő pénzüket föld/telekvásárlásba fektessék. Ezt a **spekulációs föld/telekvásárlást** meg kell különböztetnünk a **vállalkozói föld/telekvásárlástól**, amikor a vásárlónak az a célja, hogy a földből bérbeadással vagy saját műveléssel húzzon hasznot, a telket valamilyen ráépítéssel hasznosítsa. A spekulációs föld/telekvásárlás ellene hat a gazdasági virágzásnak, mert elvonja a földet/telket azoktól, akik valamilyen társadalmi igény kielégítése (pl. élelemtermelés, lakásépítés) céljára használnák. Az ilyen spekuláció ellen hat a **föld/telekérték-adó**, amely bünteti azt a tulajdonost, aki - bérbeadással vagy vállalkozóként - nem hasznosítja és eladni sem akarja földjét/telkét. (A hasznosító haszna egy részét fizeti föld/telekérték adóként.) Tehát a spekuláció visszaszorítását is szolgálja, hogy mindaddig, amíg a földtulajdon társadalmosítása be nem fejeződik, a földjára adékot (a potenciális földjára adékot is) elvonja a közhatalom a föld/telektulajdonosoktól.

MÉRTÉK A föld/telekérték-adó mértéke elvileg a földjára adék, azaz az a bérleti díj, amely a **bérlet-piacon** a kereslet-kínálat törvénye szerint alakul. Amíg a földrésztetek

jelentékeny része nem kerül - a települési önkormányzatok elővételi joga folytán - köztulajdonba, és így az önkormányzatok nyilvános árverései során nem követhető nyomon kellő biztonsággal a földjádék alakulása, a föld/telekérték-adót az ingatlanforgalomban megmutatkozó, kb. 3-évenként korrigálendő forgalmi érték évi 0,5%-ában ajánlatos kivetni. (A föld/telekértéket a létesítmények /ültetvények, építmények/ értéke nélkül kell számítani.)

SZOCIÁLIS MENTESSÉG A természetjogból következik, hogy nem terheljük telekérték-adóval

- a tisztos polgári életvitelhez szükséges lakás ill. családi ház közepes méretű telkét;
- a családi méretű iparűzéshez szükséges, ill. a parasztporta által elfoglalt telket;
- a haszonnyerés nélküli, közszolgálati intézmények (templomok, múzeumok, iskolák, stb.) telkét.

Ezeket összefoglalóan **szociális adómentességnek** nevezzük.

A BEVEZETÉS MÓDJA A föld/telekérték-adó bevezetésének módját - Pikler J. Gyula nyomán - a következőkben vázoljuk fel:

- Első lépésben országos és községenkénti térképet és katasztert kell készíteni, amely az egyes területegységek fekvését, méretét és forgalmi értékét tünteti fel. (Az első világháború után Budapesten Pikler irányításával - számítástechnika nélkül! - már készítették ilyen értékkatasztert, igen rövid idő alatt, kis költséggel, nagy pontossággal és súrlódások nélkül.)
- Az adó tárgya: minden beépített vagy be nem épített, parcellázott vagy parcellázatlan telek, mezőgazdaságilag (szántóként, legelőként, erdőként, stb.), vagy bányászatiilag hasznosítható földterület, **a rajtuk lévő létesítmények** (fel- és alépítmények, fák, növények, stb.) **beszámítása nélkül**.
- Az adóalapot és az adót 3-évenként kell megállapítani. Ez a települési önkormányzatok feladata. (Az adót is ők szedik be, és megosztják az állami költségvetéssel.) Az értékmegállapításokat közszemlére kell tenni, és könyv-alakban is hozzáférhetővé tenni.
- A megállapított föld/telekérték és adómérték ellen a közzétételt követő 30 napon belül a település képviselőtestületénél írásban vagy szóban kifogást lehet tenni. Ezt bárki megteheti a más terhére megállapított értékre és adóra vonatkozóan is. A felszólamlásnak halasztó hatálya van. A felszólamlást a képviselőtestület bírálja el. Határozata ellen 15 napon belül - halasztó hatály nélkül - a regionális föld/telekérték-adó bizottságokhoz lehet fellebbezni. A bizottságok határozatai ellen a területi bíróságnál lehet panaszt tenni.

A VÁRHATÓ TÁRSADALMI HATÁSOK:

- Értelmetlenné válik a földterületek hasznosítatlan tulajdonlása. (A termőföld **parlagon hagyása** megkülönböztetendő a vetésforgó keretében való **ugarolástól!** A parlag földérték-adója is megegyezik a bérleti díjjal, ill. azzal a díjjal, ami a parlag művelés céljára való bérbeadása esetén befolyyna.)
- A mezőgazdasági és bányaingatlanok tulajdonos művelői termékeik piaci árában megkapják munkájuk ellenértékét, és ezen felül azt a többletet, ami nem a munkájuknak tulajdonítható, mert a föld magasabb eredeti termőképességéből, piachoz való közelségéből, stb. adódik. Ez a többlet a **földjádék**, ezt vonja el

közcélokra az adó, tehát a **szociális igazságosságot** is szolgálja. (A bérlőtől a bérleti díj viszi el a földjáradékot.) Értelemszerűen hasonló a helyzet a városi bérház-vállalkozók esetében is.

- Nem teszi érdemessé a mással (bérlővel, bér munkással) megmunkáltatott föld tulajdonlását; a földjét nem-maga-művelő tulajdonost ösztönzi arra, hogy eladja a földjét, amely így - az elővételi joggal rendelkező települési önkormányzaton keresztül - ahhoz kerül, aki maga műveli. Röviden: meggyorsítja a földek köztulajdonba kerülését és a - tartósan bérlő - családi gazdaságok elterjedését.

c/ Örökösödési adó

A szociális igazságosság része az **esélyegyenlőség** a természeti-gazdasági-kulturális erőforrásokért folytatott versenyben. Azt is megállapítottuk, hogy a **személyes teljesítményen alapuló** vagyon megérdemelt előny ebben a versenyben, az **öröklött vagyon** azonban nem. Ezért a természetjognak az felel meg, és a közjólétet is az szolgálja, ha a gazdasági versenyben előnyt adó javak örökölhetőségét legalábbis nagy mértékben csökkentjük. Ennek az elvnek magas, 70-80%-os örökösödési adó felel meg. (Ez több fejlett ország, pl. Svédország és Anglia esetében már jó ideje megvalósult.)

Mentes az örökösödési adótól a tisztességes megélhetés szintjét biztosító családi "infrastruktúra" (pl. családonként egy berendezett lakás vagy családi ház, egy nyaraló, két személyautó), valamint egy 20-nál nem több alkalmazottat foglalkoztató vállalkozás olyan örökösök esetében, akik ilyenekkel nem rendelkeznek.

A magas örökösödési adó jogosultságát valójában a természetes társadalmi rend teremti meg azáltal, hogy egyfelől lehetővé teszi a szülők számára gyermekeik gazdag **szellemi** örökséggel (emelkedett jellemmel, széles körű műveltséggel, képzettséggel) való útra bocsátását, másrészt olyan körülményeket teremt, amelyek között a fiatalok - szellemi örökségükre támaszkodva - a maguk erejéből megteremthetik létalapjukat. Ennek kialakulásához azonban idő kell. Ezért ezt a magas örökösödési adót nem szabad közvetlenül a természetes társadalom megteremtésének kezdetén bevezetni, hanem csak akkor, amikor - a természetes társadalmi rend kiteljesedése folytán - már valóban minden pályakezdő megkaphatja ezt a társadalmi segítséget.

Az állam által az adóval elvont örökség a nemzeti vagyon része. Kívánatos tehát, hogy ne kerüljön fogyasztásra (főlélésre), hanem termelő vagyonként vagy infrastruktúraként működjen. Ezért ajánlatos, hogy ezt az adóbevételt az Országgyűlés vállalkozások hitelezésére vagy közberuházásokra fordítsa.

d/ Általános fogyasztási (forgalmi) adó (ÁFA)

Ennek az adónemnek az az elvi alapja, hogy míg a **teljesítményadó** (személyi jövedelemadó és vállalkozási nyereségadó) ellene hatnak a szociális igazságosságnak, hiszen az értékteremtést "büntetik"; a fogyasztási adó ahhoz igazodik, hogy ki mennyit vesz ki a maga számára a társadalmi össztermékből. A természetes társadalom adórendszerében a (túlnyomórészt itthon előállított) alapvető cikkek ÁFÁ-ja nulla, vagy alacsony, a (túlnyomórészt importált) luxuscikkeké sokkal magasabb. Az így kialakított ÁFA funkciói:

- a hazai termékeket olcsóbbá, az importáltakat drágábbá teszi, és így védi a hazai

- munkahelyeket;
- szükség esetén pótolja a közkiadásoknak azt a részét, amit más állami bevételek nem fedeznek.

e/ Évi adótervezés

A nem elvi okokból kivetendő adók esetében az adózás irányelve: ne a teljesítményt, hanem a fogyasztást adóztassuk. Ennek alapján a hagyományos (nem ökológiai jellegű) közhatalmi feladatok költségeit fedező adózást a következő módon tervezzük:

Megállapítjuk a közhatalmi intézmények (kórházak, iskolák, rendőrség, nyugdíjak, stb.) még éppen kielégítő mértékét, és ennek költségeit (*kiadások*); valamint a föld/telekérték-adóból, a közhatalomhoz befolyó föld/telek-bérleti díjakból, az örökösödési adóból, a pénzhasználati díjból, a luxuscikkek ÁFÁ-jából és más kisebb forrásokból várható *bevételeket*.

A kiadás több	Egyensúly	A bevétel több
A hiányt fedező mértékben megállapítjuk az alapvető közszükségleti cikkek ÁFÁ-ját.		Növeljük a fejlesztést.

Befejeztük az adótervezést.

f/ A szolidaritáson nyugvó (felosztó-kirovó) nyugdíjrendszer visszaállítása

A nyugdíjrendszer előző években végrehajtott jelentős mértékű magánosítása

- a fenyegető globális pénzügyi összeomlás miatt nagy kockázatot ró a biztosítottakra;
- elősegíti, hogy a hazai megtakarítások külföldre vándoroljanak és így elveszenek a magyar gazdaság számára;
- a közbeékelődő vállalkozói haszon megcsapolja a megtakarításokat.

Ezért vissza kell állítani a **szolidaritáson nyugvó (felosztó-kirovó) nyugdíjrendszert** (ez a folyó nyugdíj-járulék befizetésekből vagy más költségvetési bevételekből fizeti ki az esedékes nyugdíjakat, azaz nincs tartaléktőkéje), annak megfelelően, hogy a munkából kiöregedő emberekről való gondoskodás osztársadalmi, és egyben állami feladat. Ezért a természetes társadalom megteremtése során a következő intézkedésekre van szükség:

- A magán-nyugdíjpénztár-tagok egy éven belül dönthetnek a következő feltételekkel való kilépésről:
 - a nyugdíjpénztári tőkeszámlájukon lévő összegből a nyugdíjpénztár visszafizeti a kincstárnak az állami költségvetésből kapott összegeket;
 - a saját befizetéseket és a munkáltatótól kapott összegeket a nyugdíjpénztár egy éven belül kifizeti a kilépőnek;
 - a kilépő az állami nyugdíjrendszer mindenkorai szabályai szerint válik

nyugdíjjogosulttá.

- A magán nyugdíjpénztárakról új törvényt kell hozni, amely ezeket teljes mértékben függetleníti az állami költségvetéstől (sem támogatást, sem garanciát nem kapnak), és tagsága teljes mértékben önkéntes.

2.3.9. A lokalizáció és a szubszidiaritás alapja: önfenntartó kistáj-szövetkezetek

a) BEVEZETŐ Az áruk árának átlag 1/3-a kamat, amelyet a termelők és a közvetítők közvetlenül, a fogyasztók közvetve a pénztulajdonosoknak fizetnek. Ha egy *kistáj* (fél tucat vagy tucat falu, egy kisváros és környéke, stb.) lakosságának zöme szövetkezetbe szerveződik, az emberek az alapvető fogyasztási cikkeket harmadával olcsóbban vásárolhatják meg a szövetkezeti boltokban.

Gondoljuk ezt végig a kenyér példáján. Példánkban a kistáj-szövetkezet fagázás kis-hőerőművel működő malom-pékségében állítja elő a kenyeret a tagjai által termelt gabonából, a tagjai által gyűjtött fahulladék energiájával, a kenyeret saját boltjában értékesíti, és mindeközben senkinek nem fizet kamatot.

Nézzük meg ugyanezt egy másik metszetben. Ma a polgárok általában három módon adóznak:

- az államnak a közszolgáltatásokért (oktatásért, egészségügyért, rendőrségért, bíróságért, stb.);
- az államot szoros gyeplőn tartó pénztulajdonosoknak az államadósság kamatterhén keresztül;
- és szintén a pénztulajdonosoknak, az áruk árába beépített kamatokon keresztül.

Hogyan segíthetnek magukon?

- A kistáj-szövetkezetek saját természeti és emberi erőforrásaikból elláthatják magukat az élethez feltétlenül szükséges javakkal és szolgáltatásokkal. Ezáltal a harmadik fajta, az árba beépített (harmadik fajta) "adózás" azonnal megszűnik, mert a lakosok, mint szövetkezeti tagok, az alapvető árukért és szolgáltatásokért olyan árat fizetnek, amelybe nincs beleszámítva hitelkamat.
- Ha a kistáj-szövetkezetek hálózata országszerte kiépül, egymással összefogva - parlamenti többségen keresztül - megszüntethetik a második fajta adózást,
- és - részvételi demokrácia keretében - a jelenleginél hatékonyabb ellenőrzést gyakorolhatnak az első fajta adózás terén is.

A kistáj-szerveződéstől várható további előnyök:

- Az általános szövetkezetbe szervezett kistáj ellenállóképessége jelentősen megnő minden pénz- és egyéb hatalmi zsarolással szemben, minden központosító törekvéssel szemben.
- A kistájban együttélő emberekben megerősödik egymásra utaltságuk, egymásért való felelősségük érzése, a közösségi érzés, amely az életminőség jelentős tényezője.
- Jó feltételek jönnek létre a teljes foglalkoztatottság számára.

A "szocialista szövetkezetesítést" megtapasztalt vidéki emberek fölszisszenhetnek:

"Megint fölülről való szövetkezetesítés? Ebből először sem kértünk, másodjára még kevésbé." De ne öntsük ki a fürdővízzel a gyereket! A szövetkezést nem a kommunisták találták ki. Az első szövetkezők Angliában, a Rochdale-i takácsok voltak 1844-ben, így védekeztek a tőkés kizsákmányolás ellen. Ezt nemigen emlegetik, de azt ma már nálunk is mindenki tudja, hogy Dánia a népfőiskolákban született szövetkezetek révén lett "a gazdag parasztok országa". A természetes társadalmi rend kistáj-szövetkezetei ezeknek a rokonai, semmi közük a kolhozokhoz.

b) AZ ÖNFENNTARTÓ KISTÁJ-SZÖVETKEZET Mit tekintünk kistájnak? Egy kisvárost és környékét, vagy kisebb-nagyobb falvakat magában foglaló, a természeti tényezők által meghatározott tájat, ahol 5-20.000 ember él.

A **szerveződés jogi kerete**: a kistáj felnőtt lakosságának zömét magában foglaló általános és hitelszövetkezet.

A kistáj-szövetkezet **nem profit-orientált**, célja nem rendszeres, minél nagyobb osztalék (nyereségrészesedés) osztása a tulajdonosok (tagok) számára, hanem az, hogy a kistájon mennél teljesebb foglalkoztatottságot, és mindenki számára tisztességes, kulturált megélhetést biztosítson.

Az önfenntartó kistáj-szövetkezet **társult vállalkozók, belső vállalkozók (termelők, szolgáltatók, kereskedők) és fogyasztók együttese**.

- **Társult vállalkozó**: önálló (magára) vállalkozó (egyén, cég, társaság), a működéshez szükséges termelőeszközök tulajdonosa vagy bérlője, aki (amely) hálózati (franchise), vagy más együttműködési szerződéssel a szövetkezet szerves részévé válik.
- **Belső vállalkozásnál** a termelőeszközök a szövetkezet tulajdonában vannak, és egy (vagy több) tag szerződéssel vállalkozik ezek hatékony működtetésére.

A szövetkezet arra törekszik, hogy **egyfelől** a tagok mennél több áru- és szolgáltatás-szükségletét a szövetkezethez tartozó (társult és belső) vállalkozások elégítsék ki, **másfelől** a (társult és belső) vállalkozások mennél több munkavállalója ill. beszállítója a szövetkezeti tagságból kerüljön ki.

A szövetkezet, illetve a társult és belső vállalkozások funkciói:

- munkahelyek teremtése és fenntartása, tisztességes jövedelem biztosítása a kistáj lakosai számára;
- a lakosság ellátása olcsó, jó minőségű, alapvető fogyasztási cikkekkel;
- a földből élők ellátása termelőeszközökkel, műtrágyával, növényvédő-szerekkel, szaporító anyagokkal, takarmánnyal, stb.;
- termékfelvásárlás;
- a mezőgazdasági termékek ésszerű fokig való feldolgozása és értékesítése;
- "önköltségi" kamatú hitelellátás;
- a tagok teljesítménycseréjének zártkörű lebonyolítása, a kamat- és inflációs veszteségek és az elszámolási költségek minimalizálásával;
- a tagok számára szaktanácsadás és szakmai továbbképzés;
- a rászorultak segítése;
- a kistáj közbiztonságának megjavítása és magas szinten tartása a rendőrséggel együttműködő polgár- ill. mezőőrséggel.

A szövetkezet küldetésének tekinti, hogy - addig is, amíg a természetes gazdasági rend megvalósul - a kistáj **földjét megőrizze** a kistáj mai népe és a jövő

nemzedékek számára. Ezért, aki a szövetkezetbe belép, illetve társult vállalkozói szerződést köt, kötelezettséget vállal, hogy a kistáj területén lévő földjére **elővételi és előbérleti jogot** ad az illetékes települési önkormányzatnak. A szövetkezet szerződést köt a kistáj települési önkormányzataival, amely szerint az önkormányzatok az így felajánlott földeket megvásárolják ill. bérbe veszik, és - előre meghatározott feltételekkel - a szövetkezet által kijelölt tagnak adják tartós, örökölhető használatba, vagy - a szövetkezet közvetítésével - egy-egy társult vállalkozással kötnek hasznosítási szerződést.

c) A HELYI SZÖVETKEZETI ELSZÁMOLÓ EGYSÉG (HESZE) Szokatlan, de eredményesnek ígérkezik, ha a szövetkezeti formát összekötjük a világszerte elterjedt teljesítménycsere-szervezetek (pl. LEDS, szívesség-bank) elszámolási technikájával, amelyek az állami valutától elkülönülő, belső elszámoló egységet alkalmaznak. Az önfenntartó kistáj-szövetkezetek esetében nevezzük ezt a belső elszámoló egységet *helyi szövetkezeti elszámoló-egységnek* (a továbbiakban: HESZE). A társult és belső vállalkozók és a (szövetkezeti tag) fogyasztók közötti forgalom közvetítője tehát nem az állami pénz (amely a geselli pénzreform előtt ki van téve az inflációnak, valamint a bel- és külföldi spekulációnak), hanem a HESZE.

Az elszámolás technikai eszköze: a tagok **HESZE-kártyái** és a szövetkezet Elszámolási Irodáján HESZE-ben vezetett **tagi belső-elszámolási számlák**.

A szövetkezet indulásakor minden tag - mondjuk - 5000 forintért részjegyet vásárol. A részjegy mellé a belépő 5000 forint vásárlóerejű kamatmentes hitelt, pontosabban 5000 HESZE-ről szóló kártyát kap, amellyel a szövetkezethez tartozó boltokban, gazdánál, iparosoknál, szolgáltató helyeken fizethet. Induláskor kártya helyett egyszerű **vásárlási könyv** is használható. Kettős lapok, az egyik perforált, köztük indigó. A tulajdonosok név-cím bélyegzőt is kapnak, minden lapot lebélyegeznek. A hátsó borító belső oldalára van feljegyezve az 5000 HESZE hitel-keret. A bolti pénztáros a soron következő kettős (indigós) lapra felírja a vásárlás összegét, és a könyvben maradó példányhoz gombostűvel hozzátűzi a pénztárgép által kiadott cédulát. Az összeget a hátsó borító belső oldalára is feljegyzi. Így mindig áttekinthető, mennyit használt föl a vevő a hitelkeretből. (A hitelkeret 20%-kal túlléphető, de a túllépést a pénztáros jelzi a szomszédsági megbízottnak, aki - ha kell - megelőző, bajhárító lépéseket tesz.) A pénztáros a perforált lapot kitépi, és naponta átadja az Elszámoló Irodának. E lapokat az Iroda heti-havi ritmusban feldolgozza és lekönyveli.

A HESZE nem inflálódik. A szövetkezet statisztikusa szakszerűen rögzíti a létfontosságú áruk és szolgáltatások környékbeli árszínvonalát, és ennek megfelelően havonta közzéteszi a **HESZE/forint átváltási kulcsot**. Amíg tehát a forint - a pénzreform bevezetéséig - inflálódik, egy HESZE ellenében egyre több forint jár. A HESZE-ben megállapított árak tehát nem emelkednek, de minden HESZE-kártyán a hónap fordulónapján lévő, el nem költött összegből 1% levonásra kerül, mint **pénztartási díj**. (A HESZE tehát geselli **szabadpénz**.) Ha valaki tartós fogyasztási cikkekre, házra, stb., gyűjt, vagy betegsége, öregsége, tanulásra, utazásra, stb. tartalékol, az erre szánt összegeket az Elszámolási Irodán nyilvántartásba vétetheti, azzal a kötelezettséggel, hogy a megtakarítást általa meghatározott időn (3 hónapon, 6 hónapon, stb.) belül nem veszi igénybe. **Az így lekötött összegek után nem kell pénztartási díjat fizetni**. (A lekötés lejárta előtt felvett összegből az Iroda levonja a pénztartási díjat.)

A lekötött összegeket a szövetkezet kamatmentes kölcsönként bocsátja a társult vállalkozók, vagy ilyené válni kívánó tagok rendelkezésére. (A vállalkozó a HESZE-

hitelkeret terhére - napi árfolyamon - forintkölcshöz is igényelhet. Ennek forrása a szövetkezet "export" tevékenysége.)

Ez a rendszer arra készíti a tagokat, hogy keresményüket vagy gyorsan szövetkezeti termékek-szolgáltatások vásárlására fordítsák, vagy lekötött betétként szövetkezeti vállalkozók rendelkezésére bocsássák, akik ezt túlnyomórészt produktív befektetésekre fordítják.

A szövetkezeti tagok az Elszámoló Irodától bármikor - HESZE számlájuk terhére, (mondjuk) 2%-kal csökkentett napi árfolyamon - forintot is felvehetnek, mindaddig, amíg a szövetkezet "export" bevételei erre fedezetet nyújtanak. Az esetleges "sorban állást" a szövetkezeti ügyrend szabályozza.

d) A KISTÁJ-SZERVEZŐDÉS POLITIKAI ÖSSZETEVŐJE, AZ ALULRÓL ÉPÜLŐ HELYI KÖZIGAZGATÁS ÉS A KISTÁJ-SZÖVETKEZET KÖZÖS ALAPJA: A SZOMSZÉDSÁGI KÖRÖK

A szomszédási körök történelmi előképét, az ősi magyar tizedes rendszert, és a szomszédási körök megszervezésére, funkcióira vonatkozó javaslatokat a 2.2.5. pont ismerteti.

e) HOGYAN FOGJUNK HOZZÁ KISTÁJ-SZÖVETKEZET SZERVEZÉSÉHEZ?

(Egy javasolt forgatókönyv. Lásd a függelék is.)

KISTÁJ-SZERVEZŐBIZOTTSÁG Az első lépés: 3-6 hiteles helybeli elhatározza, hogy nekilát. Kívánatos, hogy a helyi polgármester, a jegyző, vagy más tekintélyes önkormányzati személyiség is köztük legyen. Részt vesznek egy kétnapos felkészítő tanfolyamon. A második lépés: felosztják a települést szomszédási körzetekre, és arra törekszenek, hogy mennél több körzetben akadjon egy vagy két polgár, aki - legalábbis ideiglenesen - vállalkozik a szomszédási körzet megszervezésére. Ők is részt vesznek egy kétnapos népfőiskolai kurzuson. (Ha egy körzetben kettő is akad, mindkettő részt vesz a kurzuson, később az egyik lehet a szomszédási megbízott, a másik a helyettese, segítője.) Ezzel párhuzamosan a szervezőbizottság kidolgozza az *indulás tervét* (lásd alább), előkészíti az *Elszámoló Iroda* felállítását (lásd alább), és elkészíti a szövetkezet alapszabályát. (Ezekre a tanfolyamon készültek fel.) Mindezt jól érthető formában leírják, ez a *"Kistáj-szerveződés tájékoztató"*. A szervezők a leendő szomszédási megbízottakkal - akik már részt vettek a népfőiskolai kurzuson - megbeszélik a "Kistáj-szerveződés tájékoztató" tartalmát, és felkérlik őket, hogy mindezt beszéljék meg saját szomszédásukkal is.

Ezzel elérkeztünk egy mérföldkőhöz: harmadik lépésként megtartják a helybeli kistáj-szövetkezet alakuló közgyűlését, "hivatalosan" is felállítják az Elszámoló Irodát, a vezetőség titkárságát, amely megteszi a cégalakulással kapcsolatos hatósági lépéseket (cég-bejegyzés, adószám, bankszámla-nyitás, stb.), és nekilátnak a munkának.

Nagy faluban a fenti lépések szó szerint vehetők. Aprófalvas tájon egy-két falu összefogásával tehetjük meg az eddig leírt lépéseket, és esetleg további lépésekben igyekszünk bevonni a már megalakult szövetkezetbe a kistáj többi faluját. Mezővárosban talán célszerű az alakulásig a városra szorítkozni, és aztán bevonni a már megalakult szövetkezetbe a vonzáskörzetbe eső falvakat.

NÉHÁNY GONDOLAT AZ INDULÁS GAZDASÁGI MEGTERVEZÉSÉHEZ

Az alapárak mérlege kidolgozásának elemei:

- Alapárak jegyzéke. (Létfontosságú fogyasztási cikkek, amelyeket a kistájban termelnek, vagy könnyen bevezethető a termelésük.)
- Fogyasztó tagok éves és heti szükségletének becslése.
- Termelő tagok éves kapacitásának és a kibocsátás ütemezésének becslése.
- Az ütemeltérből eredő készletezési igény becslése.
- Termelői önköltség becslése.

A fogyasztás-becslésbe célszerű bevonni a szomszédági megbízottakat. A termelői kibocsátás becslését szembesítik a valósággal: A szövetkezet áruforgalmi szervezője végigjárja a termelő tagokat, és szándékleveleket gyűjt be a szállítási készségekről. Lehet, hogy ezek alapján második menetben át kell dolgozni a gazdasági tervet.

"Export"-árutermelési és értékesítési lehetőségek felmérése.

"Alapbolt": Olyan bolt, amely a szövetkezeti tagok termékeit a tagoknak eleinte esetleg vásárlási könyvre, később a szövetkezet által kibocsátott kártyára árusítja. A bolt vagy a szövetkezeté, és akkor belső vállalkozásként működik, vagy magánboltos tulajdona vagy bérlete, és akkor társulási (franchise) szerződéssel kapcsolódik a szövetkezethez.

Ki kell alakítani a **termékpályák** gazdasági egységeit, és ki kell dolgozni, majd meg kell kötni a szállítási és belsővállalkozási vagy társulási szerződéseket. Termékpálya példák:

Gabonafelvásárlópékség kis malommalapbolt.

Tejfelvásárló-tejüzemalapbolt.

Zöldség-gyümölcs felvásárlóalapbolt.

Kis vágóhídhúsbolt.

VÁSÁRLÓ/SZOMSZÉDSÁGI KÖRÖK SZERVEZÉSE Szomszédági körök kijelöléseideiglenes megbízottak felkéréseaz ideiglenes megbízottak toborozzák a tagokatszomszédági gyűlés véglegesíti vagy leváltja az ideiglenes megbízottakata megbízott beszed tagonként (mondjuk) 5000 forintot, kiosztja a részjegyeket, és az 5000 HESZE hitelkeretet tartalmazó első vásárlási könyveket (ill. kártyákat).

"EXPORT"-RENDSZEREK MEGTERVEZÉSE, MEGVALÓSÍTÁSA

A VÁSÁRLÓERŐ ÉS A SZOCIÁLIS PROBLÉMÁK FELMÉRÉSE:

- A szomszédági megbízottak felmérik az alapfogyasztást, figyelembe véve a családi bevételeket is, és szándékleveleket gyűjtenek a vásárlási könyveket igénylőktől (amíg nincsenek kártyák).
- Felmérik a munkaerő-fölöslegeket és a jövedelemhiányokat.

AZ ELSZÁMOLÓ IRODA ELSŐ TEENDŐI: Felfekteti a termelők (szállítók) és a fogyasztók elszámolási számláit. Elkészíti az első vásárlási könyveket, és kiosztja a szomszédági megbízottaknak. A továbbiakban a szövetkezettől HESZE-fizetést kapók számára havonta új vásárlási könyvet állít ki.

Nagytételű adás-vételeknél (pl. termelő és bolt között, termelő és feldolgozó között) az eladó és a vevő által egyaránt aláírt forma-nyomtatvány alapján terhel és

jóváír a HESZE-számlákon.

f) Egy lehetséges forgatókönyv a természetes társadalmat megvalósító kormány számára

Kistáj-szövetkezet szerveződhet a természetes társadalom megszervezése előtt is (lásd a függelék). Az ilyen irányú vidékszerveződés azonban nagy lendületet kap, amint a természetes társadalmat építő kormány szolgálatba lép, és ösztönzi, segíti az önszerveződést. Gondoljuk végig ennek egy lehetséges forgatókönyvét

A Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) Vidékfejlesztési Közhasznú Társaságot (KHT-t) alapít, szövetkezetszervezőkből, üzemszervezőkből, piacszervezőkből, finanszírozási szakemberekből álló (kis létszámú) állománnyal. Az FVM megszerzi egy még állami tulajdonban lévő kisbank részvényeit, és átadja a KHT-nak. A KHT ezt Magyar Szövetkezeti Bankká (MSZB) szervezi át. A KHT népfőiskolai kurzusokkal és szervezési támogatással segíti elő kistáj-szövetkezetek létrejöttét. A Vidékfejlesztő KHT részvényei 80%-át fokozatosan átadja a Bankkal szerződést kötő (az Rt tagjaivá váló) kistáj-szövetkezeteknek.

A kistáj-szövetkezeteket az MSZB-hez kapcsoló tagsági szerződés meghatározó pontjai:

A tagszövetkezet egyszámláját (kizárólagos, látra szóló folyószámláját), valamint (lekötött) betéti számláit az MSZB kezeli.

A tagszövetkezet pályázat útján kamatmentes fejlesztési hiteleket kaphat az MSZB-től, ültetvények, terményfeldolgozó és más kis- és középüzemek létesítésére.

A tagszövetkezet résztvesz a pályázatokat elbíráló hiteltestület tagjainak megválasztásában.

KIFEJLETT ÁLLAPOT: Az ország többszáz kistája lakosainak többsége - mint termelő vagy mint fogyasztó - egy-egy kistáj-szövetkezetbe szerveződött. E szövetkezetek belső piacukra támaszkodnak de élénk külső árucserét is lebonyolítanak. Megnövelik a megélhetés biztonságát, csökkentik a megélhetési költségeket. A kistáj-szövetkezeteket a 80%-ban saját tulajdonukban lévő Magyar Szövetkezeti Bank (MSZB) Rt szolgálja ki számlavezetéssel és kamatmentes fejlesztési hitelekkel. Az MSZB Rt 20%-os (ellenőrző) részvénycsomagja az FVM által alapított Vidékfejlesztési KHT birtokában van.

A VIDÉKFEJLESZTŐ KHT SZERVEZÉSI FUNKCIÓI:

- "Fennmaradás" Népfőiskolai kurzusok szervezése a helyi aktívakkal közösen.
- Kistáj-szövetkezetek szervezése a helyi aktívakkal közösen.
- Kistáj-szövetkezetek fejlesztési projektjeinek tervezése és menedzselése a helyi aktívakkal közösen.

2.3.10. A természetes társadalomhoz igazodó agrárstratégia:

Kertmagyarország

A Szent István Egyetem Környezetgazdálkodási Intézetében kidolgozott Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program és dr. Ángyán József professzor e tárgyú írásai nyomán

A FÖLD JELLEGE Az országunk határai által meghatározott földterület **nem tekinthető tőkének** olyan értelemben, mint az **emberalkotta** (elvileg korlátlanul bővíthető) termelőeszközök (gépek, épületek, járművek, stb.), mert a föld az ország lakosai életének nem pótolható és nem bővíthető **természetadta** elemi alapfeltétele (hasonlóképpen, mint a levegő, a víz, az energiaforrások), egyben az államhatalom területi alkotóeleme, a nemzeti lét, a népszuverenitás alapja.

AZ AGRÁRSTRATÉGIA JELLEGE: IPARSZERŰ “AGROBIZNISZ” HELYETT TÖBBFUNKCIÓS “AGRIKULTÚRA” A helyes agrárpolitika **funkciói** (fontossági sorrendben):

Az ország lakosságának egészséges élelmiszerekkel és megújuló energiával való biztonságos ellátása; a lakosság zöme jövedelmével összhangban álló árszinten, a gazdasági szubszidiaritás (lásd az 1.4.11. pontot) elvének megfelelően; osztársadalmi szinten gazdaságos módon. Egy szemléltető példa az **osztársadalmi gazdaságosságra**: Tegyük fel, hogy egy mezőgazdasági művelésre alkalmas, de - belföldi szükséglet híján - parlagon heverő földrészlet tájértékének fenntartása évi 1 millió forintba kerül. E földrészleten a tájértéket is fenntartó “szelíd” technológiával, 1,3 millió forint önköltséggel - amely egy dolgozó évi bérét is magában foglalja - bizonyos mennyiségű exportálható termék állítható elő. Ha így - mondjuk - 0,5 millió Ft bevétel szerezhető, nyilvánvaló, hogy érdemes fenntartani a termelést, mert olcsóbban őrizzük meg a tájat, és egy embernek is kenyeret adunk.

A vidék fejlesztése és megőrzése; a vidéki népesség magas szintű életminőségének és emberi méltóságának biztosítása (aminek nélkülözhetetlen eleme a teljes foglalkoztatás). A vidék a mezőgazdaság léte, működésének színhelye. Ennek megfelelően vidék minden olyan terület, ahol a lakosság jelentős része mező- és erdőgazdasági tevékenységből él. E cél tagolása: /a/ a vidéki lakosság jövedelemszerzési lehetőségeinek és ezáltal megélhetési körülményeinek javítása; /b/ a mezőgazdasági termelés természeti erőforrásainak (termőföld, táj, természetes élővilág) megőrzése, fejlesztése, a fenntartható mezőgazdasági termelés alapfeltételeinek biztosítása; /c/ a vidéki társadalmi közösségek, táj- és kultúrhagyományok megőrzése és fejlesztése. (“A nemzeti agrárprogram alapelvei” - FM 1997.3.6.)

a kisközösségi szolidaritás és önrendelkezés fejlődésének elősegítése;

az ország tájai ökológiai értékének helyreállítása ill. megőrzése;

a termékfölöslegeknek gazdaságos külpiaci értékesítése, a haszonnak a termékpálya résztvevői közti méltányos elosztásával.

A helyes agrárpolitika **alapja** - a profitmaximálásnak (“a tőke szabad áramlásának”) mindent alárendelő **agrobiznisz**-szemlélettel szemben - az **agrikultúra** szemlélete.

Ángyán József írja a két egymással szembenálló mezőgazdasági jövőképről (amelyek persze szerves részei az egész társadalmi organizmusra vonatkozó jövőképváltozatoknak): *“Két irány jól elkülöníthető, az egyik a nagyipari agrár-modernizációs irány, újra tizenötmillió tonna gabona bővületében, ami ... beszállítói érdekeknek, a nagytőke érdekeinek felel meg. Mi egy ökoszociális környezetben gondolkozunk a vidék fejlődéséről és az agrárium jövőjéről. Vagyis a környezet meg a vidéken élő emberek és közösségek továbbélésének lehetőségeit biztosító mezőgazdaságban gondolkodunk, ami jelentősen eltér a mezőgazdaság iparszerű szemléletétől.”* (Ökotáj 27-28.szám 2001)

Az **agrobiznisz**-szemlélet jellemzői:

?Ideálja az iparszerű (zárt, ember által szabályozott tér, funkcionális kapcsolatokon

alapuló, kívülről vezérelt, pontosan kiszámított és kiszámítható folyamatok, stb.), nagy mesterséges eredetű anyag- és energiafelhasználású mezőgazdálkodási rendszer.

A természettől való függetlenedés, mesterséges szabályozás, a természeti erőforrások fokozatos kicserélése (helyettesítése) mesterséges erőforrásokkal.

Mindezek érdekében koncentrációra és centralizációra törekszik, növeli az üzem-, tábla-, gép-méreteket, igyekszik minél nagyobb "homogén" területeket kialakítani. A teret alakítja a feladathoz, és nem a tér adottságaihoz illeszkedő tevékenységeket keres.

Mivel e szemlélet képviselői számára a tökemegtérülés, az ökonómiai hatékonyság az egyetlen mérce, "az élők munkájának hatékonyságának javítása" jelszavával automatizált rendszereket alkalmaz. A foglalkoztatást ezzel visszaszorítja a vidéken, és olyan energiahordozókat és ipari termékeket hoz be a régióba, amelyeket valahol máshol, általában külföldön állítottak elő. Tehát az ottani munkanélküliséget vezeti le itt. Vagyis ez egy olyan rendszer, amelynek nincs szüksége a vidéki embereinkre.

E szemlélet szerint sommásan: "A mezőgazdaság olyan ipar, amelynek a célja, hogy növényi és állati eredetű termékek előállításával profitot termeljen." (Albert Thaer, a német mezőgazdaság nálunk is széltében tisztelt klasszikusa írta ezt 1810-ben.)

A többfunkciós "agrikultúra" jellemzői:

Célja nem a profitmaximálás, hanem az e pont bevezetőjében felsorolt funkciók ellátása.?

Alapelve a környezeti alkalmazkodás, vagyis az, hogy a földet mindenütt arra és olyan intenzitással használjuk, amire a legalkalmasabb, ill. amit képes károsodás nélkül elviselni.

?Nem uniformizálásra ("macdonaldosításra") törekszik, hanem a szerves fejlődésben kialakult, az idők során kiválogatódott helyi rendszerek felkarolására.

?A gazdálkodás során a tér gazdasági, környezeti és társadalmi, regionális funkcióit egyaránt figyelembe veszi, és olyan rendszereket alkalmaz, amelyeknek e három dimenzióban mért összhatékonysága a legnagyobb.

Körfolyamatokra épülő agrárökoszisztémákat alkalmaz.

?A diverzitást (sokszínűséget) védő, speciális minőséget előállító és foglalkoztatást biztosító gazdálkodási rendszereket alkalmaz.

Az agrárstratégia fontos eleme, és egyben a hosszútávú vízgazdálkodás kulcsa hogy a nagyon hatékony, és a természethez jól igazodó ősi **foki gazdálkodás** visszatanolása és elterjesztése nagy folyóink mentén. (Lásd a függelék.)

2.3.11. A természetes társadalomhoz igazodó energia-stratégia

Idézzük a magyar Energia Klub célmegfogalmazását (Heinrich Böll Alapítvány "Joh'burg Memo" 2002., 84.old.): "Célunk az energiatermelés és energiafelhasználás környezeti és társadalmi problémáinak minimalizálása. Ezért egy olyan fenntartható, atomenergia-mentes energetikai rendszer létrejöttét támogatjuk, amely decentralizált, diverzifikált és a legkisebb költség elvén nyugszik. Decentralizált, azaz sok kis, helyi forrásból táplálkozó egység együttműködésén alapul. Diverzifikált, tehát több lábon álló, sokszínű, amely az erőforrások racionalizálásától az energiahatékonyságon és

takarékosságon keresztül a megújuló energiaforrások kiaknázásáig terjed.”

Pontokba foglalva: A természetes társadalom energia-stratégiája a következő követelményeknek kell, hogy megfeleljen:

- /a/ Elhanyagolhatók legyenek a hosszú távú környezeti hatások (klíma-semlegesség, nulla katasztrófaveszély, minimális - különösen toxikus - hulladék-képződés).
- /b/ Megújuló energiaforrások használata.
- /c/ A felhasználók nem kerülhetnek kiszolgáltatott (zsarolható) helyzetbe.
- /d/ Olcsóság.
- /e/ Hazai erőből megvalósítható és működtethető rendszerek.
- /f/ Ki kell használni a meglévő (nem, vagy csak sokára kiváltandó) erőművek és a fogyasztók esetében a meglévő hatékonyság növelési lehetőségeket.

Az első követelmény már eleve kizárja a stratégiából az atomerőműveket, mivel minden atomerőmű potenciális Csernobil. *“Egy csernobili katasztrófának a szakszerűen vezetett atomerőművek esetében elhanyagolhatóan kicsi a valószínűsége”* - mondják a szakértők. Több millió embert fenyegető katasztrófa esetében azonban elég a katasztrófa valószínűségét csökkenteni (hol a biztosíték a szakszerűségre? látjuk Pakson), hanem - ha van rá lehetőség - ki kell zárni a katasztrófát. Erre pedig több lehetőség is van, csupán megvalósításuk ütközik ágazatilag az atom-lobbi, egészében pedig minden központosító hatalom, így a világhatalomra törő pénzhatalom érdekeivel, mert míg az atomerőművek - mint minden központi nagyerőmű - kitűnő eszközök nem csak a profitszerzésre, hanem az egy-egy központból ellátott milliós tömegek kézbentartására is, a kézenfekvő, veszélytelen, decentralizált alternatívák kivennék a gyeplőt a hatalmasok kezéből, és erős támaszok lennének a kiszolgáltatottság és kizsákmányolás ellen küzdő helyi közösségek számára.

A követelményeknek megfelelő lehetőségek: a szélkerekek, a napenergiát hasznosító technológiák, a földhőt hasznosító eljárások, ... és még meg sem említettük azokat a nagyon ígéretes technológiákat, amelyek még kísérleti vagy kutatási fázisban vannak, de a kutatások-fejlesztések legfőbb gátja éppen a világhatalomra törők ellenérdeke.

Példaképpen egy olyan alternatívát említünk meg, amely nagy mértékben megfelel valamennyi felsorolt követelménynek, emellett a magyar ipar mai katasztrófális állapotában is rövid idő alatt országosan elterjeszhető lenne minden külföldi műszaki és pénzügyi segítség nélkül. Ez a **kapcsolt kiserőművek** alternatívája. Szakmailag közhely, hogy például Magyarországon a helyi közösségek által működtetett és tulajdonukban lévő 10-15 ezer kapcsolt kiserőművel kiváltható lenne a teljes paksi atomerőmű. (Az erőmű derék dolgozóinak képzettségükhöz méltó foglalkoztatását persze a kormánynak meg kellene oldania.) E kiserőművek egy részét **biomasszával** (azaz mezőgazdasági eredetű energiahordozókkal: energiafűvel, energiaerdővel, szalmával, biogázzal, stb.) kellene táplálni, ami a földből élőket segítené. A helyi kiserőművek által melléktermékként termelt hőt pedig jól fel lehetne használni fűtésre, melegvíz szolgáltatásra és hőigényes élelmiszer-gazdasági technológiák táplálására (fóliázás, aszalás, hűtés, lekvár főzés, tejfeldolgozás, stb.). Ez megint csak javítaná a gazdálkodók boldogulási lehetőségeit. (És persze megint nem érdekük a földünket fillérekért megszerezni kívánó multiknak.) 10-15 ezer gázmotor legyártására a Rába gyár teljesen alkalmas (hiszen évente kb. ennyi autóbuzsmotort gyártott), és itt is sok

dolgozó kenyerét tenné biztosabbá ez a program.

Egy fél falut ellátó 110 Kw-os kapcsolt kiserőmű (amelynek fölös áramtermelését a mai törvény szerint is köteles megvásárolni a nagyhálózat), e könyv írásakor 20-25 millió forintért megvalósítható, és 2-3 év alatt megtérül. Egy 15.000 ilyen egységnek megfelelő program, amely tehát a paksi atomerőművet kiváltja és ezzel a teljes mai magyar energiaigény 40%-át kielégíti mintegy 400-500 milliárd forintból megvalósítható. Ebből levonandó 100-150 milliárd forint, mivel ennyire becsülik a Paksi Erőmű élettartam-hosszabbítása költségét. (A megmaradó 300-400 milliárd forint a 4-es metró költségének nagyságrendje.) És ezt a pénzt sem külföldi kölcsönből kellene biztosítani - mint ahogy a metrónál tervezik -, még akkor sem, ha mai pénzgymarmi helyzetünkkel számolunk, mert amíg nem kerülünk be az euró-zónába - és ez még jó néhány év - a parlament felfüggeszhetné a Magyar Nemzeti Bank "függetlenségét", és hazai pénzkibocsátással fedezhetné a kiserőmű-projektet. Az ennek nyomán felpezsdülő hazai mezőgazdaság és ipar biztonsággal felszívna az így kibocsátott pénzt, így emiatt nem nőne az infláció.

E könyv keretei nem teszik lehetővé - meg sem kívánják - hogy a fő irányokon túl e helyen felvázoljuk a természetes társadalommá váló Magyarország teljes energiastratégiáját, de az elmondottakból nyilvánvaló, hogy ez mind műszakilag, mind pénzügyileg a mai - akár nyugdíjas - magyar szakemberekkel hónapok alatt elvégezhető, majd néhány év alatt megvalósítható feladat. "Csupán" a politikai-hatalmi feltételeket kell megteremteni hozzá.

(A függelékben olvashatunk egy a kérdés globális kezelésére vonatkozó javaslatról.)

2.3.12. A fenntartható közlekedésről

(Lukács András)

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) meghatározása szerint ez olyan közlekedést jelent, amely nem veszélyezteti a lakosság egészségét és az ökoszisztémákat, továbbá a közlekedési igényeket úgy elégíti ki, hogy a megújuló erőforrásokat lassabb ütemben használja fel, mint az újratermelődésükhöz szükséges idő, a nem megújuló erőforrásokat pedig az azokat helyettesítő megújuló források előállításának üteménél lassabban használja fel. Ennek megfelelően az OECD Közlekedési csoportja a következő alapelveket hagyta jóvá, amelyek megfelelnek fenntartható közlekedés követelményének:

- **Elérhetőség:** Minden embernek joga van arra, hogy ésszerű korlátok között elérjen más embereket, helyeket, árukat és szolgáltatásokat.
- **Egyenlőség:** A nemzetek, az állami szervek és a közlekedési szervezetek feladata, hogy társadalmi, regionális és életkori tényezőktől függetlenül egyenlő lehetőségeket biztosítsanak mindenkinek, köztük a nőknek, a szegényeknek, a vidéken élőknek, a fogyatékosoknak és a gyermekeknek, alapvető közlekedési igényeik megvalósításához. A fejlett gazdaságoknak együtt kell működniük a fejlődő gazdaságokkal, hogy elősegítsék a fenntartható közlekedési rendszer kialakítását.
- **Az egyén és a közösség felelőssége:** Az egyének és a közösségek feladata, hogy természeti környezetük fennmaradását szolgálják, fenntartható közlekedési és fogyasztási megoldásokat válasszanak.

- **Egészség és biztonság:** A közlekedési rendszerek tervezése és működtetése során elsődleges szempontként kell figyelembe venni az egészség védelmét (beleértve a testi és lelki egészséget és a társadalmi jólétet is), az emberek biztonságát és a közösségek, települések életminőségének javítását.
- **Oktatás és társadalmi részvétel:** Az egyes embereknek és a lakossági szerveződéseknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a fenntartható közlekedési megoldások döntéshozatali folyamatában részt vehessenek, és a döntéshozatalhoz szükséges tudást és eszközöket elsajátíthassák.
- **Integrált tervezés:** A közlekedési kérdésekben döntési felelősséggel bíró szakembereknek törekedniük kell arra, hogy más, kapcsolódó területek, így a környezetvédelem, az egészségügy, az energetika, a pénzügy és a városrendezés szakembereinek, szervezeteinek véleményét is kikérjék a tervezés során.
- **Területhasználat és erőforrás-gazdálkodás:** A közlekedési rendszerek megvalósítása csakis a földterületek és más természeti erőforrások leghatékonyabb felhasználása, az élőlények természetes környezetének védelme és a biodiverzitás [a fajták sokfélesége] fenntartása mellett történhet.
- **A környezetszennyezés megelőzése:** A közlekedési igényeknek úgy kell megfelelni, hogy a kibocsátott anyagok ne károsítsák az emberek egészségét, ne okozzanak éghajlatváltozást, ne veszélyeztessék a Föld élőlényeiének fennmaradását és ne borítsák fel az ökológiai folyamatok egyensúlyát.
- **Gazdasági jólét:** Az adó- és a gazdaságpolitika a fenntartható közlekedést kell szolgálja. Olyan piaci mechanizmusokat kell kialakítani, amelyek révén a közlekedést igénybe vevők igazságosan megfizetik a jelenlegi és a jövőben várható társadalmi, gazdasági és környezeti költségeket.

A jelenlegi közlekedési rendszer, és különösen annak további növekedése azonban fenntarthatatlan - ezt szintén az OECD állapította meg, majd ugyanezt mondta ki az Európai Unió 2001-ben megjelentetett új közlekedéspolitikájában. Tehát egy gyökeresen új közlekedéspolitikára van szükség, amely

- kiszolgálja, nem meghatározza a területfejlesztési és településpolitikát;
- vonzóvá teszi a gyalogos és kerékpáros közlekedést;
- előtérbe helyezi és előnyben részesíti a közösségi közlekedést,
- előnyben részesíti a meglévő infrastruktúra és járműállomány működtetését, fenntartását és felújítását a teljesen új beruházásokkal szemben;
- elismeri az új infrastruktúra forgalomgerjesztő hatását, és a kínálatszűkítés forgalomcsökkentő hatását, és ezért ez utóbbit részesíti előnyben;
- elősegíti a vasúti, vízi és kombinált szállítás fejlődését, miközben megnehezíti a közúti és légi közlekedés forgalomnövekedését;
- gátak közé szorítja az egyéni gépkocsi-közlekedést;
- megfizeteti a közlekedést használókkal az általuk okozott összes költséget, beleértve a környezeti és egészségi károkat (különböző adók és díjak formájában, valamint a támogatások felszámolásával);
- figyelembe veszi a társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi következményeket;
- a közlekedést igénybe vevők, az adófizetők, és a közlekedési ártalmakat elszenvedők, ill. az ezeket képviselő társadalmi szervezetek együttműködésén alapul;

- hatékony közlekedési tudatformálási programot hajt végre.

A következőkben csak egy témára térünk ki, az *autópálya-építések* kérdésére, mivel az elkövetkező években erre a célra sok száz milliárd forintot kívánnak elkölteni. Az autópályák építésének egyik fő indokaként azt szokták felhozni, hogy általuk javul az érintett térség elérhetősége. Ez persze igaz, ha azt nézzük, hogy mennyi időt tölt az autó, a busz vagy a kamion az autópályán. Általában kevesebbet, mint ha a vele párhuzamos utakon haladna. Ha azonban a szélesebb összefüggéseket tekintjük, akkor a helyzet egyáltalán nem ilyen egyértelmű.

Mivel a rendelkezésre álló források igen korlátozottak, az autópályák építésére fordított pénzt a közlekedés egyéb területeiről kell elvonni. Például a meglévő közutak karbantartásától, a tömegközlekedés működtetésétől, a vasúthálózat fenntartásától, a kerékpáros és gyalogosközlekedés feltételeinek javításától. ***Ennek következtében össztársadalmi szinten jóval nagyobb mértékben romlik az elérhetőség, mint amennyit esetleg javul az autópályák létesítésével.***

Az autópályákon zajló forgalom túlnyomó része lakott településrészekről indul, illetve oda érkezik, így ezek útjaira számottevő többletforgalom zúdul. Tehát az autópályák *csak a települések közötti szakaszokon csökkentik az utazási időt, a településeken belül sok esetben növelik azt.* Budapesten például jól láthatók ennek katasztrofális hatásai. A fővárosban és környékén több százezer ember tölt naponta 20-30 percet vagy többet közlekedési dugókban az autópályák bevezető szakaszain és az azokhoz csatlakozó utakon. A több százmilliárd forintba kerülő autópályák jóval kevesebb ember eljutási idejét csökkentik legfeljebb ennyi idővel!

Az elérhetőséget - bár jelentősége sok esetben tagadhatatlan - nem szabad fetiszizálni. Az elmúlt években például több százezer ember költözött ki Budapestről a környező településekre, vállalva, hogy a korábbinál akár egy-két órával is több időt tölt közlekedéssel csak azért, hogy ő és családja jobb körülmények között lakjon. Tehát tömegesen részesítették előnyben az egészséges lakókörnyezetet a jobb elérhetőséggel szemben azok a polgártársaink, akik megtehették.

Magyarország egyes térségeiben a vállalkozások exportképességét aligha növeli, ha az utolsó 100-150 kilométeren 10-20 percet lehet nyerni, miközben exportunk legnagyobb része 1000 kilométernél távolabbra irányul (legnagyobb felvevőpiacunk Németország). Ráadásul a kamionok a határokon ennél jóval több időt töltenek el várakozással. Számtalan termék esetében a több ezer kilométerre lévő országokból származó import hatékonyan versenyez a közvetlen közelben előállított magyar termékekkel is. Ez szintén azt mutatja, hogy a 10-20 perces megtakarítás nem sokat számít.

Ha pedig a kormányzat valóban fontosnak tartja az elérhetőség javítását (és a települések tehermentesítését), s úgy véli, hogy ehhez sok százmilliárd forintot kell autópálya-építésre költenie, akkor miért riasztja el azok lehetséges használóit az autópályadíjakkal? A másik oldalról pedig, ha az autópályák valóban olyan fontosak, olyan sokat érnek a közlekedők, a fuvarozók számára, akkor miért kerüli el a személy- és tehergépkocsik jelentős része a fizető autópályákat, és miért használja a településeket kettészelő, párhuzamos régi utakat?

Az iparilag fejlett országok példája is azt bizonyítja, hogy még a leggazdagabb nemzeteknek sincs annyi pénzük, hogy útépitésekkel megoldhatnák a közlekedési torlódások egyre növekvő problémáját. Az Egyesült Államok jól ellátott autópályákkal, gyorsforgalmi utakkal rendelkezik, a közlekedési dugók következtében keletkező károk

mégis meghaladják az évi 100 milliárd dollárt. Ráadásul a megoldás érdekében hozott intézkedések tovább rontottak a helyzeten. 1990 és 2000 között az USA nagy agglomerációiban 22 milliárd dollárt költöttek utak építésére és szélesítésére azzal a céllal, hogy csökkentsék a torlódásokat. Az eredmény: ugyanezen időszak alatt, ugyanezek a területeken a közlekedési dugókban eltöltött idő 41 százalékkal növekedett!

Közgazdasági és közlekedési szempontból egyaránt megkérdőjelezhető, hogy van-e értelme olyan területekre vezetni autópályákat, ahol mind az országos közutak, mind a helyi (önkormányzati kezelésben lévő) utak leromlottak, felújításra szorulnak. Az aránytalanság óriási. Az autópályák néhány száz kilométer hosszúak, míg az egyéb országos közutak hossza 30 ezer kilométer, az önkormányzati utaké pedig meghaladja a 100 ezer kilométert. *“Miután a Világbank alaposan megvizsgálta a magyarországi autópálya-igényeket, arra a következtetésre jutott, hogy gazdaságilag sokkal fontosabb az országnak a meglévő úthálózat karbantartása, mint új autópályák építése. Az elégtelen útkarbantartás a magyar gazdaságnak évente több tízmilliárd forint veszteséget okoz, számottevően károsítva a járműveket is.”* Ezt írta Walter Hook, a New York-i székhelyű Közlekedés- és Fejlesztéspolitikai Intézet igazgatója. Ugyanakkor a közlekedési tárca adatai szerint az országos közúthálózat karbantartására, felújítására évente feleakkora összeg jut, mint amekkora csupán a szinten tartáshoz szükséges lenne. A helyi önkormányzatok kezelésében lévő közutak esetében általában még rosszabb a helyzet. Mindez azt jelenti, hogy a nemzeti vagyonunk tetemes részét képező útjaink és hídjaink egyre gyorsuló ütemben mennek tönkre. Ha így folytatjuk, akkor lesz néhány száz kilométer új autópályánk, amelyeket egyre nehezebb lesz megközelíteni.

A legújabb nemzetközi kutatások nem igazolják azt a nézetet, hogy az autópályák szükségszerűen hozzájárulnak az általuk érintett térségek fejlődéséhez. A téma elismert brit kutatója, John Whitelegg 1994-ben több nagy-britanniai térség tanulmányozása során semmiféle összefüggést nem talált a vizsgált térségek gazdasági fejlődése és az autópályához való közelsége között. Számos olyan város mutatott fel gyenge gazdasági teljesítményt és nagy munkanélküliséget, amelyeket autópályával könnyen meg lehetett közelíteni, míg az autópályáktól távolabb eső városok között szép számmal voltak olyanok, amelyek viszonylag gyorsan fejlődtek. Whitelegg kutatásai szerint az autópályák kiépítésekor általában nem keletkeznek új munkahelyek, hanem a meglévők átcsoportosítása következik be. Ez a folyamat különösen hátrányosan érinti a kevésbé fejlett térségeket, ahol munkaalkalmak szűnnek meg, és amelyek termékeit kiszorítják a fejlettebb területekről behozott áruk.

A brit kormány a téma legkiválóbb szakértőiből egy külön bizottságot hozott létre a kérdés megvizsgálására. A bizottság 1999-ben elkészült jelentése is egyértelműen cáfolta, hogy automatikus kapcsolat lenne a gyorsforgalmi utak építése és a gazdasági fejlődés között. Phil Goodwin professzor, a kutatási program vezetője szerint korábban a közlekedés növekedésére úgy tekintettek, mint a gazdasági fejlődés egyik hajtóerejére, manapság azonban egyre inkább ennek az ellenkezője kezd igaz lenni: a közlekedés korlátlan növekedése a gazdasági fejlődés fékjévé válhat. Lehetetlen ugyanis annyi pénzt előteremteni, amennyit a fokozódó forgalomhoz szükséges infrastruktúra igényelne.

John Whitelegg vizsgálatai arra is rámutattak, hogy régebben, amikor a nagy nyersanyag- és energiaigényű ágazatok jelentették a gazdaság húzóerejét, a szállítási

költségeknek sokkal nagyobb jelentőségük volt. Ma már azonban az információk, technológiák, gondolatok és az innováció áramlása határozza meg a gazdasági fejlődést. A vállalatok vezetői cégük telepítésekor a hatóságok nyújtotta pénzügyi és egyéb kedvezmények mellett elsősorban olyan tényezőket vesznek figyelembe, mint például a magasan képzett munkaerő és a fejlett informatikai rendszerek megléte, a magas színvonalú oktatási intézmények közelsége, az egészséges környezet, a gazdag kulturális és rekreációs lehetőségek.

Az Európai Unió állam- és kormányfői 2000 márciusában lisszaboni csúcstalálkozójukon elhatározták, hogy az EU 2010-ig megvalósítja a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudás alapú gazdaságát. A csúcstalálkozó zárónyilatkozata szerint, ha Európa az új, tudásalapú társadalomban versenyképes akar maradni, akkor most kell cselekednie, mert néhány év múlva ez már nagyon költségessé válik, ha egyáltalán lesz rá lehetőség. *Ennek érdekében elsősorban az emberekbe kell befektetni: jelentősen növelni kell az oktatást, a képzést és a lakosság egészségi állapotának javítását szolgáló összegeket.* A jelenlegi magyar kormánynak is ez a kinyilvánított célja: *“A kormány programjának középpontjában a tudásalapú társadalom megteremtése áll.”* A korlátozottan rendelkezésre álló forrásainkat erre a feladatra kellene hát összpontosítani, nem pedig a hatalmas energia- és nyersanyagigényű közúti közlekedés és az azt tovább gerjesztő autópálya-építés támogatására.

Mindenképpen elvárható lenne, hogy a döntések ma már ne úgy szülessenek, mint az elmúlt évtizedek számos - utóbb csődöt mondott - állami nagyberuházása esetében. Sokoldalú, nemzetgazdasági szintű vizsgálatokkal, minden lényeges szempontot figyelembe vevő költség-haszonelemzésekkel kell(ene) a döntéseket megalapozni. Egyúttal meg kell szüntetni az egyoldalú tájékoztatást, és az ellenérveknek is megfelelő nyilvánosságot kell biztosítani.

2.3.13. Ökopolitika

Az ökopolitika feladata a fennmaradás ökológiai feltételeinek megteremtése és fenntartása. (Irányelveit és központi nemzetközi intézményére vonatkozó javaslatot lásd a függelékben.)

Az ökopolitika fontos feladata a “vad” technológiák “szelíd” technológiákkal való kiváltása. A fennmaradást veszélyeztetőnek (“**vad**”-nak) tekintjük azokat a - nyersanyag-nyerésből, földolgozásból, szerelésből, csomagolásból, szállításból, hulladékfeldolgozásból, és mindeközben energia-felhasználásból összetevődő - **technológiai ciklusokat**, amelyek

- úgy használnak szűkös nyersanyagokat, hogy ezeket a ciklus végén nem nyerik vissza; és/vagy
 - káros anyagokat bocsátanak ki; és/vagy
 - nem foglalják magukban a hulladék ártalmatlanítását; és/vagy
 - meg nem újuló energiát fogyasztanak; és/vagy
 - csökkentik a természeti sokféleséget (diverzitást).
- (E károktól mentesek a **szelíd technológiai ciklusok**.)

Az ökopolitika egyik alapvető eszköze az **ökoadó-rendszer**. Lényege:

- a káros technológiai fázisokat közpénztári befizetésre kötelezi;
- e befizetéseket olyan kutatásokra-fejlesztésekre fordítja, amelyek célja a "vad" technológiai ciklusok "megszelídítése";
- a befizetés mértéke úgy nő, ahogyan létrejön ill. megjavul a műszaki-gazdasági lehetőség a "vad" technológiai fázisok "szelíd"-re váltására, azaz, akkor a legnagyobb a készlet, amikor már elemi ésszerűség a váltás.

2.3.14. A külkereskedelmet szabályozó váltópiac

a/ Gesell példája

Gesell azokkal vitatkozva, akik a gazdaság bajait onnan eredeztetik, hogy arany(alapú) pénz helyett papírpénzt vezettek be, személetes példát mutat be arra az automatizmusra, amely a klasszikus kapitalizmusban nemzeti valutákra kibocsátott váltók szabad forgalma révén a külkereskedelmet szabályozza. (A váltó, mint az 1.4.6. pontban láttuk: egyedi fizetési kötelezettséget megtestesítő okmány.) Idézzük Gesell főművéből:

“Látják ott a citromokat a zöldségeskofa boltjában? Ezek Malagából jöttek. És a ládák, amelyeket ott a pályaudvarra görgetnek a Finsterburgi Napernyő Rt-től jönnek és Sevilla-ba mennek. Le lehet ezt a két üzletet bonyolítani papírpénzzel, német és spanyol papírpénzzel, az arany kizárásával?

Ha az a kereskedő, aki a citromot Spanyolországból *behozza* egyben ugyanaz volna, aki a napernyőket Spanyolországba *kiviszi*, akkor mindenki rögtön belátná, hogy mindkét ügylet lebonyolítása papírpénzzel zavartalan. Az ember Sevilla-ban eladná a napernyőket *spanyol papírpénz* ellenében, és ezzel a papírpénzzel Malaga-ban citromot vásárolna, és kifizetné. Tehát *a citromot napernyőkkel fizetné meg*. És ez az üzlet végtelen gyakran ismétlődne anélkül, hogy az a körülmény, hogy a spanyol papírpénz Németországban nem érvényes, az üzletnél bármilyen zavart okozna. A spanyol papírpénzt, amit a napernyőkért kap, Spanyolországban adja ki citromért, és a német papírpénzt, amit a citromért kap, a napernyők megvásárlásánál használja fel. Tőkéje állandóan változik; ma citromból áll, holnap német márkából, aztán ismét napernyőből, majd spanyol pezetából. A kereskedőt csak a nyereség érdekli, az, amit a tőke állandó anyagcseréje többletként jövedelmez. És arról, hogy egy nyereség minden szabály szerint fennmarad, nem a valuta gondoskodik, hanem a verseny törvényei.

De import és export csak kivételesen egyesülnek egy kézben. Szabály szerint itt is uralkodik a munkamegosztás, és ez a fizetés lebonyolítására egy különleges eljárást követel. . . . A dolgok a következőképpen bonyolódnak le: az ugyanazon a helyen lakó import- és export-kereskedők a tőzsdén [a "váltó-piacon"] találkoznak. Ott a német napernyő-exportőr eladja német márká ellenében a német citrom-importőrnek azt a követelését, amit a birtokában lévő Sevilla-ra szóló [Sevilla-ban beváltható] váltó testesít meg. Hogy ez milyen áron történik (átváltási kurzus, valutaingadozások), hamarosan látni fogjuk. Ezt a pezetában (spanyol valutában) kiállított váltót küldi . . . Malaga-ba, ezzel fizet az ott kapott citromért.

Ez a váltó így hangzik:

A bemutatás után 30 nappal fizessen Ön a Hamburgi Citrom-Importház

rendeletére 1000 pezetát, a mi aug.1-i számlánk értékét.

Finsterburgi Napernyő Rt.

Manuel Sanchez úrnak Sevilla-ba

Azt, hogy a váltót a német napernyő-exportáló eladta a német Citrom-Importháznak már a váltó szövege igazolja azzal, hogy a váltó kiállítása "a Citrom-Importház rendeletére" történt. A váltó továbbeladását a malagai citromexportáló számára a váltó hátoldalára jegyzik fel. Ott ez áll: "Számunkra a malagai Cervantes y Saavedra úr rendeletére. Hamburgi Citrom-Importház."

Malaga-ból a váltót egy bankházon keresztül Sevilla-ba küldik és ott Manuel Sanchez spanyol napernyő-importőr beváltja.

Ezzel a napernyő és citrom üzlet mind a négy részről el van intézve. A hamburgi Napernyő-Exportház és a malagai Citrom-Exportház megkapták a pénzüket, a hamburgi Citrom-Importház és a sevillai napernyő-importház kifizették a számlájukat. . . .Hasonlóképpen mennek a dolgok egyébként is, ha a váltót, ahelyett, hogy az importőr és az exportőr közti közvetlen forgalomban maradna, bankoknak adják át, ami rendszerint akkor történik, ha az importőr és az exportőr különböző helyen laknak. Mégis túlságosan messze vezetne, ha ezt az ügyletet is itt elmagyaráznánk. Lényeges eltérések nincsenek.

Egy fontos kérdést azonban itt még meg kell válaszolni: Hogyan jön létre a pezeta-váltó kurzusa (árfolyama) Hamburg-ban, azaz milyen árat fizetett a Citrom-Importház Hamburg-ban német pénzben egy idegen valutában kiállított váltóért? ...A váltók árát is, mint a citrom és a krumpli árát, kivétel nélkül a kereslet és a kínálat határozza meg. Sok krumpli, sok váltó = olcsó árak a krumpliért és a váltókért. Sok pezeta-váltót azonban akkor *kínálnak* Németországban, ha sok német árut exportáltak Spanyolországba, míg a másik oldalról a *kereslet* pezeta-váltók iránt Hamburgban akkor kicsiny, ha Spanyolországból kevés árut importáltak. Ebben az esetben esik a pezeta ára (árfolyama, kurzusa), mint ahogy emelkedik, ha az ellenkező helyzet alakul ki.

Amíg a behozatal és a kivitel nem változik, a váltók iránti kereslet és kínálat is egyensúlyban van. A változás azonban azonnal beáll, amint bármilyen okból az árak Spanyolországban (hogy a példánál maradjunk) vagy Németországban általános szintjüket elhagyják. Ha például Spanyolországban nőnek az árak árai, mert ott viszonylag több papírpénzt bocsátottak ki, mint Németországban, akkor e magas hazai árak révén a külföldi árak a szokásosnál csábítóbbak lesznek, míg ugyanakkor a spanyol árak kivitele ugyanezen magas árak miatt kevésbé vagy egyáltalán nem jövedelmezőnek bizonyul. Akkor nő a behozatal Spanyolországba, és csökken a kivitel. Akkor a pezeta-váltók kínálata Hamburgban nagy lesz, és a pezeta-váltók iránti kereslet kicsi. *És a kínálat és a kereslet határozzák meg a pezeta piaci árát.* Akkor a pezetaért Hamburgban 0,80 helyett csak 0,75-öt, 0,70-et vagy kevesebbet fizetnek. Akkor a Napernyő-Exportház a Sevilla-ra kiállított váltóért német papírpénzben már nem ugyanazt az összeget kapja, mint korábban, hanem kevesebbet, és amikor azt hitte, hogy a magas árakkal, amit Sevilla-ban a napernyőkért kapott, a szokásosnál többet keresett, azt *visszaadja a csökkenő pezeta kurzuson való váltóeladásakor.* Fordítva a Citrom-Központ azt, amivel a citrom magas ára miatt márkában többet fizetett, most a pezeta-váltó hamburgi megvásárlásakor visszanyeri.

Ez a játék mindaddig tart, amíg a spanyol papírpénz-politika révén megnőtt áruárak a pezeta-árfolyam megfelelő csökkenésével kiegyenlítődnek, és ezzel a magasabb behozatalra, kisebb kivitelre való ösztönzés újra elvész. *A behozatal és kivitel közti egyensúly tehát a váltóárfolyam-ingadozás révén önműködően létrejön, és ez azt jelenti, hogy nincs szükség különleges tartalékolásra a kétoldalú papírvaluta közti*

veszteséges mérleg kiegyenlítésére, mert ilyen veszteséges mérlegek nem jöhetnek létre.”

Emeljük ki azt, amit Gesell csak melleleg említ: mi történik akkor, ha az általános árszint egyik országban sem változik (nem bocsátanak ki túl sok papírpénzt), de mondjuk Spanyolországból - hogy Gesell példájánál maradjunk - bármilyen okból egyszer csak kevesebbet exportálnak, mint amennyit oda importálnak. A kiegyenlítő mechanizmus ugyanúgy működik, mint fentebb láttuk: a váltó-piacon kisebb lesz a kereslet a pezetáról szóló váltók iránt, mint a más valutákra szóló váltók iránt, következésképpen a pezeta árfolyama csökken a többi valutához képest.

b/ Mi a helyzet az Európai (monetáris) Unióban?

Gondoljunk végig egy szélső helyzetet, hogy tisztábban lássuk a tendenciát.

Az 1.3. alfejezetben bemutatott második gondolat kísérletet játszunk le létező nevekkel: Úgy alakul, hogy Magyarországon minden iparcikket drágábban tudnak előállítani, mint - mondjuk - a német cégek Kínában, és minden mezőgazdasági árut drágábban, mint - mondjuk - a francia cégek Algériában. Ebben az esetben minden áru "olcsón" jelenik meg a magyar szupermarketekben, csak éppen - a "felső tízezren" kívül - nincs aki megvehetné, mert mindenki munkanélküli. (Egyszerűsítésképpen most ne vegyük számításba a nyugdíjasokat és a segélyen élőket, ne vizsgáljuk, hogy ilyen helyzetben miből fizet nekik az állami költségvetés.) Egy darabig lehet próbálkozni a bérek továbbcsökkentésével, de mivel a bérek a mai világban - az automatizálás és a hasonló hatású technológiák következtében - csak egy töredékét teszik ki a termékek önköltségének, ez nem fordítja meg a helyzetet. Valamennyi magyar munkabíró ember felkerekedhet, hogy más országban keressen munkát, ott, ahol nincs munkanélküliség, ahol munkaerő-kereslet van. De hol van ilyen ország?

c/ . . . és a természetes gazdaságban?

A természetes gazdaságban demokratikus szervek által kibocsátott nemzeti valuta van érvényben, amelynek idegen valutáért való eladását a kormányzat szigorúan ellenőrzi. A szabályosan, kereskedelmi ügyletből származó váltókat - mint Gesell példájában - államilag ellenőrzött váltó-piacon (tőzsdén) adják-veszik, így tehát működik az ott bemutatott kiegyenlítő mechanizmus. Mivel az alapvető létfontosságú árukat, energiát és szolgáltatásokat (egészségügy, oktatás, posta, közlekedés) a gazdasági szubszidiaritás (lásd az 1.4.11. pontot) elvének megfelelően zömmel a kistáji, azt kiegészítve a regionális és országos, tehát mindenképpen hazai erőforrásokból elégítik ki, csak az e fölötti teljesítmények kerülnek exportra, és az e fölötti igények kielégítését szolgálja az import. Következésképpen ha a külkereskedelemben romlanak a cserearányok (és ezért esik a forintra kiállított váltók árfolyama), ez nem rendíti meg a magyar lakosság létbiztonságát.

E mechanizmus mellett kiegészítő szabályozóként a kormányzat rendelkezésére áll a vámpolitika is.

2.4. KULTURÁLIS SZFÉRA

2.4.1. Általános elvek

A természetes társadalom kulturális szférája - a társadalmi hármasság tagozódás szellemében (lásd a 2.1. pontot) - alapvetően a benne résztvevők önszerveződése folytán strukturálódik és működik. Így ad keretet a társadalom minden tagjának ahhoz, hogy a nemzet és az emberiség kultúrkincséből elsajátíthassa mindazt, amit a maga számára kiválaszt, és hogy ezt a kincstárt saját szellemi alkotó tevékenységével gazdagítsa.

Fontos kapocs a kulturális szféra és a jogi-politikai szféra között, hogy a kulturális szféra önszerveződéssel létrejövő csoportosulásai (szakmai és érdekvédelmi szervezetek, szellemi műhelyek, kulturális intézményeket - iskolákat, színházakat, múzeumokat, kutatóintézeteket, stb. - működtető közösségek) delegátusokat küldenek az Országgyűlés második házába (lásd a 2.2.4. pontot). Ezzel intézményesítik a sajátos tevékenységükre vonatkozó állami törvények létrehozásában való döntő szerepüket. E törvénykezésnek tartózkodnia kell attól, hogy a kulturális élet bármely irányzatát, iskoláját jogi és/vagy gazdasági eszközökkel kedvezményezze vagy háttérbe szorítsa.

A kulturális szféra szerepe a másik két szférával kapcsolatban, mint láttuk: *“Az alkotni képes emberek és szellemi alkotások ‘termelése’ mindhárom szféra számára a szabadság szellemében, valamint az emberi és nemzeti öntudat és felelősségtudat ápolása.”* Mindezek döntő területe az iskolázás. Ennek néhány idevágó kérdésével foglalkozunk a következő pontokban.

2.4.2. A szabadság elve az alsófokú iskolázásban

Az **alsófokú oktatás-nevelés** területén két ellentétes szempont jelentkezik. Az egyik **a tanszabadság szempontja**: Minden embernek (nemzetközi egyezményekben és az Alkotmányban is rögzített) joga, hogy gyermekeit maga nevelje, oktassa, saját világnézete szerint, a maga választotta módszerekkel. A másik **a közérdek szempontja**: A közösségnek nyilvánvaló érdeke, hogy minden ifjú rendelkezzen azokkal az ismeretekkel és készségekkel, amelyek a társadalomba való harmonikus beilleszkedéshez szükségesek. A központi hatalom mindig hajlamos arra, hogy az iskolát - erre az érdekre való hivatkozással - az engedelmes alattvalókká nevelés szolgálatába állítsa. A másik véglet - védekezés-képpen - minden kötelezést, és egyben minden állami felelősséget is kiiktatna az oktatás-nevelés területéről. A következőkben egy kompromisszumos megoldást ajánlok (**középutas tanszabadság**), amelynek tételeit a megfelelő "porosz" tételekkel (**tan-uniformis**) szembeállítva emelem ki.

Középutas tanszabadság

Minden gyermek szülője, gondozója maga dönti el,

Tan-uniformis

Egy állami hivatalnok vagy testület (jó esetben többséggel megszavazott felhatalmazás alapján) dönti el,

hogy a gyermek hány éves korában, mit, milyen módszerrel, milyen intézmény keretében, kitől tanuljon, illetve milyen módszeres nevelési (szocializációs) hatások ériék.

E döntést a többség legföljebb az iskolázás végén teendő vizsgák előírásával, és a humanista értékekkel szemben álló tartalmak tiltásával korlátozhatja.

Bármely személy vagy csoport nyújthat oktatási ill. nevelési szolgáltatást, nyújthat segítséget ilyen kínálat létrejöttéhez, ill. fenntartásához.

Csak az a személy, csoport, intézmény nyújthat oktatási ill. nevelési szolgáltatást, akinek (amelynek) egy hivatalnok vagy testület engedélyezi.

A "középutas tanszabadság" e **jogi** feltételei mellett a közhatalomnak a **gazdasági feltételeket** is biztosítani kell, több ajánlás szerint úgy, hogy a szülő a közhatalomtól **utalványt** kap, amelyet a gyereke számára választott intézménynek ad át, az intézmény pedig ezt egy közkasszájánál beválthatja.

2.4.3. A szabadság elve a felsőfokú oktatásban

A *felsőoktatás szabadsága jelen helyzetének* jellemzésére a felsőoktatásról szóló, 1993-ban elfogadott magyar törvény néhány helyét idézem: A rektort, az intézmény vezetőjét a többségi szavazással, demokratikusan választott intézményi tanács *"felterjesztésére, majd ennek alapján a művelődési és közoktatási miniszter javaslatára a köztársasági elnök bízza meg, illetve menti fel."* *"Az intézmény vezetője az intézményben teljes munkaidőben foglalkoztatott közalkalmazott."* A munkáltatói jogkört a közoktatási miniszter gyakorolja. Ez a törvény a nem állami felsőoktatási intézményekre is vonatkozik, ott a fenntartó tesz javaslatot.

A tanszabadság elvének megfelelő *követelményekről* Kálmán Istvánt idézem ("Szabad Gondolat" 1998. különszám 7.-8. old.): *"Az államnak ... az a nagyszerű feladata van, hogy jogszabályokon keresztül biztosítsa az oktatási intézmények (beleértve a felsőoktatási intézményeket is) teljes öngazgatását, egyenlő finanszírozását, valamint gondoskodjon arról, hogy ez a jog alkotmányos jog legyen, és ne függjön az egymást követő kormányoktól. ... A főiskolák és egyetemek intézményesített tanítási és kutatási helyek, ahol a már felnőtté vált, önálló személyiség áll a középpontban. Ezért az intézmény .. diákok és főiskolai tanárok egyesülése. Az állam nincs olyan helyzetben, hogy meghatározza, mi a tudomány, a művészet, vagy a vallás. ... A szabad egyetem nem utópia, hanem Európában egyszer már valóság volt ... A középkor szabad egyetemein nem voltak privilegizált egyetemi tanárok, nem volt tanfelügyelet, a tanítás és tanulás semmilyen ellenőrzése nem létezett, nem volt vizsga. Csak egy szellemi közösség létezett a stúdium szolgálatában. A különböző diszciplínák számára nem voltak tanszékek, hanem a tanítási szabadság minden oktatásban érvényesült. Nem volt szakadék a professzorok és a diákok között. A diákok tanulva kezdték a stúdiumot, tanulva és tanítva folytatták, majd tanítva fejezték be. A főiskolák szuverének voltak az egyház és a világi hatalom mellett. A főiskola menedékjogot adhatott tagjainak. A középkori szabad egyetem a harmadik nagyhatalom volt a császár és a pápa mellett."*

2.4.4. Értelmiséget a szülőföldnek!

Az egyetemeket, főiskolákat tehát ismét szabaddá kell tenni, a felvételi rendszert, az ösztöndíj rendszert, a kollégiumi hálózatot pedig úgy kell kialakítani, hogy minden tájnak kiképződjék, és utánpótlódjék saját, helyi értelmisége. Erre vonatkozóan megfontolandó **Andrásfalvy Bertalan** javaslata (*"Értelmiséget a szülőföldnek"* Napi Magyarország 1999.6.8.): "Azokra kell bízni a fiatalok kiválasztását az egyetemi tanulmányokra, akik jól megismerhették már képességeiket, tehetségüket, jellemüket a több éven át tartó kapcsolat révén. Vagyis tanáraikra, az iskolára és az önkormányzatra. A fiatalok értékelése legegyszerűbben az iskolában kapott végbizonyítvány érdemjegyeivel és minősítésével történhet. Ezzel az adott tanulóközösségen belül kijelölték a legjobbat, aki azonban lehet, hogy a felvételin - az előbb felsorolt okok miatt - nem ér el annyi pontot, mint egy «elit» gimnáziumból jött közepes tanuló. Az első tehát az iskola, a tantestület véleménye, minősítése, ajánlása. Ezután a tantestület és az önkormányzat ösztöndíjat is biztosíthat a kiválasztott számára, mellyel lehetővé teszi a továbbtanulást. Ezért az állami költségvetésből ösztöndíjakra szánt összeget szét kell osztani az önkormányzatoknak a megfelelő korosztályba tartozó gyermekek arányában. Nem az egyetemre a felvételi teszt alapján felvett és legmagasabb pontokat elért tanulók közt kell felosztani az ösztöndíjat, hanem a felsőoktatásra készülő, legtehetségesebbnek tartott diákok közt, akik nemcsak a bizonyítványt, hanem az ösztöndíjat is a «zsebükben» hozzák. ... A felsőbb iskolába bejutott diák tudja, hogy kiknek köszönheti továbbtanulási lehetőségét. Kik azok, akik taníttatják. Nem az arctalan «állam» (állami ösztöndíj!), hanem egy közösség, amelyből jött, melybe családja és rokonsága, barátai és ismerősei tartoznak. Akik elvárják, hogy megbecsülje a támogatást, akik visszavárják a szülőföldre, s akik nem utolsósorban állást, szerepet is biztosítanak számára."

Mivel kívánatos, hogy a helyi hatalmi elittel bármi okból szerbekkerült családok tehetséges sarjai is bekerülhessenek az egyetemekre, Andrásfalvy javaslatát olyan módosítással kellene megvalósítani, hogy az ösztöndíjaknak - mondjuk - kétharmadát az ő javaslata szerint, egyharmadát pedig az eddigi, központosított módon nyerhessék el a pályázók.

2.4.5. Az emberi és nemzeti öntudat és felelősségtudat ápolásáról

A jelenlegi oktató-nevelő tevékenységben javarészt veszélyes egyoldalúság érvényesül. "Emberiség"-szinten a globalizmus, "nemzeti" szinten pedig a *"Merjünk kicsik lenni"* vagy még inkább a *"Merjünk jelentéktelenek lenni"* szellemében.

A **globalizmus** a neoliberális gazdaságtannal, a globális kapitalizmus, a mindent megoldó tőke-szabadság szemléletével van kapcsolatban (lásd az 1.3 alfejezetet), életfilozófiája pedig a **Mammon-hit**. Ennek alaptétele: *"Jó az, ami nekem kellemes, tekintet nélkül arra, hogy mások kára, bánata, szenvedése árán részesülök-e benne."*

A **nemzeti szintű** egyoldalúság a magyar történelemmel, nemzetismerettel, a magyarságnak a népek családjában betöltött és betöltendő szerepével kapcsolatos. Javarészt az az irányzat él tovább, amelynek célja a magyarságnak egy egységes, német kultúrájú Habsburg-birodalomba való beolvasztása volt. Ennek szolgálatában hamisították meg az iskolákban sulykolt magyar történelmet és nemzetismeretet. Az irányzat továbbélése érthető, hiszen most a pénzuralom világbirodalmába való beolvasztásunk van napirenden, amit ugyanezek a hamisítások jól szolgálnak.

Mit tegyünk? Mindenekelőtt két csapdát kell elkerülnünk: a fölülről, erővel való beavatkozás, és a másik irányú egyoldalúság csapdáját. A helyes út: a pedagógusok és a velük együttműködők fölső, bürokratikus terelgetés nélkül, a kulturális szférához illő szabad önszerveződéssel álljanak rá az egyoldalúság felszámolására, a Mammon-szellem kiszorítására; továbbá az ifjúságot ismertessék meg a történelem, a nemzetismeret és a közgazdaságtan területének valamennyi fő építő és romboló irányzataival, rábízva saját ítélőképességükre a választást, az ítéletalkotást, a következtetéseket.

2.4.6. A “munka-központú kultúra” új kultúrával való felváltásának korszakos

feladatáról (Az a) alpont forrása *Németh Tibor* írása - lásd a függelékben -, a b)-g) alpontoké *U.Beck* müncheni szociológia professzor tanulmánya: “*Kapitalismus ohne Arbeit*” Spiegel 20/1966.)

a) A MUNKA-KÖZPONTÚ KULTÚRA KIALAKULÁSA ÉS A TÖBBLETTERMÉK

LEVEZETÉSE A mérsékelt égövi, főként európai és távol-keleti ember évezredek óta munka-központú életet él. Az adottságok miatt ezek az emberek szinte minden idejüket a létfenntartáshoz elengedhetetlenül szükséges javak előállítására, azaz **munkára** kellett, hogy fordítsák. A több ezer éves állandó munkakényszer meghatározta az erkölcsöt, az értékrendet. Alapvető szabállyá vált, hogy minden munkaképes embernek állandóan dolgoznia kell. Aki ezt megszegte, azt a közösség értéktelen, haszontalan embernek tekintette.

Az évezredek folytán a munka termelékenysége lassan, de folyamatosan növekedett. A többletet azonban levezette egyrészt a fogyasztás differenciálódása és bővülése, másrészt a munkát közvetlenül nem végző hatalmi és vallási elit kiválása. Így a létért való küzdelem intenzitása és kényszere a dolgozók számára változatlan maradt, konzerválódott a munka-központú kultúra. Az utolsó évszázadok tudományos-technikai fejlődése azonban drámai mértékben kiszorította a munkát. Megjelent és egyre nő az ú.n. **strukturális munkanélküliség**.

b) AZ ÚJ JELENSÉG, ÉS A TÉVHITEK A munkaképes népességben a - klasszikus értelemben - **teljesen foglalkoztatottak** aránya Nagy Britanniában 1/3, Németországban még 60% fölött van, holott 20 éve mindkét országban 80% fölött volt. Az Egyesült Államokban ezt a “tarka foglalkoztatási formák” terjedése álcázza. A hetvenes évek közepe óta világszerte a bérmunka terjedelme gyorsan fogy. (Forrás: Meinhardt Miegel nemzetközi hosszmeteszlet-tanulmányai, amelyeket Bajorország és Szászország Szabadállam jövőkérdésekkel foglalkozó bizottságának legutóbbi drezdai ülésén ismertettek.)

Az egyik tévhit: “*A szolgáltatás felszívja a munkanélkülieket.*” Ez idő szerint az ellenkezője igaz (forrás: Boss szociológus): Automatizálási hullám: pl. a telebanking folytán bankfiókokat zárnak be, a telekommunikáció folytán hatvanezer munkahely fog megszűnni; a valamiféle írásmunkát végzők szakmai csoportjai eltűnhetnek. Ahol pedig keletkezik új munkahely, olcsóbérű országokba telepítik (pl. az American Express igazgatási szervezetét Dél-Indiába).

A másik tévhit: “*A bérköltség-csökkentés növeli a termelékenységet, a gazdasági növekedés csökkenti a munkanélküliséget.*” Valójában az USA-ban az utolsó 20 évben csak 25%-kal nőtt a termelékenység, míg a magas bérű Németországban 100%-kal. A valódi tendencia: egyre kevesebb jól képzett, globálisan kicserélhető ember egyre több

teljesítményt és szolgáltatást képes létrehozni. A gazdaság növekedése tehát már nem a munkanélküliség csökkenését, hanem éppen fordítva, a munkahelyek leépítését indítja meg

c) A KAPITALIZMUS ÚJ KORSZAKA LEBONTJA A “MUNKADEMOKRÁCIÁT”.

Amikor a globális kapitalizmus a magas fejlettségű országokban felbomlasztja a munkatársadalom értékközpontját, felmond egy történelmi szövetséget a kapitalizmus, a szociális állam és a demokrácia között. A demokrácia Európában és az USA-ban “munkademokráciaként” jött létre - abban az értelemben, hogy a demokrácia a bérmunkában való részvételre épült. Az állampolgárnak így vagy úgy meg kellett keresnie a kenyerét, hogy politikai szabadságjogait étellel tölthesse meg. A bérmunka nemcsak a magán, hanem mindig a politikai egzisztenciát is megalapozta. Tehát egyáltalán nem “csak” a munkanélküli milliókról van szó. És nem is csak a szociális államról. Rólunk, mindnyájunkról van szó. A politikai szabadságról és a demokráciáról az észak-atlanti kultúrkörben. Anyagi biztonság nélkül nincs politikai szabadság. Tehát nincs demokrácia, tehát mindenkit fenyegetnek az új és a régi totalitárius rezsimek és ideológiák.

d) FEJLETT ÁLLAMBAN ÉLNI - NYOMORÁLLAMBAN, KEVÉS ADÓVAL TERMELNI

Multinacionális vállalatok menedzserei igazgatási egységeket Dél-Indiába telepítenek ki, de gyermekeiket közpénzből fenntartott európai csúcsegységekre küldik. Eszükbe sem jut oda költözni, ahol munkahelyeket létesítettek és ahol alacsony adókat fizetnek. A maguk számára magától értetődően igénybe veszik a drága politikai, szociális és polgári alapjogokat, amelyek közületi finanszírozását megtorpedózzák. Látogatják a színházakat. Élvezik a drága pénzért ápoltság természetét és tájat. Nyüzsögnek Európa még viszonylag erőszak- és kriminalitásmentes metropoliszaiban. Ugyanakkor ÉN-központú gazdaságukkal és profitorientált politikájukkal lényegesen hozzájárulnak ahhoz, hogy ez az európai életforma szétesik. Vajon hol akarnak ők, vagy gyermekeik élni, ha az állam és a demokrácia Európában nem lesz tovább finanszírozható?

e) A FŐ BAJ: A VILÁGREND-VÁLTÁS MEGGÁTLÁSA A kapitalizmus mégsem azzal rabolja meg saját legitimitását, hogy egyre kevesebb munkával egyre többet termel, hanem azzal, hogy blokkolja az új társadalmi szerződésre irányuló kezdeményezéseket. Az, ami végnek és hanyatlásnak látszik, át kell hogy értelmeződjék olyan új eszméket és modelleket szülő korszakká, amely megnyitja az utat a 21. század állama, gazdasága és társadalma számára.

f) A PROBLÉMA MEGOLDÁSÁT két irányban kell keresni. *Az egyik irány:* a társadalom minden tagjának alanyi jogon **létfeltétel-járadékot** kell biztosítani. Nem kell attól tartanunk, hogy ennek folytán tömeges lesz az ingyenezés, és összeomlik az ellátás, mivel egyfelől az emberek zöme nem éri be a minimális ellátással, másfelől mélyen gyökerező lelki szükséglet minden egészséges lelkű ember számára, hogy hasznossá tegye magát mások javára, azaz dolgozzék.

A másik irány: Kultúránknak - U.Beck gondolatait követve - túl kell lépnie az “*Aki nem dolgozik, ne is egyék*” szemléletén, ahol a *munka* a közvetlen létfeltételeket biztosító tevékenységet jelenti. Jövők példái azok az óceániai szigetek, ahol már évszázadok óta elég napi két óra a létfenntartás biztosításához (leszedik a banánt,

kifogják a halakat, hideg ellen ruházkodni, fűteni nem kell), ennek folytán a hagyományos *"munkával"* egyenlő megbecsülésben részesül minden a közösség számára hasznos tevékenység (szép tánc este a tűznél, mesélés a gyerekeknek, stb.).

Az új kultúra középpontjába a **közéleti munka** (öffentliche Arbeit) kerül. A közéleti munka indítékai: **TEVÉKENY EGYÜTTÉRZÉS:** A közömbösség elleni tevékeny lázadásnak sok célja és arca van: öregekkel és fogyatékosokkal való foglalkozás, hajléktalanok és AIDS betegek, analfabéták és kirekesztettek, bordélyok, Green Peace, Amnesty International, stb. A "közéleti munka" ebben az értelemben öszvérfogalom, a politika, a másokkal való foglalkozás és a mindennapi együttműködés keveréke. **GYAKORLATI KRITIKA:** Sok ügyvéd, adótanácsadó, orvos, menedzser, igazgatási szakember stb. akarja szaktudását másként bevetni: befolyásolni a közvéleményt és a törvényhozást, gazdasági terveket készíteni önszervező csoportok számára, felvilágosítást adni adótól menekülőknél, tanácsot adni adósoknak, felfedni eltusolt veszélyeket, stb. **CSELEKVŐ DEMOKRÁCIA:** polgári részvétel, decentralizáció.

Ez azt jelenti, hogy hatáskört és hatalmat kell adni a **civil társadalomnak**, és pedig minden tekintetben: technológiai téren (médiák), gazdaságilag (alapfinanszírozás), kiképzésben (bizonyítványok, amelyek a munkapiacra is érvényesek). Ezzel lerakjuk egy "individuális szolidaritás" anyagi és kulturális alapjait azokban az országokban is, ahol - mint a náciizmus és a "létező szocializmus" országaiban - nemrégiben az a szemlélet volt érvényben, hogy *"te senki vagy, a néped (az osztályod) minden!"* Fontos az a megkülönböztetés, amelyet korábban *Hannah Arendt* vezetett be. Ő szembeállítja a **munkát**, amelynek céljai és termékei nem hagynak nyomot, mivel a mindennapi fogyasztásban felhasználódnak, az olyan **cselekvéssel**, amely történelmet jelenít meg, és másokkal együttműködve felfogást és politikai intézményeket hoz létre.

Nem hiúsul meg ez a javaslat az önzésen? Ha nem volna önkéntes elkötelezettség mások iránt, mutat rá *Robert Wuthnow* amerikai szociológus, valamennyi modern társadalom rögtön összeomlana. 80 millió amerikai, tehát a 18 éven felüliek 45%-a hétről-hétre 5 órát vagy többet szán önkéntes segítségnyújtásra és jótékony célokra. Ez pénzértékben kerek 150 milliárd dollár évente. Az amerikai népesség 75%-a számára a szolidaritás, a segítőkészség és a közjóra való irányultság ugyanolyan helyen szerepel a rangsorban, mint az önmegvalósítás motívuma, a szakmai siker és a személyes szabadságtér kiszélesítése. A német fiatalok 80%-a elkötelezi magát az egészséges környezet mellett, 73%-a a hajléktalanságot központi problémának tekinti és személyesen is tenni akar valamilyen ellene, 71%-a több jogot követel a fogyatékosok számára, 71% pozitívan ítéli meg a feminizmust. és úgy gondolja, hogy az a férfiak és a nők számára egyaránt fontos.

Ötletek a finanszírozási technikákra /a/ Azoknak, akik közérdekben elkötelezik magukat adókönyvités, vagy /b/ közéleti ösztöndíj. /c/ Választási lehetőség munkanélküliség és a civil társadalomban való közreműködés között. /d/ Állampolgári járadék.

2003.9.1.

3. A MAGYARORSZÁGI MEGVALÓSÍTÁS

EGY LEHETSÉGES ÚTJA

3.1. A FORDULAT KULCSA: PATRIÓTA KÖZHATALOM

Fölmerül a kérdés: *Miért nem állítanak és választanak meg a polgárok olyan jelölteket, akik az ő érdekeit képviselik, mégpedig ellenőrizhetően, úgy, hogy a választóikat becsapó képviselőket visszahívhassák?* A válasz: azért, mert a jelenlegi társadalmi rendben a tömegbefolyáshoz pénz, sok pénz kell, a sok pénz fölött pedig az uralkodó réteg rendelkezik, amely természetesen csak olyan politikusoknak, politikai csoportoknak ad pénzt (és emeli őket ezzel a maga sorába), akik/amelyek a mai társadalmi-gazdasági rendszer fenntartását, tehát az uralkodó réteg uralmának megőrzését, ha lehet kiterjesztését szolgálják.

Az uralkodó réteg kezében összpontosult vagyon, (formális) köz- és (tényleges) magánhatalom.

A HATALOM FENNTARTJA
MŰKÖDTETI
AZ ALAPJÁT KÉPEZŐ
RENDSZERT

A RENDSZER ÁTSZIVATTYÚZZA ÉS
AZ ERŐFORRÁSOKAT
AZ ALÁVETETT TÖMEGEKTŐL
AZ URALKODÓ RÉTEGHEZ
EZZEL FENNTARTVA ÉS
NÖVELVE A HATALOM EREJÉT

Az osztársadalmi vagyon egyre nagyobb részét - a társadalom zömének rovására - kevesek kezébe összpontosító (kizsákmányoló) gazdasági rendszer, amely "mellékhatásként" az élet természeti feltételeit is egyre inkább pusztítja.

Egy ördögi körben, vagy - mivel önmagát egyre gerjesztő körforgásról van szó - *ördögi örvényben* vagyunk tehát: fennáll egy hatalom/vagyon összpontosulás, amely fenntartja azt a társadalmi-gazdasági rendszert, amely ezt az összpontosulást (és egyben a társadalom zömének elnyomását, kizsákmányolását és a környezetpusztítást) létrehozta, és - működési törvényei folytán szükségképpen - fokozza.

A természetes (fenntartható) társadalom megvalósításának fő akadálya tehát ma Magyarországon - és bizonyára a világ sok más országában - az, hogy meghatározó mértékben olyan erők (érdekcsoportok) kezében van a politikai, gazdasági és média hatalom, amelyek a jelenlegi, fenntarthatatlan, kizsákmányoló rendszer összeomlásának lehető legtovábbi késleltetésében érdekelt, vagy éppen azt hiszik, hogy meg tudják akadályozni uralmi rendszerük összeomlását. A fordulatért küzdők alapvető feladata tehát: megszerezni a közhatalmat - lehetőleg békés úton, a parlamentáris demokrácia még meglévő lehetőségeinek felhasználásával -, és megfelelő törvénykezéssel és társadalomszervezéssel létrehozni egy a természetjogi alapelveknek megfelelő, fenntartható társadalmi-gazdasági rendet.

Az első megvizsgálandó kérdés: várható-e ilyen fordulat a jelenlegi magyar politikai elittől? Az elmúlt tíz év megmutatta, hogy a kialakult parlamenti pártstruktúra -

Németh Miklós garnitúrájától Antall József és Horn Gyula csapatán keresztül Orbán Viktor és Medgyessy Péter kormányzatáig - nem szánta és nem szánja rá magát, hogy elszakadjon a nemzetközi pénzhatalom érdekeitől és utasításaitól, ki ezért, ki azért. Ha pedig így van, akkor várható-e, hogy hatalomra jut egy kormány, amely felvállal egy olyan programot, amely bár nyilvánvalóan jó az emberek nagy többségének, de ugyanilyen nyilvánvalóan sérti a jelenlegi rendszer haszonélvezőinek az érdekeit, akiknek a "pénz, paripa, fegyver" és a média is a kezükben van?

Erre a kérdésre **igennel** válaszolhatunk. Erre az ad lehetőséget, hogy a képviseleti demokrácia intézményrendszere még többé-kevésbé működik. Ha tehát a választópolgárok nagy többsége - a jelenlegi rendszer vesztesei - ráébrednek, hogy igenis lehetséges egy valódi rendszerváltás, amely azonnal és tartósan megjavítja az életviszonyaikat, és az ő kezükbe adja a kormányzás ellenőrzését, és a szavazócédulákon lesz egy olyan kocka, amelybe beírva keresztjük, hozzájárulhatnak ehhez a fordulathoz, akkor létrejöhet egy olyan Országgyűlés, amelynek többsége ennek e fordulat elkötelezettje.

A következő kérdés: bízhatnak-e a választópolgárok abban, hogy az ilyen programmal mandátumot kapott képviselők végre is hajtják azt, amit a választási kampányban ígértek? Hiszen az elmúlt tíz évben mindegyik koalíció a **szociális piacgazdaság** ígéretével szerezte meg kormányzati megbízatását, majd ténylegesen **antiszociális monopolgazdaságot** teremtettek, és ezt erősítették tovább. Utóbb már nyíltan hangoztatták is, hogy **"más a választási program, és más a kormányprogram"**, köznyelvre fordítva: **"a demokrácia normális, sőt egyedül lehetséges működésmódja: a választók becsapása"**.

A válasz e kérdésre: a választási ígérek semmibevétele ellen csak a képviselők visszahívhatósága adhat biztosítékot, ehhez pedig a képviselőjelöltek **becsületszerződéssel** való megbízásán keresztül vezet az út. (Lásd a 2.2.8. pontot.) Ez nem azt jelenti, hogy **egyetlen párt**nak kell kétharmados választási győzelemhez jutnia. Könnyebben megvalósítható és elvileg is jobb megoldás, ha **több párt** megvitattván magáévá teszi az e könyvben vázolt, vagy egy ehhez hasonló jellegű program kulcs-tételeit, mint **keret-programot**, ennek alapján szövetséget kötve **együtt** szerzik meg a közhatalmat, majd koalícióban kormányoznak. A keretet mindegyik szövetséges saját történelmi hagyományai, az általuk képviselt társadalmi rétegeknek érdekei stb. szerint töltheti meg sajátos tartalommal. (Egy ilyen lehetséges keretprogramot a függelékben közlünk.)

A következő pontban azt vizsgáljuk meg, vajon geopolitikai helyzetünk ad-e lehetőséget arra, hogy a magunk lábára álljunk.

3.2. A FORDULAT GEOPOLITIKAI LEHETŐSÉGE

Vannak polgártársaink, akik szerint népünk boldogulásának legjobb, vagy éppen egyetlen lehetséges útja: a globális kapitalizmusba (az Európai Unió keresztül való) beolvadás. A velük való megmérkőzés módja: a választópolgárok e téren tájékozatlan nagy többségének felvilágosítása a valós helyzetről és lehetőségekről.

Vannak polgártársaink, akik tudják, hogy a globális kapitalizmusba való beolvadás Magyarország lakossága nagy többsége számára életkörülményeinek jelentős és tartós romlását eredményezi, de úgy gondolják, hogy ez ellen lehetetlen

védekezni. Míg így gondolkodnak, nem "hadrafoghatók" a természetjog-alapú társadalmi átalakulás érdekében, de megpróbálkozhatunk meggyőzésükkel. Ennek során hivatkozhatunk sajátos geopolitikai és gazdaságföldrajzi helyzetünkre. A világ ugyanis a Szovjetunió, mint kommunista nagyhatalom megszűnése után sem vált egypólusúvá. Legalább két pólussal kell számolnunk: az egyiket az **észek-atlanti hatalmi tömb** alkotja, a másikat **eurázsiai hatalmi tömbnek** nevezhetjük. Ideszámíthatjuk Oroszországon és a befolyása alatt maradt posztsovjét országokon kívül Kínát és Indiát is. A köztük lévő szövetség még messze nem annyira szervezett, mint a NATO, de szerveződése félreérthetetlenül megindult. E két hatalmi tömb között Finnországtól Görögorszáig húzódik egy ütköző-sáv, amelybe Magyarország is beleesik. Az e sávban lévő országok megengedhetik maguknak, hogy nemzeti érdekű politikát folytassanak, mert mindkét tömb "körmére néz" a másiknak, és így kicsi annak az esélye, hogy egy ebben a sávban fekvő országot akár a nyugati, akár a keleti tömb **katonai kényszer** alá helyezzen.

Marad a **gazdasági kényszer**. Nos, Magyarországnak olyan kedvezőek a gazdaságföldrajzi adottságai, hogy - ha kormánya nem árulja el népét, és a nép a kormány mögött áll - gyakorlatilag nem lehet kiéheztetni, nem lehet gazdasági eszközökkel térdre kényszeríteni. Az idősebbek emlékezhetnek az 1945-öt követő időkre, amikor a németek és az oroszok által egyaránt kifosztott, az átvonuló háború által lerombolt országot a magyar nép 3 év alatt külföldi tőke nélkül, minimális külkereskedelmi forgalom mellett újjáépítette. Hasonló tanulsággal szolgál az 1848-49-es szabadságharc is. Tehát át lehet vészelní azt a néhány évet, amíg a nemzetközi pénz hatalom érdekkörébe tartozó külföldi politikusok és üzletemberek belátják, hogy saját érdekük is normális gazdasági kapcsolatokat fenntartani Magyarországgal akkor is, ha ennek alapja az egyenjogúság és a kölcsönös érdek.

A geopolitikai helyzet tehát nem akadályozza annak, hogy a fordulat - a gyarmati sorból kitörés, független, maga lábán álló, jóléti országgá válás - végbemenjen. **Ez csak rajtunk múlik.**

3.3. AZ ÖNRENDELKEZÉS VISSZASZERZÉSE

Helyre kell állítani az ország gazdasági szuverenitását (önrendelkezését), mindenekeelőtt a pénzügyek fölötti állami főhatalmat. Módosítani kell minden olyan jogszabályt (köztük elsőként a Magyar Nemzeti Bankról szóló törvényt), amely gátolja, hogy a demokratikusan választott Országgyűlés és Kormány ellenőrizze a magyar nemzeti valutát, és a magyar gazdaságot meghatározó tényezőket, így a kamatszintet, a hitelnyújtást, a tőkemozgást, a külföldi fizetőeszközök szerepét a magyar gazdaságban. A magyar Országgyűlés és Kormány állapítsa meg és érvényesítse - a magyar társadalom nagy többsége érdekeinek megfelelően - az adórendszer, a szociális ellátások és a külkereskedelem szabályait. Ezzel szembenálló nemzetközi kötelezettséget nem szabad vállalni, a korábban kötött ilyen szerződéseket (WTO, OECD) fel kell mondani.

Az **EU-tagságot** illetően a következők szerint ajánlatos eljárni: A kormány kérjen 10 éves haladékot mindazon EU-szabályok érvénybe lépésére, amelyek meggátolnák a természetes társadalom felé irányuló fordulatot. E fordulat során

- ☞☞ a magyar társadalom megfelelő gazdaságpolitikával megszabadul az adósságszolgálatától (lásd a 3.6. alfejezetet);
- ☞☞ megszűnnek a multik erőfölénnyel való visszaélései a magyar gazdák, kis- és középvállalkozók és a fogyasztók kárára;
- ☞☞ a magyar lakosság átlagkeresete eléri az EU keleti bővítés előtti tagállamai lakosságának átlagkeresetét;
- ☞☞ a föld ára és a földhaszonbérlet szintje eléri az EU keleti bővítés előtti tagállamai megfelelő mutatóinak szintjét;

és így erős magyar nemzetgazdaság és harmonikus magyar társadalom jön létre.

A tíz év leteltével, az akkori viszonyoknak megfelelően újra kell tárgyalni a csatlakozási szerződés tartalmát. Ha az EU ezt nem fogadja el, a magyar kormány nyilvánítsa ki, hogy - az ismert számos alkotmányosértő körülmény miatt - **érvénytelen a 2003.4.12-i népszavazás, és az erre hivatkozva aláírt csatlakozási szerződés.**

A gazdaság demokratikus ellenőrizhetőségének fontos feltétele **a pénzügyletek nyilvánossága**. A pénz a nemzet alapvető fontosságú közintézménye, ennek megfelelően biztosítani kell a közpénzkészletekre és a közpénzek mozgására vonatkozó adatok nyilvánosságát. A közpénzekkel kapcsolatos banktitok, általában **a közérdekű adatok titkosíthatóságának intézményét meg kell szüntetni.**

3.4. VÉDEKEZÉS ÉS TULAJDONSZERKEZET-ÁTALAKÍTÁS

A fordulat parlamentjének legsürgősebb teendői közé tartozik annak megelőzése, hogy országunk pénzgymarmati státusában érdekelt erők kárt tegyenek gazdaságunk döntő területein. Ennek eszköze egy földvédelmi törvény és egy munkahelyvédelmi törvény sürgős hatálybaléptetése és végrehajtásának megszervezése. E két törvény egyben megindítja a természetjoghoz igazodó tulajdonszerkezet kialakulását is.

3.4.1. Földvédelmi törvény

A földvédelmi törvény megakadályozza, hogy a termőföldet, telkeket, természetes tájakat tőkés befektetők vásárolják fel, és ezzel olyan tulajdon- és termelési struktúra jöjjön létre, amely megakadályozza a természetes társadalom létrejöttét, és így ellentétes a magyar társadalom érdekeivel.

A törvény lényege: A települési önkormányzatok **elővételi jogot** kapnak a közigazgatási területükön lévő földrészletekre. A vételre följánlott földrészleteket kötelesek napi áron megvenni. Ennek pénzügyi lehetőségét a Kormány biztosítja. A települési önkormányzatok **árverésen adják bérletbe** a földrészletet annak, aki a legtöbb bérleti díjat ígéri, és megfelel a törvényes feltételeknek. (A törvényes feltételek tekintetében érdemes a dán példát figyelembe venni, amely a helyben lakók családi gazdálkodását védi és szolgálja.) A bérleti szerződés **mozgó bérleti díjat** állapít meg. Ez azt jelenti, hogy néhány évenként törvényben szabályozott eljárással megállapítják, hogyan alakult az árveréseken az adott jellemzőkkel rendelkező földrészletek bérleti díja (hogyan változott a földjáradék), és ezzel módosulnak (nőnek vagy csökkennek) a korábban megkötött bérleti szerződések alapján fizetendő összegek.

3.4.2. Munkahelyvédelmi törvény

A multik munkahelyeink elleni hadjárata már megindult: Mannesmann, cukorgyárak, Cereol, bélapátfalvi cementgyár, ... nap mint nap újabb gyárbezárásokról ad hírt a sajtó. A multik - monopolérdekeik szolgálatában -sorozatosan bezárják itteni üzemeiket, ezzel fokozzák profitjukat - és a munkanélküliséget.

Az eddigi tények is elegendők lehetnének ahhoz, hogy már a jelenlegi kormány - még meglévő szuverenitásunkra támaszkodva - törvényt hozzon a munkahelyek védelmére, olyan törvényt, amely egyébként az észak-atlanti körhöz tartozó fejlett államok sokévtizedes gyakorlatából sem rína ki. Egyelőre (2003. nyarán vagyunk) nem teszi. A fordulat kormányának azonban a szolgálatba lépését követő első napokban az Országgyűlés elé kell terjesztenie egy munkahely-védelmi törvényjavaslatot, és a döntés után vaskövetkezetességgel gondoskodnia kell végrehajtásáról. (Mivel egy ilyen törvény megalkotása ennyire sürgős lesz, felkérésünkre elkészült a törvény teljes szövegének tervezete. Lásd a függelék.)

A munkahely-védelmi törvény kettős feladatot valósít meg:

- * Megmenti a privatizáció következtében még meg nem szüntetett munkahelyeket, valamint a már megszüntetett, de még le nem szerelt üzemeket.
- * Megelőzi egy előjogait veszélyeztetve látó tulajdonos részéről az olyan zsarolást, hogy előjogai elvesztése esetén megszünteti (ill. más országba telepíti át) üzemét, és vele a munkahelyeket.

A törvény a húsznál több munkavállalót foglalkoztató cégek és telephelyek tulajdonosait kötelezi, hogy a megszüntetés szándékát (ill. a már leállított telephelyet) jelentsék be a területi önkormányzatnak. (A bejelentést más érintett is megteheti.) Az üzem jelentőségétől függően a települési vagy a megyei önkormányzat *biztos* nevez ki, aki a termelő egység újrakezélése érdekében átmenetileg átveszi a tulajdonosi jogok gyakorlását. A biztos gondoskodik új potenciális tulajdonosról. Ez mezőgazdasági terméket feldolgozó egység esetében a nyersanyag-termelők szövetkezete, egyébként pedig a munkavállalókból alakuló MRP- (Munkavállalói Rész tulajdonosi Program) - szervezet. A biztos a potenciális tulajdonossal közösen gazdasági tervet dolgoz ki, amely - megalapozottan - előírja a termelőegység rövid átmenet utáni veszteségmentes működését. E terv alapján az állam a termelőegységet *kisajátítja*. A kisajátítás összege az egységhez tartozó ingatlanok és ingóságok piaci értéke, de legfeljebb a privatizációkor a vevő által fizetett összeg valorizálva. (A tulajdonos a kisajátítási összeget bíróságon megtámadhatja, de ennek nincs halasztó hatálya.)

A gazdasági terv széleskörű megvitatása után az illetékes hatóság az egységet az átvevő el nem idegeníthető tulajdonába adja. Az induláshoz az átvevő kamatmentes újjáélesztési hitelt kap. Amikor az átvevő irányító szervezete feláll és munkához lát, a biztos szerepe megszűnik.

Felmerülhet a kérdés: Megint államosítsák a gyárakat, mint a kommunisták? Itt azonban egész másról van szó. Az igaz, hogy az *államnak* kell fellépnie a szuverenitására támaszkodva, de egészen más módon és más eredménnyel, mint ahogy a kommunisták tették. Éppen a multik monopóliumainak a terjeszkedése az, ami félelmetes analógiát mutat a kommunista államosítással: egész ágazatok, egész országok, régiók, földrészek kerülnek kisszámú de nagy hatalmú ember hatalmába,

olyan hatalmába, amit a demokrácia eszközeivel egyre kevésbé tud ellenőrizni és befolyásolni az állampolgárok közössége. (Nem hiába minősíti számos társadalomtudós a "létező szocializmus" volt rendszereit *államkapitalista* rendszereknek.) Az itt javasolt munkahelyvédelmi törvény - amellet, hogy megakadályozza a munkahelyeknek a magyar társadalom kárára való megszüntetését - a multik antidemokratikus centralizációjával szemben a dolgozó emberek öngazgató közösségeinek rendelkezése alá helyezi saját munkahelyeiket, amely közösségek szabadságát csak a közérdek (a többi közösség, illetve a nagyobb, befoglaló közösség érdeke) korlátozza.

3.5. A GAZDASÁGI REFORM ELSŐ LÉPÉSE: A FEHÉR PROGRAM

3.5.1. A Fehér Program kiindulópontja

Abból a tényből indulunk ki, hogy Magyarországon mindig is termett annyi enivaló, ruhának való, fedélnek való, hogy senki ne éhezzen, tisztességgel öltözködhessék és lakhasson. A baj mindig csak az volt, hogy egy élősdi réteg rátelepedett - hol tankokkal, hol mással - a dolgozó emberekre, és - saját dologtalan pazarlásuk, hatalmi törekvéseik érdekében és még isten tudja mi célból - megfosztotta a nép többi, túlnyomó részét munkája gyümölcsétől. Ez vélhetően minden közgazdasági elemzés nélkül is nyilvánvaló mindenki számára, aki valamelyest ismeri Magyarország gazdaságföldrajzát és történelmét.

Vélhetően e tárgyi feltételekből adódóan lehetséges az 1989-90 évek (a "vadkapitalizmus" fellépése előtti utolsó évek) fogyasztásának ill. az ezt lehetővé tevő reálkeresetnek a **megkétszerezése**.

Ismeretes, hogy e szöveg írásakor (2003-ban) a magyar termelőkapacitás jelentős része kihasználatlan: bevetetlen földek, félgőzzel termelő üzemek, oktalanul megszüntetett, itt-ott még nagyobb befektetés nélkül helyreállítható kisebb-nagyobb termelőegységek, nagyszámú, rendszeres munka nélkül tengődő, képzett munkaerő. Ha tehát megnő a fizetőképes kereslet, várható, hogy - a termelésbővítést segítő hiteltámogatással (lásd a 2.3.4. pontot) - a vásárlóerő mértékében megnövekszik az alapvető cikkek hazai termelése is. Következésképpen a programot azzal kell indítani, hogy érezhetően megnöveljük a kiskeresetű emberek jövedelmét.

Mivel ezeknek az embereknek egészséges élelem-szükséglete messze nincs kielégítve, a többletjövedelmet zömmel élelmiszerekre fogják költeni. Az eladásra kerülő élelmiszerek nagyobbik része még - a "globalizálás" ellenére - amúgy is hazai termék, de viszonylag egyszerű technikával elérhető, hogy a jövedelemtöbbletet *teljes egészében* magyar termékek vásárlására fordítsák. Ez javítja az agrárnépesség, rajtuk keresztül a nem agrár kis- és középvállalkozók életszínvonalát is, és csökkenti a munkanélküliséget.

A szerves fejlődés elvét követve célszerű az 1989-90-es jövedelemszint kétszeresére való növelést fokozatosan, elképzelésünk szerint évi 20%-os emelésekkel, 4 évre elosztva megvalósítani.

3.5.2. A vásárlóerő ugrásszerű megnövelése

Mint már megállapítottuk, az alapfeltétel a hatalomváltás: valamelyik soron következő választáson - nevezzük ennek évét *X-évnék* - a választópolgároknak olyan országgyűlésre kell bízniuk az ország dolgát, amelynek többsége elkötelezte magát a természetes társadalmi rendet megvalósító fordulat mellett. Így lép szolgálatba a fordulat kormánya.

A fordulat kormánya által benyújtott X+1-ik évi költségvetés tehát 20%-kal megnöveli a közpénzekből fizetett béreket (a köztisztviselők, közalkalmazottak, egészségügyi, pedagógusok, postások, tömegközlekedésiek, rendészeti szervezetekhez tartozók stb. bérét), valamint a nyugdíjakat és a családi pótlékot, a törvény záradékában pedig az Országgyűlés kinyilvánítja azt az elhatározását, hogy a következő években megismétli a 20-20%-os emelést, mindaddig, amíg a negyedik évben minden a költségvetésből húzott reáljövedelem (tehát a vásárlóerő) el nem éri az 1989-90-es szint kétszeresét. Ez - az eltartottakat is figyelembe véve - a lakosság közel felét közvetlenül érinti. (Látni fogjuk, hogy az ehhez társuló lépések ezt a többlet-vásárlóerőt a hazai termékekre irányítják.) Azoknak a bére, akiket nem közpénzekből fizetnek, az úgynevezett "versenyszféra" dolgozói a piaci törvények nyomására nagyjából ugyancsak el fogják érni ezt a szintet, a hazai termékek iránti kereslet növekedése folytán pedig megnövekszik a gazdálkodók és a nem agrár kis- és középállalkozók tiszta jövedelme is. ***A tisztes jólét tehát általánossá válik.***

3.5.3. A vásárlóerőt a hazai piacra tereljük

Lássuk, hogyan irányítja a Fehér Program a közpénzből fizetettek többlet-vásárlóerejét hazai termékek vásárlására.

A fordulat kormánya létrehozza a **MAGYAR ÁRUK BOLTHÁLÓZATÁT**. Ez meglévő boltokból - köztük akár szupermarketekből - önkéntes csatlakozással megalakuló hálózat. A kormány kidolgoz egy hálózati (franchise) szerződés-formulát, amelyben ***kötelezi magát arra, hogy a közpénzekből fizetett bérek 20%-os emelését, meg a nyugdíj- és családpótlék-emelést nem készpénzben, hanem "fehér kártyákon" adja ki.*** (A fehér-kártya nem más, mint az ismert - vásárlásra is használható - bankkártya egy fajtája, sajátos szerepét hamarosan látni fogjuk.) A közpénzekből jövedelmet húzók számára nyitnak egy-egy "*lakossági folyószámlát*" egy általuk választott bankfióknál. Ezt a továbbiakban ***fehér-bankszámlának*** nevezzük. A kedvezményezetteknek fizető állami szervezetek a 20%-os emelés összegét hónapról-hónapra a fehér-bankszámlákra utalják. A fehér-bankszámlák tulajdonosai kapnak egy-egy ***fehér-kártyát***. A Magyar Áruk Bolthálózatához kapcsolódó üzletek a csatlakozási szerződésben kötelezik magukat arra, hogy ***az ilyen kártyával fizetőknek csak magyar árukat szolgáltatnak ki***, azaz olyan árukat, amelyeknek termelői ára - mondjuk - legalább 80%-ban magyar munkáért fizetett bérből, illetve magyar állampolgárok (vállalkozók, gazdák) vállalkozói jövedelméből tevődik össze. (Ez láncolatban értendő, tehát pl. a magyar anyagban, a belőle gyártott alkatrészben, és a belőle szerelt végtermékben foglalt magyar munkabérek ill. vállalkozói jövedelmek a végtermék "magyar" minősítése szempontjából összeadódnak.)

3.5.4. A "fehér-pénz" forgásának biztosítása

A Fehér Program sikeréhez szükséges, hogy mindenki, aki havi fizetésemelésként fehér számláján megjelenő összeget ("**fehér-pénzt**") kap, ezt a fehér-pénzt még az adott hónapban magyar áruk vásárlására fordítsa, vagy ha ezt nem teszi, azaz megtakarít, akkor ez a pénz magyar árut előállító vállalkozóhoz/gazdához kerüljön, hogy fejlesztésre, termelésbővítésre fordíthassák. Ennek az egészséges pénzforgásnak az ösztönzésére minden kedvezményezett azzal a feltétellel kapja meg a havi keresetnövekményt (a "fehér-pénzt"), hogy ha a hónap végéig nem költi el, vagy nem helyezi el egy évre lekötött takarékszámmlára, a hónap végén a fehér-bankszámláján maradt pénz 1%-át "**pénztartási díjként**" levonják. És ez ismétlődik hónapról-hónapra. (Ez az összeg a hiteltestületek által a pályázatokra szétosztható hitelkeretet növeli.) Ha tehát valaki valamilyen tartós fogyasztási cikkre, vagy más célra gyűjt, jól teszi, ha utasítást ad a fehér bankszámláját vezető pénzügyintézetnek, hogy a bankszámlán maradt fehér-pénzt írja át **egy évre lekötött takarékszámmlájára. A takarékszámmlán lévő pénzt egy évig nem terheli pénztartási díj**, tehát betevője egy év múlva változatlan összegben felveheti, vagy meghosszabbíthatja a lekötést. Ha a megtakarító az egy év letelte előtt mégis kiveszi a pénzét, ezt havi 1% pénztartási díj levonásával kaphatja meg. A takarékszámmlán lévő összegeket a bankok hitelezik ki azoknak a vállalkozóknak/gazdáknak, akik a pénzt magyar áruk termelésének bővítésére akarják felhasználni.

3.5.5. A Fehér Program hatásai

Milyen hatások várhatók az ismertetett lépésektől?

- * Az élelmiszert és más közszükségleti cikkeket árusító üzletek tömegesen csatlakoznak a Magyar Áruk Bolthálózatához, hiszen a magyar árukat elkülönítő pénztári rendszer megvalósítási és fenntartási költsége jócskán megtérül a nagyobb forgalomból.
- * A mezőgazdasági termelők értékesítési lehetősége megnő, nyugodtan bővíthetik termelésüket a megnövekedett kereslet kielégítésére. Hasonló hatás várható számos ipari kis- és középüzem esetében is.
- * A bővítések egy részénél hitelre is szükség van. A fordulat kormánya erről közhitelkeret (lásd a 2.3.4. pontot) rendelkezésre bocsátásával gondoskodik. Ez az újfajta hitelpiac a Fehér Program bevezetése után évről-évre erőteljesebben hat, minthogy a fehér számlákra kerülő havi összegek - amelyek a hitelekkel bővülő hazai kínálattal szembenálló fizetőképes keresletet biztosítják - négy év alatt megötszöröződnek. (Végül a fordulat kormánya a pénzforgalom egészére kiterjeszti a pénztartási díjat, ezzel teljessé teszi a geselli pénzreformot, és tartósan minimális szintre szorítja le a kamatot, mivel a kereslet-kínálat törvénye a hitelkamatok kialakulására is érvényes.)
- * Az előzőekből nyilvánvaló, hogy a Fehér Program megnöveli a lakosság jelentős részének a fogyasztását, mégpedig magyar áru fogyasztását. Ennek folytán bővül azoknak a vállalkozóknak a termelése, akik árbevételükből magyar dolgozókat foglalkoztatnak, tehát a munkanélküliség is csökken.
- * A biztos hazai piacra támaszkodó termelők könnyebben létesíthetnek exportkapcsolatokat, és megindulhat annak a súlyosan egészségtelen helyzetnek a javulása, amelyben a "magyar" export túlnyomó részét multik vámszabad területen

létesített összeszerelő üzemeiből kikerülő termékek teszik ki, igen nagy arányban import-anyagok és import-alkatrészek felhasználásával, és egy sor más olyan körülmény között, amelyek összességükben azt jelentik, hogy - bár az ilyen export egyes statisztikai mutatókat szépít, amit jól ki lehet használni kódosításra - az ilyen exportnak a magyar társadalom gazdasági állapotához alig van köze.

* A kereskedők érdekeltsége megnő magyar áruk beszerzésére és gyártására.

3.5.6. A Fehér Program finanszírozása

Honnan lesz az államnak pénze a keresetnövelésre és a termelésbővítő hitelekre? Gondoljunk végig egy példát, találmra választott kerek számokkal! Példánkban a fordulat kormánya az előzőekben felvázolt 20%-os keresetemelésre 400 milliárd forintot fordít, ennek áruval való fedezése érdekében a termelőknek nyújtandó hitelre pedig 100 milliárdot.

Hogy megy végbe a vállalkozók efféle hitelellátása a fordulat után? Az Országgyűlés határozata alapján az Állami Valutahivatal kibocsát 10 millió darab 10.000 forintos bankjegyet. Ezt a demokratikusan választott hiteltestületek osztják szét a pályázó termelők között kamatmentesen, évi 2%-os kezelési költség ellenében. (Ez a *hitelrendszer társadalmisításával* válik lehetővé - lásd a 2.3.4. pontot.)

És hogy megy végbe a keresetek megnövelése? Az Országgyűlés határozata értelmében az illetékes minisztériumok révén a fizetést-nyugdíjat-családipótlékot kiutaló szervezetek felhívására a keresetemelésben részesülők egy általuk választott bankfióknál (postahivatalnál) "**fehér bankszámlát**" nyitnak. Ezek a bankszámlákon havonta - számítógépes program révén - megjelenik a 20%-os keresetemelés összege - példánkban évi 400 milliárd forint összértékben. A dolgozók kapnak egy-egy **fehér-kártyát**, amivel havonta a Magyar Áruk Bolthálózata üzleteiben levásárolják a keresetemelés összegét. Ezek az összegek így a dolgozók fehér számláiról átkerülnek a boltok fehér számláira. Ebből a boltok - készleteik feltöltésére - ismét magyar árukat vásárolnak.

A pályázó termelők közben megkapták az 10 millió darab 10.000 forintos bankjegyet a Valutahivaltól a hiteltestületek döntései révén. Ebből bővítik a termelést, és szállítják a boltokba a többlet magyar árut, a keresetemelésre kibocsátott pénz fedezetét.

A vevőktől a boltokhoz, majd a boltoktól a termelőkhöz átkerült "**fehér számlapénz**" a hitelek törlesztéseképpen részben visszakerül az Állami Valutahivatal számlájára, és ott megsemmisül. A keresetnövelés és a hitelek által keltett többletvásárlóerőt kiegyenlítette a termelés bővítése, tehát nincs infláció. (A 400 milliárd csak a fehér-számlákon szerepelt, ezt nem kellett bankjegyként kibocsátani. Ennek csak egy része semmisül meg hitel-visszafizetesként, a többi bővíti a forgalomban lévő pénzt, amire szükség is van.)

A lépéssorozatot találmra választott kerek számokkal kísértük végig. Nyilvánvaló, hogy az összefüggések más számok behelyettesítésével is érvényesek.

3.5.7. Egybevetés a jelenlegi pénz-hitelrendszerrel

Érdemes végiggondolni, hogyan menne végbe, pontosabban: **hogyan fordulna**

visszajára egy ilyen akció a jelenlegi (a fordulat előtti) rendszerben.

Az Állami Adósságkezelő Hivatal kibocsátana 400 milliárd forint értékben államkötvényt - mondjuk - évi 20%-os kamatozással. Ezt a kereskedelmi bankok megvennék abból a hitelből, amit e célra a "Magyar Nemzeti" Banktól kapnak - mondjuk - évi 10%-os kamatra.

A "Magyar Nemzeti" Bank kinyomtatna 40 millió 10.000 forintos bankjegyet, odaadná a kereskedelmi bankoknak, azok - megvásárolván az államkötvényt - továbbadnák az Állami Adósságkezelő Hivatalnak, az pedig az illetékes minisztériumoknak, amelyek közvetítésével végül megkapnák a jogosultak. Az államkötvény kamatával, évi 80 milliárd forinttal megnövekednék a költségvetés jelenlegi - kerekén - 800 milliárd forintos adósságszolgálati tétele, amit zömmel persze a dolgozóktól beszedett adókból fedeznek. Ezt a kamatot megkapnák a kereskedelmi bankok, kifizetnék belőle a bankárok havi többmilliós fizetését, évi sokmilliós jutalmát és márványpalotáik rezsijét, a felét pedig továbbfizetnék kamatként a "Magyar Nemzeti" Banknak, amely megint kifizetné belőle saját bankárainak a havi többmilliós fizetését és évi sokmilliós jutalmát. És ez így menne az idők végezetéig, mert amikor az államkötvények visszafizetésének ideje elérkezik, az Állami Adósságkezelő Hivatal újabb kötvényeket kellene hogy kibocsásson a régiék visszavásárlásának fedezésére, és így tovább. A bankárok biztos, hogy jól járnának. (Az államkötvények zömét külföldiek, vagy külföldi tulajdonban lévő "hazai" bankok veszik meg, ez tehát a külfölddel szembeni eladósodást is növeli.)

És hogyan jutnának hozzá a mai rendszerben a termelők a 100 milliárdos hitelhez?

A kormány felkérné a "Magyar Nemzeti" Bankot, szíveskedjék hitelt nyújtani a kereskedelmi bankoknak, amiből a kereskedelmi bankok hitelt nyújtanának **az általuk kiválasztott** hiteligenyölőknek. A hitelt felvevők egy része a bankárok cinkosaként megszökik a pénzzel, az így keletkezett banki veszteségeket aztán időről-időre az állam az adófizetők pénzéből kifizeti a bankoknak. Ez - kis sarkítással - a **"bankkonszolidáció"**. A hitelek más részét megkapják a valódi termelők. Az ő kamatfizetésüknek és törlesztésüknek garانتálásáról megint az államnak kellene gondoskodnia, ne hogy a bankokat kockázat terhelje. A termelőktől befolyt kamatok aztán fedezik a bankárok sokmilliós jövedelmét, éppúgy, mint fentebb láttuk. Azt, hogy ki, milyen feltételekkel, milyen célra, milyen összegű hitelt kapott, természetesen a **banktitok** védené a gyanakvó szemektől. Ha valami disznóság mégis kiszivárogná, és az ügyészség hajlandó lenne nyomozást elrendelni, és az ügy végül bíróság elé kerülne, megindulna egy többéves procedúra, ahol egy bankelnök Bécsből üzenet a magyar hatóságoknak, míg végül minden vád alól föl nem mentik.

3.5.8. A forgásbiztosított pénz kiterjesztésének előkészítése

A Fehér Program azért is alkalmas arra, hogy a nagy átalakulás egyik első lépése legyen, mert nem kell hogy megelőzzék a nemzeti valuta védelmének és a vámrendszer átalakulásának bonyolult szakmai előkészítést igénylő lépései. (A hatalmi váltást azonban nem előzheti meg, mert a Fehér Programnak is feltétele a pénzkibocsátás visszavétele a demokratikus intézményrendszer hatáskörébe, ez pedig csak a pénzgymarmatosítást kiszolgáló politikai elit leváltása révén képzelhető el.)

A Fehér Program jelentős "mellékhatása", hogy a lakosság széles rétegei megismerik a forgásbiztosított pénz fogalmát, a vele kapcsolatos technikákat, és a pénzforgalmi apparátusban is kialakulnak a megfelelő technikák, ismeretek, rutinok, A kormányzat stratégiai tervezői értékes tapasztalatokhoz jutnak, fontos elemzéseket végezhetnek el, és mindez elősegíti, hogy később - talán 5, talán több év múlva - nem csak a "fehér pénz", hanem maga a nemzeti valuta is - nagyobb megrázkódtatások nélkül - forgásbiztosított pénzzé legyen átalakítható.

3.6. AZ ADÓSSÁGCSAPDA FELSZÁMOLÁSA

3.6.1. Mi az adósságcsapda?

A világ-pénzligarchia az emberiség mintegy 80%-ától - köztük a magyar nép nagy többségétől - elveszi munkája gyümölcsének (nemzeti összjövedelmének) mintegy harmadát, és kényszeríti az e helyzetet fenntartó gazdaságpolitikára. Ennek alapvető technikája az eladósítás, amelynek végállapota az adósságcsapda.

Ha egy ország vezetői - bármi okból - azt akarják, hogy nagyobb legyen az ország fogyasztása, mint termelése, két dolgot tehetnek: /1/ eladják a nemzeti vagyon megfelelő részét, vagy /2/ (kamatozó) hitelt vesznek fel. Az ok lehet "jó" is, "rossz" is. Pl. "jó okok": természeti csapás következményeinek enyhítése; védekező célú fegyverkezés; a hatékonyságot javító beruházás; "rossz okok" hódító célú fegyverkezés, hatékonyságot rontó beruházás, a vezető réteg korrump jövedelmének, vagyonosodásának biztosítása.

Az adósság törlesztésének és a kamatok megfizetésének **forrása** lehet: /1/ az átmeneti nehézség után megnövekedő, a fogyasztást túlhaladó termelés (ennek következtében a külkereskedelmi mérleg és a fizetési mérleg többlete), vagy /2/ újabb kölcsön. Akkor beszélünk **adósságcsapdáról**, ha az ország (általában: az adós) a törlesztést és kamatfizetést már csak újabb kölcsön felvételéből tudja teljesíteni. Ez egyben a kiszolgáltatottság ugrásszerű megnövekedését is jelenti, mert az újabb hitelt a hitelnyújtók olyan feltételekhez köthetik (és többnyire kötik is), amely a hitelnyújtónak gazdasági előnyt ad az adós rovására (még a legenyhébb, hogy az új kölcsön kamata magasabb, mint a lejárt kölcsöné volt), amivel persze egyre szorítóbbá válik a csapda. (E feltételek megszabója és ellenőre főleg a Nemzetközi Valutaalap /IMF/.)

3.6.2. A magyar adósságcsapda története

Drábik János idézi az Magyar Nemzeti Bank Műhelytanulmányok c. kiadványa 1993/2 számának 56. oldaláról: "az időszak egészét tekintve [az 1973-tól 1989-ig terjedő időszokról van szó - D.J.] mintegy 1 milliárd dollár forrásbevonás ... az ezt többszörösen meghaladó, összesen 11 milliárd dollár halmozott kamatkiadással járt." Drábik hozzáfűzi, hogy e tizenegyszeres túlfizetés ellenére az adósság 1989-re 21 milliárd dollárra növekedett. Ezután történt a nemzeti vagyon 80%-ának kiárusítása azzal, hogy ebből kell csökkenteni az adósságot és fizetni a kamatokat. Ennek ellenére az adósságteher 2001-re már 80 milliárd dollárra növekedett. (Leleplező 2001/4 54.old.).

Drábik újabb - *Várjuk a zárszámadást* c. - tanulmányából idézek (amely a

Leleplező 2002. őszi számában jelent): "... tudnunk kellene, mennyi deviza folyt be a magyar költségvetésbe, ... és mire fordították az így kapott valuta-összegeket, vagy azok forint ellenértékét? Ilyen kimutatás azonban eddig nem készült, a sajtó pedig mélyen hallgat róla. A mai napig várat magára az elszámolás arról, hogy mi történt a magyar állampolgárok közös tulajdonát képező vagyonnal. Hivatalosan eddig csak azt közölték az MNB és a kormányok képviselői, hogy az eladott nemzeti vagyon ellenértékét kizárólag adósságtörlesztésre fordították, és ennek következtében az állam külföldi adóssága jelentősen csökkent. Legutóbb 2002. július 18-án közölte az MNB és a Statisztikai Hivatal, hogy az **ország** nettó külföldi adóssága 3,5 milliárd euró körüli összegre csökkent. Ez az ártatlannak hangzó közlés több csúsztatást és félrevezetést is tartalmaz. Először is mit jelent ez a szó: **ország**? Azonos lenne egyik alrendszerével, az állammal? Ha nem, akkor viszont meg kell mondani, hogy nem az ország egész gazdaságának, hanem csak a gazdaság 10%-át kitevő **állami szektornak** az adósságáról van szó . . . amelynek teljes összege 15 milliárd euró körül mozog, azaz ötszöröse a nettó adósságnak. Adósságtörlesztést és kamatot pedig nem a nettó adósság, hanem a bruttó összeg után kell fizetni. A magyar gazdaság egészét, azaz az **országot** terhelő össztartozás - az MNB és a Statisztikai Hivatal összesített adatai szerint - eléri a **80 milliárd eurót**. . . . Ebből a 80 milliárd euróból a kozmetikázók levonják a 8000 milliárd forintot meghaladó belső adósságot. Ha ezt . . . levonjuk a 80 milliárd euróból, és . . . csökkentjük a magánszektor terhelő adóssággal, akkor kapjuk meg . . . az állami vagyont terhelő bruttó államadósságot.

Az illetékesek szerint a magánszektor adósságát már nem lehet köztartozásnak tekinteni. Ez azonban csak részben igaz. **A legfontosabb vonatkozást illetően - vagyis hogy ki fizeti ennek a mintegy 39 milliárd eurónak a törlesztését és kamatát - ez is köztartozás.** Ugyanis a magyar polgárok fizetik ennek az adósságnak a kamatait is, csak más módon, mint az állami adósság esetén." Mégpedig fizetjük a magasabb árakban, a multiknak adott adókedvezményekkel és a nyugat-európaival azonos munkáért kapott tizedannyi bérral. "Csak látszólag a bal- és jobboldal harca zajlott le a legutolsó választásokon; - fejezi be írását Drábik - . . . Amíg a magyaroknak évente át kell adniuk ellenszolgáltatás nélkül 8 milliárd eurót - vagyis 2000 milliárd forintot - hozam, adósságtörlesztés és kamatfizetés formájában a pénzüvilágnak, addig kormányok jöhetnek-mehetnek, de a rendszerváltás veszteseinek szegénysége marad."

3.6.3. Lehet-e kilábalni?

Bokros Lajos úgy nyilatkozott, hogy az adósságcsapdából nem lehet kilábalni, de gazdaságunk megerősödve egy idő után - szerinte - már alig érezzük majd tehernek a sarc fizetését. ("Lesz-e folyamatos, egyensúlyozó gazdaságpolitikánk?" Magyar Nemzet 1995.8.19.) Az így vélekedők fő érve: ha adósságkönnyítést kezdeményeznénk, az jelentősen rontaná gazdasági helyzetünket.

Ezzel szemben például **Nagy Pongrác** rámutat arra, hogy "mialatt az adósságelengedésben részesült országok piaci hitelképességi minősítése 30%-kal javult, az adósságot pontosan fizető Magyarországé éppen 30%-kal romlott." Továbbá "míg Lengyelországban az 1991-es adósságelengedést megelőző években nettó kiáramlás volt, 1992-re a beáramlás már 678 millió dollárra, 1993-re pedig 1700 millióra rúgott." Azt is kimutatja, hogy "miképpen alakult a reáljövedelem azokban az

országokban, amelyek adósságkönnyítésben részesültek. [Itt a táblázatot nem közöljük.]
. . . A feltüntetett 23 ország közül 22 a nyolcvanas évek első felében beszüntette a szerződésileg megállapított adósságszolgálat teljesítését, s utána adósságkedvezményben részesült mind a hitelező kormányok, mind a bankok részéről.
. . . Amint látható, a 22 adósságkedvezményben részesült ország közül 16-nak jobb a gazdasági teljesítménye, mint az adósságot pontosan és rendületlenül fizető Magyarorszáé. ("Hogyan /nem/ oldódhat meg az adósságprobléma?" Magyar Nemzet 1995.11.21.) "A huszadik század végén ... már csak két olyan ország van, amely nem kért valamilyen külföldi adósságelengedést, - csökkentést vagy átütemezést: Peru és Magyarország." (Antalóczy Zoltán in Magyar Nemzet 1995.8.14.)

Nem állunk tehát egyedül azzal az álláspontunkkal, hogy igenis lehetséges hozzájárulni az adósságcsapdához. A hogyanra egyfajta választ ad a következő pont.

3.6.4. Egy kilábalási forgatókönyv

A fordulat kormánya - amint megalkotta a Munkahelyvédelmi Törvényt (lásd a 3.4.2. pontot) és felkészült végrehajtására -, a kül- és belföldi államadósság-szolgálatot **három évre felfüggeszti**, és egyidejűleg egy - jó előre kidolgozott - **"államgazdálkodási tervet"** terjeszt a hitelezők ("klubjai", képviselői, stb.) elé. Ebben kimutatja, hogy

- * vagyone rendezéssel,
- * az indokolatlan import megfékezésével,
- * a tőke- és valutapiac kormányellenőrzés alá vonásával (ami a nemzeti valuta konvertibilitásának megszüntetését is jelenti, azonban továbbra is biztosítható a szolid turistaforgalom valutaellátása),
- * az infláció megállításaival,
- * a munkahelyek megvédésével és a megszünt munkahelyek zömének helyreállításával,
- * a hazai mezőgazdaság valamint a kis- és középvállalkozások fellendülése pénzügyi feltételeinek az országgyűlés hatáskörébe visszavett pénzkibocsátás révén való biztosításával,
- * a hazai termelők hazai piacának helyreállításával,
- * a hazai termelést ösztönző adóreformmal,
- * azzal, hogy a kormány a Magyarországon keletkező megtakarításokat a hazai gazdaság helyreállítására és fejlesztésére fordítja,

és hasonló gazdaságpolitikai intézkedésekkel 3 éven belül jelentős többletet hoz létre a nemzetközi kereskedelmi és fizetési mérlegben, és attól kezdve évente a mindenkori pozitív pénzügyi egyenleg felét a fordulat napján fennállott tőketartozás, és annak a mindenkori londoni bankközi kamatláb (LIBOR) szerinti kamatának törlesztésére fogja fordítani.

3.6.5. Védekezés az esetleges embargó (gazdasági zárlat) ellen

A fordulat kormánya felkészül arra, hogy az adósrabszolgaságból való kiszakadás ellenhatásképpen az adósságcsapda fenntartásában érdekelt hatalmi körök esetleg **gazdasági embargót (zárlatot)** szerveznek Magyarország ellen. Ezért jó előre kidolgozza a lakosság létfontosságú termékekkel hazai forrásból való ellátásának tervét. Ezzel és

az adósságcsapda fenntartásában nem érdekelt államokkal folytatott erőteljes gazdasági kapcsolatfejlesztéssel biztosítja azt az átmeneti időszakot, amíg az embargószerzők belátják, hogy nekik is érdekük a gazdasági kapcsolatokat Magyarországgal mint egyenrangú, érdekeit megvédő partnerrel, a kölcsönös előnyök alapján újrafelvenni.

Számolnunk kell azzal is, hogy a moratórium bejelentésére a gyarmatosításunkban érdekelt zároltatják a külföldi bankokban elhelyezett valutatartalékainkat. Erre is fel kell készülnünk. Az egyik megelőző lépés: a Magyar Nemzeti Bank külföldi bankszámlákon elhelyezett valutatartalékait - még a moratórium bejelentése előtt - fel kell oldani, és a tartalékot dollár-, márka-, jen- stb. bankjegyekben kell őrizni. Készpénzzel ugyanis embargó esetén "fű alatt" akár a "harmadik világon" keresztül is pótolhatjuk a kieső importból azt, ami valóban létfontosságú.

Az import jelentős része a multik vámszabad-területi összeszerelő üzemeibe érkező alkatrészek, részegységek. Erre a behozatalra a multik ne a magyar valutatartalékból igényeljének külföldi valutát. Oldják meg saját forrásaikból. Az import másik jelentős része élelmiszer. Ha ez elmarad, nagyon jót tesz a magyar gazdáknak. Az autók, kozmetikumok és hasonló importját egy ideig tudjuk nélkülözni. A valóban fontos import megbénulását tehát elkerülhetjük.

Arra is gondolnunk kell, hogy az exportunk mintegy 70%-a az Európai Unióba megy. (Ez nagyobb egyoldalúság, mint amivel a Szovjetunióhoz és a KGST-hez kapcsolódtunk!) Egy gazdasági embargó ezt is befagyaszthatja. Ennek az exportnak a túlnyomó részét azonban a vámszabad területeinken működő multik bonyolítják le. Ezt nyilván nem fogják befagyasztani, mert ez sokkal inkább a multikat sújtaná, mint a valódi magyar gazdaságot. Az igazi magyar export befagyasztásával ideig-óráig okozhatnak nehézséget, de ez áthidalható. A Nemzeti Banknál lévő külföldi bankjegy-tartalékból legalább egy évig fedezni lehet - nem ellenséges üzleti körökön keresztül - a nagyon fontos importot. Addig pedig erőteljes gazdasági diplomáciával és szervezéssel a nem ellenséges piacokon lehet annyi teret szerezni a magyar áruknak, amivel a létfontosságú import fedezhető.

Az esetleges embargós évek átvészelését az időközben létrehozott Magyar Áruk Bolthálózata (lásd a 3.5. alfejezetet) is elősegíti.

3.6.6. Az újabb eladósodás megelőzése

Annak meggátlására szolgál, hogy egy balkezes vagy korrump kormányzat az előbbieket szerint rendbetett gazdaságot újból káoszba döntse, egy **ÁLLAMADÓSSÁG PARAGRAFUST** kell beiktatni az alkotmányba. Ez - a hasonló kanadai törvény példájára - megtiltja, hogy deficitese költségvetést terjesszenek az Országgyűlés elé, és előzetes népszavazási hozzájáruláshoz köti államkölcsön bármilyen formában való felvételét.

3.7. AZ INFLÁCIÓ MEGÁLLÍTÁSA

Az infláció megállításának fő tényezői:

/a/ A fennmaradás kormánya a *termelői és fogyasztói árakat egy évre befagyasztja* azzal a szankcióval, hogy az olyan üzemmel szemben, amely termelését az előző évi átlaghoz képest 10%-nál nagyobb mértékben csökkenti vagy árat emel, úgy járnak el, mintha az üzem megszűnését jelentette volna be. (Lásd a Munkahelyvédelmi Törvényt a 3.4.2. pontban.) Értelemszerűen ez vár az árdragító boltokra is. Az árrögzítés éve alatt a kormány *felszámolja a monopóliumokat*. Ennek nyomán létrejön a *tisztességes piaci verseny*, és a sok kis, hasonló erejű vállalkozás árversenye biztosítja az egészséges áralakulást, úgy, ahogy annak idején Adam Smith ideális piacgazdasági modelljében megálmodta.

/b/ A természetes monopóliumot képező *privatizált közüzemeket* (villany-, gáz-, csatornaszolgáltatás, stb.) a kormány visszavásárolja, és társadalmasítja úgy, hogy a közüzemeket 1/3-1/3 arányban /i/ a hatókör szerinti települési önkormányzat ill. ilyenek szövetsége, /iii/ a fogyasztók képvisellete és /iii/ az üzemi kollektíva tulajdonába adja. Ennek folytán a spekulációs áremelkedés ezen a területen is megszűnik.

3.8. "BÁRSONYOS FORRADALOM" - TISZTA LAP A KÖZÉLETBEN

Az elmúlt mintegy 50 évben a közéleti erkölcs igen mélyre züllött. Társadalmunk szellemét évtizedek óta mérgezi, hogy sorozatosan mennek végbe és válnak ismertté a kapzsi önzés büntetlenül maradt büntetetei, amelyekkel milliókat károsítottak és milliárdokat harácsolnak. Tovább mérgez és zülleszt, hogy ebben a folyamatban 1989-90 sem hozott fordulatot (talán csak annyiban, hogy az ilyen büntettek közül több kerül nyilvánosságra, mint annak előtte), sőt olyan cinikus szólamok váltak uralkodóvá a politikusok körében, mint "*nem erkölcsös, de jogszerű*", "*ez az átalakulás, a szabad világba való belépés ára*", "*szükségszerű, hogy átéljük az eredeti felhalmozás véres-szennyos korszakát, amin a fejlett világ már régen átesett*", "*akinek ez nem tetszik, az a kommunista vagy fasiszta restauráció ügynöke*" és így tovább.

Deák Ferenc bölcsessége: A rosszul begombolt mellényt ki kell gombolni, hogy újra, jól begombolhassuk. Egy tiszta közélet korszakának nyitányaként fel kell tárnunk, nyilvánosságra kell hozni, és - ahol még lehet - jóvá kell tenni vagy következményekkel kell terhelni a köz ellen elkövetett legsúlyosabb bűnöket. Meg kell tisztítanunk szekrényeinket a csontvázaktól! Ennek jogi kerete a TÉNYFELTÁRÁSI TÖRVÉNY, AZ IGAZSÁGÜGYI APPARÁTUS MEGTISZTÍTÁSA és a VAGYONRENDEZÉSI TÖRVÉNY.

3.8.1. Tényfeltárási törvény

E törvény célja az 1989-ben kezdődött és a fordulatig tartó *átmeneti korszakban* működött vezető közhivatalnokok, közhatalmi döntéshozók, települési és megyei önkormányzati és országgyűlési képviselők, rendőrök, ügyészek és bírók (gyűjtőszóval: *közéleti szereplők*) által elkövetett, *büntetlenül (vagy arányos büntetés nélkül) maradt* törvénysértések megállapítása.

Az eljárás hivatalból, vagy állampolgári bejelentés alapján indul meg. Az eljárások nyilvánosak. A megállapított törvénysértések elkövetőire ki kell szabni a Büntető

Törvénykönyv szerinti büntetést. Ha a cselekmény elévülés miatt nem büntethető, a vizsgálat eredményét akkor is nyilvánosságra kell hozni annak érdekében, hogy ezt azok, akik a vizsgált személy további közéleti szereplésével kapcsolatban döntéseket hoznak, figyelembe vehessék.

A vizsgált személy által törvénysértően szerzett vagyont, illetve annak felkutatható részét el kell kobozni, akkor is, ha ez a vagyon időközben más tulajdona lett. (Azon jogelvhez híven, hogy törvénysértéssel közvetve sem lehet tulajdont szerezni.)

Az ilyen eljárások lefolytatására olyan ügyészséget és bíróságot kell létrehozni, amelynek tagjai a pártállam idején nem voltak sem bírók, sem ügyészek, és nem töltöttek be közhatalmi vagy pártfunkciót sem. A tényfeltárást követő lépés tehát az igazságügyi apparátus megtisztítása.

3.8.2. Az igazságügyi apparátus megtisztítása és az eljárások jogi kereteinek szigorítása

A Tényfeltárási Törvény hatálybalépése idején működő ügyészekre és bírókra vonatkozóan hivatalból le kell folytatni a törvényben előírt eljárást. (A tényfeltárási bíróság például *bűnpártolást* állapíthat meg abban az esetben, ha egy ügyész megalapozott bejelentést kapott de megtagadta a nyomozás megindítását; ha egy eredményes nyomozás után bírói szakba került ügy folytatása elfogadható indok nélkül elhúzódott vagy megszűnt, ha döntő iratok "elvesztek", stb.) Az eljárás során elmarasztalt ügyészek és bírók természetesen a továbbiakban nem tölthetnek be szerepet az igazságügyben, akkor sem, ha cselekedetük elévülés miatt nem büntethető, vagy ha a kiszabott büntetést letöltötték.

A megtisztítással várhatóan megjavulnak a hivatását betöltő igazságszolgáltatás **személyi feltételei**. Emellett a **jogi feltételek** is javításra szorulnak, legalább két területen:

/a/ Ésszerű, szankcionált **időhatárt kell szabni** a jogi eljárásoknak. Ott, ahol ennek intézményi (pl. létszám) feltételei vannak, e feltételeket is meg kell teremteni.

/b/ Újra hatályba kell léptetni a **pótmagánvád** jogintézményét, amelynek keretében bármely állampolgár a közérdek sérelmének gyanújával akkor is kezdeményezhet bírói eljárást, ha az ügyészség a kezdeményezést megtagadja.

3.8.3. Vagyonrendezési törvény

Ez a törvény előírja, hogy a tulajdonosoknak ésszerű határidőre bevallást kell szolgáltatniuk minden olyan vagyontárgyukról, amely a tisztességes polgári, családi életvitel szükségleteit meghaladja (elismert szükségletnek tekintve pl. egy közepesnél nem értékesebb autót, családi házat és nyaralót is), és minden 1 millió forintot meghaladó követelésükről. Az első fokú rokonságban lévők vagyonát a bevallási küszöb megállapítása szempontjából összevontan kell megállapítani. A vagyonbevalláshoz nyilatkozatot kell csatolni arról, hogy a vagyon milyen jogcímen került a tulajdonoshoz, illetve ajándékozás esetén az ajándékozóhoz.

A vagyonrendezéshez kellő számú **vagyonvizsgáló bizottságot** kell létrehozni, részben az Adó- és Pénzügyi Ellenőrző Hivatal (APEH) és az Állami Számvevőszék

állományából, részben erre jelentkező ügyvédekből, könyvszakértőkből és laikus népi ülnökökből. Ez utóbbiakat elsősorban az egyetemek közgazdasági és jogi kara végzős hallgatói közül kívánatos toborozni.

A vagyonvizsgáló bizottságok által feltárt bűncselekmények, és a bizottságok megállapításaival szembeni fellebbezések elbírálására kellő számú **rendkívüli gazdasági bíróságot** kell felállítani.

A vagyonvizsgáló bizottságok, a rendkívüli gazdasági bíróságok és kisegítő apparátusuk létszámát és működésük szabályait úgy kell megállapítani, hogy ez a szervezet a vagyonbevallásokat kb. egy év alatt feldolgozhassa. A vagyonvizsgálat eredményeképpen a kincstár javára el kell kobozni minden olyan vagyont, amelyről bebizonyult, hogy keletkezésekor nem tettek eleget az akkor érvényben volt adózási kötelezettségnek, vagy más törvénysértő cselekedet révén jött létre.

Ha ennek során termőföld kerül a kincstár tulajdonába, azt át kell adni a területileg illetékes helyi önkormányzatnak a 3.4.1. pontnak megfelelő hasznosításra. A kincstár tulajdonába került más termelő egységek tekintetében értelemszerűen a 3.4.2. pont szerint kell eljárni.

Ha vagyonvizsgáló bizottságnak vagy rendkívüli gazdasági bíróságnak eltitkolt (be nem jelentett) vagyontárgy kerül tudomására, a bizottság ill. a bíróság a vagyontárgyat a kincstár javára elkobozza.

Az elkobzott vagyontárgyak értékét a kincstár első sorban azoknak a kamatozó állampapíroknak idő előtti visszavásárlására fordítja, amelyek törvényes eredete a vagyonrendezés során igazolódott.

3.9. TOVÁBB "A CSILLAGOS ÉGIG"!

Az e fejezetben tárgyaltak csak az első lépések a természetes társadalom megteremtésének útján. Ahhoz talán elegendők, hogy a fordulat végbemenjen, és szilárd gazdasági és társadalmi hátérrel lehessen nekigyürkőzni a további országépítő munkának. (E sorok írása közben jött a hír, hogy "pártunk és kormányunk" törvényt hozott az egészségügy privatizációjáról - ennek rendbehozása is hatalmas munka lesz; nem ejtettünk szót a cigánykérdésről, a fővárosi tömegközlekedésről, a túltengő közúti fuvarozásról és az elhanyagolt vasútról és még sok másról - bőven lesz dolguk azoknak a nemzedékeknek is, amelyek már egy emberhez méltóbb, természetes társadalomban nőnek fel.

2003.9.1.

4. AZ INTEGRÁCIÓ HELYES IRÁNYA ÉS MÓDJA: KELET-KÖZÉPEURÓPAI KONFÖDERÁCIÓ

4.1. MIT JELENT AZ EU-CSATLAKOZÁS KÖZÉP-KELET-EURÓPA NÉPEI SZÁMÁRA?

"Nyugat"-Európa országai ráléptek az integráció útjára. (A "Nyugat" politikailag értendő,

földrajzilag az integrációban kis híján egész Észak- és Dél-Európa is benne van.) Az alapító atyák *konföderációt* akartak, de haláluk után fordulat ment végbe: a világpénzoligarchia uralma alá vonta, és *uniós* irányba fordította az integrációt (Maastricht). Ennek jellemzői: A tőke, az áruk és a munkaerő szabad áramlása az uniós országai között, és közös valuta; más szóval azoknak a közjogi eszközöknek a megszüntetése, amelyek révén egy ország lakossága öngazgatás keretében - demokratikus törvényhozás, végrehajtás és bírászkodás révén - befolyásolhatja az állampolgárok, és az állam területén tevékenykedő külföldiek gazdasági tevékenységét, például a munkahelyek, a tömegek életszínvonala, a szociális igazságosság és a természeti környezet védelmében.

Így az Európai Unió a nemzetközi pénzoligarchia világoralmának egyik alrendszerévé süllyedt. Ez akkor is így van, ha az EU és más pénzhatalmi alközpontok között felszínes vetélkedés folyik. (A kutyák a gazda kutyái, ha marakodnak is egy-egy koncon.) A lényeg: a pénzhatalmi diktatúra fenntartása és továbbmélyítése, amely az emberiség nagy tömegeit aláveti és kizsákmányolja. Ebben a tekintetben teljes a nemzetközi pénzoligarchia egysége. Ezt demonstrálják a "G8" és hasonló csúcstalálkozók is, amelyek egyben a kizsákmányoltak nevében fellépők egyre tömegesebb tiltakozásaira is alkalmat adnak.

Kelet-Közép-Európa népei tehát nem attól várhatják boldogulásukat, ha belépnek az Európai Unióba, és ezzel intézményesen és öngazgatásukat (szuverenitásukat) feladva beleolvadnak a pénzuralmi világrendbe, hanem ha jelenlegi átmeneti állapotukból egy hosszú távon fenntartható, az emberek, a népek egymásközti és a természeti környezettel való harmóniáját megvalósító természetes társadalmi-gazdasági rendszert építenek ki. Egy ilyen rendszernek Magyarország számára kidolgozott terve esetleg Kelet-Közép-Európa többi népe számára is kiindulópont lehet.

4.2. INTEGRÁCIÓ MÁSKÉPP - A CÉL ÉS AZ ALAPVETŐ FELTÉTELEK

Kézenfekvő, hogy azok a kelet-közép-európai népek, amelyek megvalósítják az előbbiekben vázolt fordulatot és hozzálátnak a fennmaradás feltételeinek megfelelő társadalmi-gazdasági berendezkedés kiépítéséhez, **szoros együttműködést létesítsenek**, és közösen védekezzenek a nemzetközi pénzoligarchia erői ellen, amelyek nyilván hevesen meg akarják majd akadályozni, hogy régióink kiszakadjon gyarmatbirodalmukból. Ezt a létrehozandó együttműködést neveztük el **Kelet-Közép-Európai Konföderációnak**.

Mit várunk el egy Kelet-Közép-Európai Konföderációtól?

- * Akadályozza meg, hogy a nemzetközi pénzoligarchia károsítsa a tagországok természeti létfeltételeit és gazdálkodását, és ezáltal valamennyi lakos egészségét és tisztességes színvonalú, biztonságos megélhetését.
- * Állítsa helyre és tartsa fenn a Konföderáció területén a természeti környezettel való harmóniát.
- * Segítse elő, hogy a tagországok szükségletei kielégüljenek olyan termékekből is, amelyek előállításának sajátosságai - a tudomány és technika mai állása szerint - nem teszik lehetővé vagy gazdaságossá helyi keretek közötti előállításukat (például: gépjármű-ipar, energetikai-ipar). Az ilyen

ágazatokat közösen kell létesíteni és működtetni (a továbbiakban: "**közös ágazatok**").

Vizsgáljuk meg ezen elvárások teljesítésének gazdasági, közhatalmi és katonai feltételeit.

A/ Az alapvető gazdasági feltételek:

A1/ A nemzetközi pénzülgarchia spekulációtól védett pénz- és hitelrendszer.

A2/ A tőke és a fizetőeszközök *közhatalmilag szabályozott* áramlása a tagországok között, valamint a tagországok és a világgazdaságnak a Konföderáción kívüli részei között.

A3/ Az adósságcsapda felszámolása valamennyi tagország esetében.

A4/ Gazdasági szubszidiaritás (lásd az 1.4.7. pontot).

A5/ A tagországok gazdálkodóinak védelme a káros import ellen.

A6/ A Konföderáció közös ágazatainak támogatása és védelme a Konföderáción kívüli káros hatásoktól.

B/ Az alapvető közhatalmi feltételek

B1/ A tagországok közhatalmi intézményei az adott ország lakosságának demokratikus ellenőrzése alatt működjenek. Így elkerülhető, hogy a nemzetközi pénzülgarchia a közhatalmat gyakorlók megvásárlásával vagy megszarolásával visszaszerezhesse hatalmát egyes tagországok fölött, és ezzel megingassa a Konföderációt.

B2/ A nemzeti kisebbségek tekintetében folytatott politika humanizmusa minden tagországban érje el például a Dél-Tirolban megvalósított ilyen politika humanizmusának szintjét. Amellett, hogy a békés együttélés önérték, ilyen politikával megelőzhető, hogy a nemzetközi pénzülgarchia - ismert gyakorlata szerint - a népcsoportok egymásnak ugrasztásával ingassa meg a Konföderációt.

C/ Az alapvető katonai feltételek

C1/ A Konföderáció katonailag semleges, semmilyen katonai tömbhöz nem tartozik.

C2/ Nukleáris rakétacsapás elleni védekezésre nincs értelme felkészülni. Ennek veszélyét globális összefogással kell elhárítani, amelyben persze a Konföderáció is részt vállal.

C3/ Ellenséges katonai behatolás elleni védekezésre a tagországok svájci mintára szervezett, hivatásos keretre és "népfelkelés" jellegű főerőre tagolódo katonai szervezetei készülnek föl. A tagországok ilyen szervezetei egymással szoros szakmai kapcsolatot tartanak fenn, és szükség esetén segítséget nyújtanak egymásnak.

C4/ A Konföderáció légterének védelméről közös elhárító rendszerrel kell gondoskodni, amely kapcsolódik a tagországok helyi véderejének ilyen célú eszközeihez (pl. vállról indítható föld-levegő rakéták).

Az **A6/ A közös ágazatok támogatása és védelme** feltétel néhány kiegészítést igényel. A közös ágazatokra felhozott példák - a *járműipar* és az *energiaipar* - egyben azok az

ágazatok, amelyek - jelenlegi technológiákkal - első sorban felelősek az üvegház-hatású gázoknak a légkörben való feldúsulásáért, és ezzel az általános felmelegedés révén fenyegető sokrétű ökológiai katasztrófáért. Ugyanakkor e téren előrehaladott tudományos kutatások folynak, amelyektől - ha nem gátolják őket - belátható időn belül várható, hogy mind az elektromos energiatermelés, mind a gépjárművek számára megújuló, a légkört nem (vagy alig) szennyező technológiákat tesznek alkalmazhatóvá. E kutatásokat és eredményeik iparszerű alkalmazását azonban a nemzetközi pénzligarchia gátolja és mindaddig gátolni fogja, míg a számára monopolizálható és hatalmas profitot termelő fosszilis energiahordozók (kőolaj, földgáz) el nem fogynak, tekintet nélkül arra, hogy jelentős vagy talán döntő részben ezek elégetése dúsítja fel az üvegház-hatású gázokat a légkörben. A Konföderáció rövid idő alatt átállítja az energiatermelést és a járműközlekedést megújuló és nem szennyező technológiákra. Ezt az teszi lehetővé, hogy a Konföderáció, amelynek indítéka nem a profithajsza, hanem a kulturált emberi élet lehetőségeinek megteremtése és fenntartása, elegendő kutatási-fejlesztési forrást és védett piacot biztosít e technológiák számára.

4.3 JAVASOLT LÉPÉSEK A KÖZÉP-KELET-EURÓPAI KONFÖDERÁCIÓ FELÉ

A magyar kezdeményezők keresnek a térség országaiban hasonlóan gondolkodó köröket, és igyekeznek velük egyetértésre jutni a Konföderációról.

Ha ez sikerül, e körök lefordítják hazájuk nyelvére a konföderációról eddig kialakított gondolatokat, elhelyezik egy Internet-honlapon, és más módon is igyekeznek megismertetni országuk közvéleményalakítóival, szellemi irányítóival.

Ha a térség néhány országában már eljutott a program eddig a pontig, a résztvevők rendszeres közös konferenciákon érlelik tovább a programot.

Közben - ha a sorsalakító erők is úgy akarják - Magyarországon végbemegy a Fordulat, és a természetes társadalom programját magáévá tevő kormány hivatalos külpolitikája részévé teszi a KKEK-kezdeményezést.

A további lépéseken még korai gondolkoznunk.